رشید

داخلیه ناظر سابقی

نظریات ادبیه

مکتب سلطانی ایچون تألیف ایدلمشدر

ایکنجی جلد

برنجی طبع

استانبول

احمد احسان وشرکاسی

مطبعه‌جیلق عثمانلی شرکتی

١٣٢٨

رشید
آیدین ولایتی والیسی

نظریات ادبیه

مکتب سلطانی ایچون تألیف ایدلمشدر

ایکنجی جلد

برنجی طبع

استانبول

احمد احسان وشرکاسی

مطبعه جیلق عثمانلی شرکتی

١٣٢٨

اسلوب

بو کتابك دیباحه‌سنده، اسلوبی « تلقیات ذهنیه‌نك اکتساب ایتدیکی شکل خارجی » تعبیر مختصریله تعریف ایتمشدك . ذهنك تلقیاتی نه اولورسه اولسون ، اذهان غیر ایچون محسوس اولان شی انجق شکل خارجیسیدر . اظهار واحساس ایدیله‌مین تصورات وحسیات باشقه‌لری ایچون معدوم ، بناءً علیه هر درلو قیمت وتأثیردن محرومدر . شو بر قاچ کلمه اسلوبك قیمت واهمیتنی تعیینه ؛ « بداعتده هر شی شکلدن عبارتدر » سوزینك معنای حقیقیسنی تفسیره خدمت ایدر .

« تفسیر » لفظی اوستنده براز توقف ایتملی یز . چونکه « بداعت شکلدن عبارتدر» سوزینه ، لفظاً تحمل ایده‌بیله‌جکی وسعت معنا ارزان ایدیلیرسه « بداعتده موضوع هیچدر » نتیجه‌سی کندیلکندن حاصل اولور ؛ فقط ، « بدیع » فصلنده قیمت موضوعه دائر ویریله‌جك ایضاحات ایله‌ده اکلاشیله‌جغی کبی ، بونك سخافتی مثبتدر . ایضاحات بدیعیه‌دن قطع نظر شیمدی‌یه قدر تبلیغه عائد اوله‌رق تتبع ایتدیکمز نظریات تحلیلیه‌ده بو نتیجه‌یی نقض ایدییور :

اسلوبده غایه اتخاذ ایتدیکمز وضوح دلالت بوتون اجزای

اسلوبك تأثر اصلی‌یی القاده الك بویوك قدرتی حائز اولماسیله تحقق ایدر ؛ دیمشدك . بوندنده اکلاشیلیرکه اسلوبك خدمت وقیمتی ، تأثر اصلی‌یی ، یعنی موضوعی ، تبلیغده‌کی درجهٔ موفقیتیله اولچولور. بوحالده ادبیاتده موضوع مقصد؛ اسلوب واسطه‌در. کرچه اسلوبك سلاست کبی معنا وموضوعدن خارج برمزیت موسیقیه‌سی ؛ افادات مجازیه‌نك ، ظرافت‌بیانك‌ده آیریجه‌عالی بر قیمتی‌وارسه‌ده اهمیت‌شعریه‌سی بولونمایان بر تأثراصلی‌یی ، یاخود ماهیت‌ذاتیه‌سی‌بوزوق‌اولان برفکرونظری بوتون‌محاسن‌اسلوب ایله اعلا وتقویه ایتمك ممکن اوله‌ماز . مع‌مافیه‌یك جانلی برتأثر، پك درین بر فکر ونظر فنا بر اسلوب ایله تبلیغ ایدیلیرسه موضوعك قوت واهمیتی ، اسلوبك نقصانی درجه‌سیله متناسباً سقوط ایدر ؛ ونهایت اسلوب اورته‌دن قالقینجه ، موضوع‌ده صفره منجر اولور .

ایشته بزجه « بداعت شکلدن عبارتدر » سوزینك اساس تفسیری بودر . بوراسی اکلاشیلدقدن صوکره دیکر بر جهته عطف نظر دقت ایده‌لم : شیمدی‌یه قدر بحث ایتدیکمز نظریات ادبیه‌یی فکر وحس اصلینك قارء وسامعه الك تام ، الك قولای والك سریع اوله‌رق القاسی اساسنه بنا ایتدك . ایشته بورادەکی « القا » کلمه‌سی شایان تدقیقدر .

قطعیت فنیه‌یه رعایةً شیمدی اعتراف ایده‌جکزکه بو لفظی ، نتیجهٔ تحلیلاته عدم تأثیرندن بالاستفاده ، ـ مجرد

تبسیط فکر ایله – سویلدیکمز نظریات ادبیه‌نك اکلاشیلمسنی تسهیل ایچون اختیار ایلمشدك .

یوقسه بردماغده حاصل اولان فکر وحس، برقابدن دیکرینه دوکولن مایع کبی ، عینیله باشقه بردماغه نقل ایدیله‌مز ؛ تبلیغ ایله یاپیلان شی ، موضوع اتخاذ ایدیلن فکر ویا حسك معادل ، حتی مماثلنی پیدا ایچون اذهان غیری تشویقدن عبارتدر. خطبات وسیاسیات کبی محصولات فکریه‌ده برنتیجهٔ معینه‌یی قوت اقناع ایله باشقه‌لرینه قبول ایتدیرمك ، اوقویانلرك یاخود دیکلینلرك تشکلات دماغیه‌سندن متولد فعالیت طبیعیه‌سنی برنقطهٔ معلومه‌یه سوق ایچون برطاقم مرحله‌لر تعیيننده موفقیت دیمکدرکه مخاطبلرك اذهان فعاله‌سی او مراحلی تعقیب ایله هدف مقصوده کندیلکندن واصل اولور .

هردماغك حریت تفکری اوقدر بارزدرکه بعضاً مخاطبینك تنفر ایتدیکی برحقیقتی کندیلرینه قبول ایتدیره‌بیلمکده ؛ بعضاً ده متمایل اولدقلری برسخیفه‌نك ماهیتنی کوستره‌بیلمکده اك قوتلی دلائل منطقیه عاجز قالیر . ایشته هم تجاریب ومشهوداته ، هم اك صاغلام دلائل عقلیه‌یه استناد ایدن افکار فنیه‌یه رغماً بر چوق ظنون واوهامك عصرلردن بری ازاله‌ایدیله‌مامش اولماسی؛ دها عصرلرجه دوام ایتمك استعدادنده بولونماسی بوندن طولاییدر. حریت تفکر برطرفدن بویله بر محذوری داعی اولمقله برابر دیکر طرفدن تحری٘ حقایقده ، علمی وعملی کافهٔ مسائل بشریه‌ده انسانه حقه وصول امیدینی ویرن وایشته بونك ایچون سبب رحمت

اولان اختلاف ومناقشه‌نك علت اصلیه‌سیدر ؛ بوندن باشقه اذهان غیرك معمولاتنی طاقمیله اخذ وقبوله آلیشمش اولان بر ذهن انسانلقدن عادی برماكنه دركه‌سنه دوشمش اولور . [١]

بناءً علیه صعوبت اقناعیه‌دن طولایی تأسفه محل یوقدر . حتی انسانلرك محاكمات عقلیه‌دن زیاده تمایل وتنفر كبی حسیاته اتباع ایتملری بیله ، نقایص بشریه‌نك اك بیوكی اولمقله برابر ، اوقدر طبیعیدركه تحسین وتقبیحه تحمل ایده‌مز . بویله بر حكم ویرمك موقعنی ترك ایله ، اسباب ونتایج آراسنده تعیین نسبته حصر نظر ایدرسه‌ك كورورزكه خطابه‌لرده ، مقالات سیاسیه‌ده ، حتی تاریخده ، فلسفه‌ده اذهان غیری تسخیر ایچون حسیاتی توسیط ایتمك جبلت بشریه‌دن ؛ یعنی اذهان غیره طاقمیله القای فكرده‌كی صعوبتله برابر انسانلرك سوق حسیاته انقیادندن منبعث بر نتیجه‌در ؛ بو نتیجه ایسه فصاحت و بلاغتك ، یعنی اسلوبك اودورلو محصولات فكریه‌ده عالی بر قیمت واهمیت احراز ایتمسنی انتاج ایلمشدر .

باشقه‌لرینی اقناع بویله اولدیغی كبی اصل ادبیات ساحه‌سنی اشغال ایدن تأثرك‌ده ، بر قابدن دیكرینه اسالهٔ آب ایدرجه‌سنه ، دماغ متأثردن سائرلرینه طاقمیله نقل والقاسی ممكن دكلدر ؛ حتی تأثراتك صور حصولیه‌سی تعقل ومحاكمه‌یه نسبتله دها متحول ، دها

---

[١] تدریس ایله مشغول اولانلرك بو حقیقت پسیقولوژیه‌یی دائما نظر دقتده طوته‌رق ، حقایق فنیه‌یی بیله طلبه‌یه اوكرتمك یرینه دوشوندیرمكه چالیشملری شایان تمنیدر .

شخصی اولدیغندن بونده کی امکانسزلق دیکرلرندن زیاده محسوسدر. هله شوراسی محققدرکه انسان باشقه‌لرینه القای تأثر ایده‌مز؛ اونلرده ایقاظ تأثر ایده‌بیلیر. یعنی سائرلرنده موجود اولان قابلیت تأثریه‌یی، برطاقم ظروف وشرائط ابداعیله، تحریك ایدرك اونلرده مؤثرات طبیعیه ایله کندی دماغنده پیدا اولان تأثره مماثل تأثرلر حصولنه دلالت ایلر. حصول تأثری انتاج ایدن ظروف واحوال ایسه بوتون بداعاتده اسلوب ایله تشکل وتظاهر ایتمکده‌درکه بو مطالعه ادبیاتده اسلوبك درجهٔ قیمت واهمیتنی تقدیره سائقدر.

اسلوبك خدمت وقیمتی شوصورتله تعیین ایدلدکدن صوکره بو اساسه کوره نه دورلو مزیتلری جامع اولماسی لازم کله‌جکنی مطالعه ایده‌بیلیرز.

مزیات اسلوب

مادامکه اسلوبك خدمتی، ذهن مبدعك تأثراصلیسنه مماثل برتأثری اذهان غیرده پیدا ایده‌جك ظروف وشرائطی تلفیق وعرض ایتمکدر؛ ومادامکه قیمتی‌ده، بو اعتبار ایله، قارء وسامع اوزرینه اجرا ایده‌جکی نفوذه تابعدر؛ اول باول اسلوبك محتویاتی اوقویانلرك، دیکلینلرك رهین ادراکی اولمالی وبو مدرکات کرك منفرداً، کرك مجتمعاً تأثر مطلوبی ایقاظه الك

زیاده الویریشلی بولنمالیدر . اسلوبك بو مزیت اولیننه وضوح دیمشدك .

صوکره ، اذهان غیره عرض و ابراز ایدیله‌جك ظروف وشرائطك اوذهنلرده تماماً تحیز ایده‌بیلمسی بومقصد ایچون استعمال اولونان وسائطك لزومندن زیاده محل اشغال ایتماسیله ممکن اوله‌بیلیر . معلوم برحقیقت فنیه‌درکه ما کنه‌ده برجهاز محرکك قدرت تحریکیه‌سی ، شرائط سائره باقی‌اولمق اوزره ، بالذات تحرك ایچون صرف ایتدیکی قوتك مقداریله معکوساً متناسبدر . طبقی بونك کبی ، عینی‌معنایی عینی قوتله افاده ایتمك اوزره ، برسوزك قابلیت تأثیریه‌سی مقدار الفاظیله نسبت معکوسه‌حالنده‌در . بناءً علیه‌سوزده عینی‌قوت‌معنا ، تأثیر اعظمی حاصل‌ایتمك ایچون ، بالنسبه‌اك مختصر الفاظ ایله افاده‌ایدلملیدر . اسلوبك‌بو‌ایکنجی‌مزیتنه « ایجاز ـ منقیحت » دیرلر .

تکلم وتحریردن‌غرض ، باشقه‌لرنده ، کندی فکر وحسنه معادل برفکر وحس پیدا ایتمکدن عبارت اولدیغی ، بونك ایچون‌اوفکر وحسك منابع صدوری‌اولان‌ظروف وشرائطی ، اذهان غیرده نتیجهٔ مماثله حاصل‌ایده‌جك صورتده ، ابرازایتمك لازم کله‌جکی دوشونولنجه‌درحال آ کلاشیلیرکه برمتکلم‌ویامحرر اساساً کندی محصولات ذهنیه‌سندن اولمایان ، کندینه معمول اوله‌رق کلمش بولونان برفکر ویا تأثرك مولداتنه مالك اوله‌مازء وبوحالده اومولداتی اذهان غیره ، مثمر برصورتده ، ابرازمده امکان بوله‌ماز. حالبوکه هرفکر وتأثر آنجق اسباب مولده‌سیله

قابل حصولدر . ایشته قارء وسامعده افکار وتأثرات اصلیه‌یه سبب ولود اولان اوظروف وشرائطك اسلوبده صمیمیت بروزینه « ممتازیت »[۱] دینیلیرکه اوچنجی برمزیتدر .

برده فکر وتأثرك مولدی اولان ذهن اونی نصل طبیعی اوله‌رق تلقی ایتمشسه اذهان غیرده‌ده ظروف وشرائط کافیه تحصل ایدنجه اوکاممائل برتلقیٔ طبیعی کندیلکندن پیدا اولور. بونکله قناعت ایتمیوب دها زیاده کوسترمکه چالیشمق اسلوبك خدمت تبلیغیه‌سنی اکثریا عقیم براقیر. بویله برنتیجهٔ معکوسه‌دن توقی فضیلتنه « طبیعیت » [۲] دیرلرکه اسلوبك دردنجی مزیتیدر.

شواجال ایله اکلاشیلیورکه بحث ایتمك ایستدیکمز مزیات اسلوب سوزك بالذات عات وجودندن انبعاث ایدن لوازم ضروریه‌در .

---

[۱] L'originalité
[۲] Le naturel

وضوح

مباحث آنفه‌ده وضوحدن لزومی قدر بحث ایتمش ؛ اوچ نوعه آییره‌رق برنجیسنه وضوح معنا ، ایکنجیسنه وضوح فکر وخیال ، اوچنجیسنه وضوح دلالت دیمشدك . بونلرك هر بری حقنده سرد ایتدیکمز نظریاتك خلاصه‌سی شودر : سوزده مقصود اصلی نواة موضوع اولان فکر وتأثردر که اذهان غیرده حصولی، ظروف وشرائط مسببه‌نك وجودینه ؛ بو ایسه اول امرده سوزك تضمن ایتدیکی معنالرك ، قارىء وسامع طرفندن ، اکلاشیلمسنه متوقفدر .

بناءً علیه واسطهٔ اولین اولان الفاظك یالکز ایکی خدمتی واردر : بری معنایی امکانك مرتبهٔ عالیه‌سنه واران بر سهولت ومکملیتله نقل ایتمك ؛ ایکنجیسی آهنك انسجامیله اذهان غیره شطارت وجودت ویرمك . بو ایکنجی خدمته سلاست دیمشدك که، اونی ایفا ایده‌مین اسلوبلردن اوقویان ودیکلیانلره عارض اولان کلالك تفهم معنایه سوء تأثیرینی هرکس تجربهٔ نفسیه‌سیله بیلیر . بو سببله سلاستی ، حتی لطافتی ـ ادبیاتده باشلی باشنه بر محسنه طانیمقله برابر ـ دها زیاده، ذهن آخذك قابلیت تلقیه‌سنی تزیید صورتیله ، وضوح معنایه معاون عد ایتدك ؛ وشفافیت الفاظك حد الغایهٔ فصاحت اولدیغنی سویلدك .

وضوح معنا کبی وضوح دلالتكده حد وقیدی یوقدر ، دیمشدك . وضوح دلالت ـ که فکر وتأثر اصلی‌یی تولید ایدن ظروف وشرائطك اذهان آخذه‌ده اك مساعد صورت تلقی وتلفیقی دیمکدر ـ طوغریدن طوغری‌یه مقصد کلامه عائد وبوتون نظریات بلاغته مستند الیه اولدیغندن تحدیدینه قائل اولمق شویله طورسون دها عالی درجه‌سنی استحصال ایتمك ارباب کلام وتحریرك دائما مطمح نظری ، غایهٔ خیالیه‌سیدر .

فقط وضوح فکر وخیالی وضوح دلالتله تحدید وتقیید ایدرك دیمشدك که وضوح دلالتی اکمال ایچون وضوح فکر وخیال بعضاً بالاختیار تنقیص ایدیلیر .... بونك ایکی سببی واردر : برنجیسی ؛ یوقاریده‌ده ایضاح ایتدیکمز کبی ، بر کل تام اولان موضوعك اجزای مرکبه‌سندن کافه‌سی فکر و حس اصلی‌یه نسبتله عینی اهمیتی حائز اوله‌ماز . هر فکر و خیالی بو اهمیتی درجه‌سنه کوره ابراز ویا ابهام ایتمك لازم کلیر؛ نته‌کیم بونسبته کوره اعظام و یا تصغیری بر امر طبیعیدر که « مبالغه » بحثنده بیان ایدلمشدی. بررسم لوحه‌سنده اظلال ایدیلن نقطه‌لرجهات سائره‌یه برمجسمیت، بروجود، برحیات ویردیکی کبی اسلوبده‌ده اقسام مختلفه آراسنده ، فقط ایجاب موضوعه تبعاً ، وضوح فکر وخیالده تفاوت بولوندیرمق وضوح دلالتی اکمال ؛ یعنی فکر و تأثر اصلی‌یی دها قوتلی ، دهـا روحلی بر وضوح ایله ابراز ایدر .

ایکنجیسی ؛ اسلوب بحثنده دیدك که فکر ویا تأثر اصلی

متکلم ومحرردن قارء وسامعه مستحضر اوله‌رق انتقال ایتمز ؛ تبلیغك خدمتی نواة موضوع اولان فکر و حسك معادل ، حتی مماثلی پیدا ایچون اذهان غیری تشویقدن عبارتدر . هرکس آنجق کندی معمولات ذهنیه‌سنی اکلار وطویار . . . بناءً علیه برسلسلهٔ منطقیه‌ده مخاطبلرینك الندن طوته‌رق اونلری اعمی کبی سوق ایتمکدن زیاده ذهنلرینی ، کندی قابلیت طبیعیه‌لریله بالضروره ، ایستنیلن نتیجه‌یه ایصال ایده‌جك مقدمات منطقیه‌یی احضار وابرازایله حرکت ذهنیه‌لرینه سربستی ویرمك میلان قناعتلرینی تزیید ایدر ؛ اك بلیغ خطبه‌لر بو نظریه‌یه موافقدر . بونك کبی آثار ادبیه‌ده‌ده بوتون مولدات تأثری بسط وشرح ایتمکدن زیاده اذهان غیره او تأثری استحصال ایچون برفعالیت حره براقمق تأثرمطلوبك کمال حصولنی استلزام ایدر . واقعا سیم سیاه برکیجه ، حیات و ضیانك نقیض تامی اولدیغی جهتله ، بوتون فعالیت ذهنیه‌مزی محو ایدر ؛ فقط غایت براق برکونده ، کندیسنده‌کی افراط حیات وضیا ایله ، اوفعالیتی عادتا تفلیج ایده‌جك قدر ازه‌ر . حالبوکه آلاجه بر قرا کلق ، مثلا مهتاب ، فکر وخیالمزك جولان طبیعیسنه ، فعالیت ابداعیه‌سنه پك موافقدر ؛ اوراده حس ایتدیکمز بر « رازخفی » ایله ذهنمز کندینه خاص برعالم شعر وخیال ایجاد ایده‌بیلیر . ایشته مهتابده ، واسع اورمانلرده ، یوکسك طاغلرده ، انکین دکزلرده محسوس اولان روح شعرك مولدی بودر .

علم روحه استناداً وضوح فکر وخیالی تحدید وتقیید ایدن

بوايكی سببدن برنجيسی موضوع متشكلك طبيعتندن انبعاث ايدرك خارجی ، ديكری ذهن بشرك فطرتنه راجع اولەرق داخليدر . بونلر استلزام ايدركه اسلوب ادبی كيجه كبی قارانلق ، كوندوز قدر آيدينلق دكل ؛ مساوسحر كبی، مهتاب كبی فعاليت ذهنيه‌يه مساعد اولەجق درجەده منور اولمالی ؛ اوقويانلره دوشونەجك بر « راز خفی » احساس ايتمليدر . اكرم بك افنديك ديديكی كبی « اك كوزل سوزلر اونلردركه اوقوندقدن صوكره انسانی برمدت دوشونمكه مجبور ايدر » . فقط ياكليش آكلاشيلمامق ايچون شونی ، تكراراً، علاوه‌يه مسارعت ايدەلم كه وضوح فكر وخيال نقصاننك تعقيدمعنوی درجەسی اظلال دكل ، اظلام ديمك اولديغی كبی هله وضوح معنا نقصانی ظلمتك فعاليت ذهنيه‌يی اعدام ايتمسی ديمكدر .

كوزل‌سوزلرانسانی‌دوشونديرر. فقط الفاظدن‌معنااستخراج ايتمك ، حتی‌معنای مستخرجك معادل فكری وخياليسنی‌احاطه ايلمك ايچون دكل ؛ كمال وضوح وسهولتله تلقی اولونان معانينك ذهنده آچديغی باشقه برساحۀ فكر وخيالی كشف وسير ايتمك ايچون دوشونديرر .

ایجاز ـ منقحیت

وضوح فکر وخیالی حائز اولان بر اثر وضوح دلالته مقرون اولمادقجه بلیغ اوله‌ماز ؛ وضوح دلالتك حصولی ایسه اول باول بر اثر تحریرده‌کی کافهٔ اقسام کلامك فکر اساسی شیرازه‌سیله یکدیکرینه مربوط بولونماسنه وهر بر جزئك ذهنی مقصود اصلی‌یه ایصالده ـ نقصان ویا زیاده سببیله ـ قاصر اولمامسنه توقف ایدر . « خیرالکلام ماقل ودل » سوزی بر دستور تبلیغ اوله بیلمك ایچون « دل » فعلنی « وضوح دلالت » ترکیبیله تفسیر ایتمك لازمدر... دیمشدك . وشونی‌ده سویلمشدك که: وضوح دلالتده عینی درجهٔ قوتی حائز فرض اولونان ایکی شکل افاده‌دن هانکیسی قیصه ایسه خیرلیسی‌ده اودر ؛ نه قدر آز سوزله تفهیم مرام اولونه بیلیرسه آرانیلان تأثیر ایچون ذهنده قاله‌جق قوهٔ تلقیه اونسبتده زیاده اولور ... فقط اختصار کلام وضوح دلالتده نقصانی استلزام ایده‌جك درجهٔ تفریطه کلیرسه اساساً تأثیر مطلوب اخلال ایدلمش اوله‌جغندن مستمعینك سعی ذهنیسنده اقتصاده چالیشمقله فائدهٔ ادبیه تأمین ایدیله‌مز ؛ واو حالده سوزی وضوح دلالتك اقتضاسیله متناسباً تطویل ایتمك بلیغ اولور . مثلا :

بو دوران نه‌دهشتلی دولاب ایمش !
قیامت دخی قوپسه ایتمز قرار .
وقوعات ایسه عینی سیلاب ایمش
که عمان محوه آثار روزکار .
دوشوندکجه بن سوردیکم دملری
کلیر یادی آنجق کورونمز سرور ؛
ایدوب صانکه اول سور شادی مرور
بو کون کوکلمه قالدی ماتملری .
برادر ، شبابت فنایاب ایمش ،
اویاندم‌ده بیلدم او بر خواب ایمش !
عبدالحق حامد

بند لطیفنك محتوی اولدیغی فکر اساسی‌یی « زمان چابوق کچیور . کنجلك‌ده بر رؤیا ایمش » شکلنده افاده ممکندر . شو جملهٔ بسیطه اوفکری مفید اولسه بیله مقصد اصلی اولان تأثری تمامیله حاصل ایده‌مز . بونك عکسنه اوله‌رق :

کیمسه‌نك لطفنه اولمه طالب
بدلی جوهر حریتدر .
کمال

بیتی فکر اصلی‌یی بوتون تأثیر ادبیسیله برابر افاده ایدیور . بناءً علیه بونی دها اوزون بر عباره ایله تبلیغ ایتمك بلاغتی تقلیل دیمکدر .

بر فکرك ، واضح اولمق شرطیله ، اك آز کلمه‌ایله افاده‌سنه « ایجاز » دیرنرکه ، شرائط سائره‌دن صرف نظر ، بلاغتك مرتبهٔ اعلاسیدر . مثال :

حسد بر معنوی تعریضدر الطاف مولایه .
عزت ملا

عادت محکمدر .
مجله

غرض مرضدر .
ضرب مثل

فصاحت بحثنده‌کی ایضاحات ایله آکلاشیلمشـدرکه نقل معنایه وساطت ایدن کلماتك ، عینی زمانده ، ممانعتی‌ده واردر ؛ فصاحت ادبیه اوممانعتی ، امکانك صوك حدینه قدر ، آزالتمغی استهداف ایدر . بومقصده وصول ایچون تعقیب اولونان طریق ایسه الفاظ وکلامك اصوات و آهنکنه ، طوغریدن طوغری‌یه معنـای مقصود بهه موصـل اوله‌بیله‌جك ، بر قدرت دلالت ویره بیلمکدر ؛ بو صورتله کلمه‌لرك ، جمله‌لرك اشـارات مجرده حالندن قورتیله‌رق تفکرك معاونتنه حاجت قالمادن یالکز احتساس ایله آکلاشیله بیله‌جك قدر مادیت پیدا ایتمسنه چالیشـیلیر . مع‌مافیه بو یولده واصـل اولونان نقطه آرانیلان هدفه پك آز تقرب ایده بیلیور ؛ از جمله مخاطبنه سکوت امر ایتمك ایچون پارمغنی دوداقلرینه قویمقدن دها بلیغ برافاده بولنه‌ماز . بوراسی تسلیم ایدیلیرسه الفاظ وعباراتك استدراك معناسی ایچون ضروری اولان دوشونجه‌نك بویوك بر مشـغلهٔ ذهنیه اولدیغی ، بوندن انبعاث ایدن ممانعت انتقالك‌ده ناقابل اهمال بولوندیغی تصـدیق اولونمق لازم کلیر .

مادام که بوتون محاسن فصاحته رغماً الفاظك ممانعت باقیه‌سی ینه شایان اهمیت بر درجه‌ده‌در ؛ تبلیغ فکرده ذهنه اك آز تعب تلقی ویره‌ن ، بناءً علیه اك بلیغ اولان افاده ، اطوار بیانیه‌نك اك مختصری اولمق لازم کلیر . ذهن ادراك معنا ایله نه‌قدر آز مشغول اولورسه تأثر ادبی ایچون اوقدر واسع بر ساحهٔ تلقی محافظه ایدر . مثلا « قورنه‌ی » ك «اوراسلر» عنوانلی تماشاسنده: « اوچ دشمنه قارشی نه یاپه بیلیردی » سؤالنه اوراسلرك پدری طرفندن ویریلن « ئوله‌یدی » جواب مشهورنده‌کی حس علویتك سامعینده او قدر شدت وسرعتله تحصلنه سبب ، موجز اولماسیدر . بونی براز تفصیل ایده‌رك « مادام که خصماسنه غلبه ممکن دکلدی ، وطننی تابع کورمامك ایچون ئوله‌یدی » دیسه‌ك ؛ حتی مؤلفك بوکلمه‌دن صوکره ، پك بی‌لزوم اوله‌رق ، یازدیغی « واو زمان بر نومیدیٔ ممدوحك مظهر معاونتی اوله‌یدی» جمله‌سنی تقدیم ایله سوزی « بر نومیدیٔ ممدوحدن استعانه ایدرك ئولیدی » شکلنه کتیرسه‌ك شدت تلقی پك بارز برصورتده تدنی ایدییور .

فقط ایجاز ، اسلوب ایچون بر قاعدهٔ عمومیه اوله‌ماز . یالکز قابلیت تکاثفیه‌سی زیاده اولان فکرلره ، دینامیت کبی آنی برزلزلهٔ انفلاق ایله سامعینی مبهوت ایده‌بیله‌جك حسلره الویریشلیدر ؛ بوتون برأثر ادبینك بودورلو افکار وحسیاتدن ترکبی ایسه ممتنعدر . بناءً علیه ایجازی اسلوبده مستمر الجریان بر مزیت عد ایتمامك لازم کلیر .

فی‌الحقیقه بر اثر ادبینك هیئت مجموعه‌سنه نسبتله ایجاز ، موضوعی ترکیب ایدن کافهٔ افکار وخیالاتك واضح ووضوح دلالتی‌ده حائز اولمق اوزره الك مختصر ، الك مفید ، فصاحة‌ده الك مکمل الفاظ ایله تبلیغی دیمکدر . بو تعریفه کوره ایجاز اول باول ـ افکار وخیالاتك وضوح دلالتده کمالی معناسیله ـ موضوع ادبینك مرتبهٔ اقصای تعضویدر ؛ یعنی تصویر موضوع ایدن افکار وخیالات ، کمیت وکیفیت اعتباریله ، تناسب اکملی حائز اولمقله برابر هر بری تأثر اصلی‌یه واوجهتله یکدیکرینه اوقدر صمیمی برصورتده مرتبط بولونملیدرکه مجموعی برعضویت ذی‌حیات کبی کورونسون وهرجزئی اوحیاتك برشرط غیرمنفکی اولسون . ایجاز ، ثانیاً وضوح فکر وخیال و وضوح معنا اعتباریله‌ده سوزك حدغایهٔ کمالیدر .

شو تعریف بنفسه کوستریبورکه ایجاز هرسوزده‌قابل تطبیق برقاعدهٔ کلیه‌دکل؛بلکه، اعصار بی‌نهایه آراسنده‌دائماً مستعد تکمل اولان ، دهای بشر ایچون هدف اعتلا اتخاذینه شایان برغایهٔ خیالیه‌در . آثارادبیه‌ده بسیط ومفرد برفکره ، برخیاله منحصر اوله‌رق ایجازه مثال اوله‌جق جمله‌لر ، عباره‌لر کوستریله‌بیلیرسه‌ده اوزونجه برموضوعك لسان موجزله تبلیغنه موفق بر اثری بشریت هنوز وجوده کتیره‌مامشدر . نته‌کیم اکمال اسلوبی ایچون صحت وحیاتی فدا ایتمش اولان « کوستاو فلوبەر » بیله « نثر قابل اکمال دکلدر » اعترافیله اظهار عجز ایدییور .

بوحالده آثار بشرده ایجاز ، بشرده سعادت کبی برفضیلت

نسبیه‌در؛ هانکی مؤلفك اسلوبی اوغایهٔ خیاله بالنسبه دها متقرب کورولورسه اونی موجز کبی تقدیر ایدرز. حتی اعتراف ایتملیدرکه ایجاز نسبی کوسترن ایکی اسلوبك مقایسهٔ موفقیتی بیله آسان دکلدر. فقط غایهٔ ایجازدن تباعد، بالعکس سمت مخالفنه توجه ایدن اسلوبلرك تمییزی پك ممکندر . دیمك که فضیلت ایجازك کمالنی تخمیندن بیله عاجز، ایجاز نسبینك تقدیر درجاتنده‌ده قطعیتدن محروم اولدیغمز حالده فقدانی قولایلقله ادراك ایدییورز .

فی الحقیقه اعضای بشردن برقسمنك نقصان ویا زیاده‌سی نصل درحال جالب نظر اولور؛ بعضاً وظائف حیاتیه‌یی اخلال صورتیله‌ده کندینی کوستریرسه اسلوبی ترکیب ایدن افکار وخیالاتدن برقسمنك زائد، یاخود آرالرنده‌کی ارتباطك متراخی اولماسی ؛ افکار وخیالاتك تتابعنده بی‌لزوم ویامطابقتدن محروم کلمه‌لر، عرض وطولی فضله اطوار بیان بولونمسی‌ده ـ سامعینك ذهننی بیهوده اشغال ، یاخود وحدت موضوعی اخلال ایدرك ـ آشکار اولور .

ایشته اکلاشیلیورکه اسلوبده ، وجوده نسبتله صحت کامله دیمك اولان ، ایجازك آزلغندن ، چوقلغندن دها قولای قابل تمییز وتقدیر اولان شی بر حالت مرضیه دیمك اولان فقدان ایجازدرکه بوکا کتب مدونهٔ ادبیه‌ده « اطناب » یاخود « اکثار » ؛ اسلوبك بومرضدن سالمیتنه‌ده « منقحیت » دیرلر .

آتیده‌کی منظومه الك صریح بر اطنابه مثال اوله بیلیر .

بیلسه‌م شو قوزی نه‌دن غم آلمش،
هر ناله‌سی قلبه داغ‌زندر .
فریاد ایدرك قوشار نه‌دندر ؛
سودسزمی ، رفیقسزمی قالمش ؟

ای سود قوزیسی نه‌در بونالش ؛
کیم اولدی سبب بوانفعاله ؟
مادر ویره‌رك سکا نواله
پهلو سنی ایتمیورمی بالش ؟

یوقسه سوریدن جدامی قالدك ؟
فرقتمی بواضطرابی داعی ؟
قالمشلره باقمیورمی راعی ،
بی‌همره وبی نوامی قالدك ؟

بیهوده‌می بویله ترکتازك ؟
واردر بو ملال ایچنده امید .
مادردر ایدن امیدی تولید .
کچمزمی او مهربانه نازك ؟

امید ایله‌در بکای اطفال .
سود ویرمه‌ده بی املمی مادر ؟
هرکس برامیده خدمت ایلر .
امید ایله‌در جهانده هرحال .

سن اولمسه‌ك ای خیال امید
قابلمیدر ازدیاد عمرم ؟
سایه‌کده‌در امتداد عمرم .
بیکلر یاشا ای نهال امید !

کل کل قوجاغمده ایله آرام
اما سنی والده‌ڭده بکلر
بیهوده‌می چکدیکی امکلر
قوش قوش آنی باری ایله خوشکام .

ظنم ممه‌یی دهانه آلدی
زیرا ایشیدلمز اولدی افغان
شاد ایلدی دردمندی درمان
فریاد ایده‌جك دها نه قالدی ؟

زانولرین ایلمش نهاده
تسهیل رضاع ایچون زمینه ؛
پستانده‌کی شیر شکرینه
فطرت آنی ایلمش فتاده

ایلر ممه‌یی باشیله تهزیز ،
دنباله ایسه همیشه‌جنبان .
طویمز بونی سیره چشم انسان
یارب بونه وضع حکمت آمیز !

ناجی افندی

ذهن‌سامعه « پرنده صایمه‌حرکنی » اجرا ایتدیرن بودرجهٔ اطنابی شاعر ، یاخود منشی صفتنه مستحق اولان ارباب قلمك آثارنده آرامامليدر . فقط آز ، چوق اطنابه دوشمك اك بویوك شاعرلرك بیله قورتیله‌مدقلری بر بلیه‌در . مثلا شعرای حاضره ایچنده منقحیت اسلوبه دقتی مسلم اولان توفیق فکرت بکك آتیده‌کی شعری اکثار ایله معلولدر .

سزه ای بیلمدیکم ، کورمدیکم قارئلر،
سزه اتحاف ایله نشر ایلیورم بونلری بن ؛
سزه اتحاف ایله ؛ زیرا نه ایچون کتم ایده‌یم ؟
اوسزك کورمدیکم ، بیلمدیکم کوزلرکز

صفحهٔ شعرمه ابذال نکاه ایلر ایکن
بلکه بر نقطه‌ده بردن طوره‌رق ولوله‌سز ،
کوسترشسز ایکی اوچ قطره‌جك ایثار ایلر .
بن بو امید ایله تشییع حیات ایتمه‌ده‌یم .

ایکی اوچ قطرهٔ شفقت ... بو تسلی یتیشیر ؛
شو جدلکاه مقسیده بوتون خسرانله ،
بوتون آلام وفجایعله کچن کونلرمك
ایکی اوچ قطره‌در آنجق سیله‌جك ماتمی .

سزکه الك طوغرو کوره‌ن برنظر وجدانله
تا اوزاقدن بکا باقمقده‌سکز ؛ مستغنی
تحفهٔ محمدتمدن .... نه صمیمیتدر
اوباقیش چهرهٔ اشعارمه. ساکن ، ساکن !

هپسی بونلر بویازلمش ، اونوتیلمش شیلر
اوصمیمیته مجذوب اوله‌رق طوپلانیور ؛
کیم بیلیر ، بلکه ایچندن بری آلامکزك ،
- اوت ، آلامکزك ؛ چونکه المدن خالی

یاشایان یوق ... بوکا بیچاره بشر قاتلانیور ! -
بلکه برمعکس ناچیزی اولور ، الك عالی
یاشایانلر بیله حس ایتمه‌ده الك مستحقر
یاشایانلرکبیدر ... عینی چاموردن بوییغین .

ایجاز ، دهای شعره دلالت ایده‌جك قدر عالی بر مزیت اسلوب اوله‌رق هر کسه ، شایان نظر بر درجه‌ده ، نصیب اوله‌مازسه‌ده بوتون ارباب تحریر ایچون منقحیتك اهمالی غیر جائز بر وظیفه‌در . ایجاز مرتبهٔ بلندینه یتیشه‌مامك مطلقا سبب مؤاخذه دکلسه‌ده فقدان منقحیت دیمك اولان اطناب ایله معلول بر اسلوب دائما هدف انتقاد اولور . چونکه آرتق او اسلوب « دها آز کوزل » دکل ، مثبت بر صورتده چیر کیندر؛ چونکه اسلوبه منقحیت کثافت ومتانت ، اطناب ایسه پریشانی ورخاوت کتیریر .

بو نقیصه‌دن قورتولمنی ، متین بر اسلوب صاحبی اولمنی آرزو ایدنلر یازارکن هر فکر وخیالك اك متناسب محفظه‌لر ایچنده ابرازینی مطمح نظر ایدنمکله برابر یازدقدن صوکره‌ده حشویات لفظیه ومعنویه‌یی کمال دقتله بولوب چیقارمغه ، اسلوبنی نفسنجه اطمئنان تام حصولنه قدر متمادیاً تصحیح وتنقیحه اعتنا ایلملیدرلر . ایشته مثلا جناب شهاب الدین بکك :

تشنهٔ تب

آیاقلرنده جروح پر التهاب تراب ،
یوزنده منطبعات غم آزمای تعب ؛
دلنده نامتناهی وسرمدی بر شب ؛
نظر کهنده بحیرات بی‌شمار سحاب .

ایدر همیشه سیاحت او تشنهٔ پرتب ؛
حضور بیلمز اوفیفا نورد سینه خراب :

اوخسته‌یه « یورو » دیر بر شکسته بال غراب ،
اوبی‌کسه « یورو » دیر برغزال جان برلب ؛

اوتشنه‌یه « یورو » دیر دائما سحاب ورياح ؛
خیال آب ایله ایلر سرابلر اونی سوق ؛
بولور ینه بو سیاحتده کندیسی بر ذوق .

حیاتدر بو سیاحت ، بشردر اول سیاح
که آلتی بیك سنه‌در ایلمکده شد رحال ،
که آلتی بیك سنه‌در آلداتیر سراب خیال .

منظومه‌سنده‌کی « حضور بیلمز اوفیفا نورد سینه خراب » مصراعیله ، بونك مفسری کبی کورینن ، متعاقب اوچ مصراع تبلیغ تأثر ایچون لازم اولونجه بونلره تقدم ایدن « ایدر همیشه سیاحت او تشنهٔ پرتب » مصراعی حشودر ؛ شاید بو مصراع واجب الابقا ایسه دیکرلری حشو اولمق لازم کلیر . برنجی قطعه‌ده « نظر کهنده بحیرات بی شمار سحاب » دیدکدن صوکره اوچنجی قطعه‌ده‌کی « خیال آب ایله ایلر سرابلر اونی سـوق » وصوك قطعه‌ده‌کی « که آلتی بیك سـنه‌در آلداتیر سراب خیـال » مصراعلری کذلك حشودر . چونکه بونلر طی ایدیلنجه موضوع اصلی‌یه خلل کلمك شویله طورسون ، بالعکس سواد زائددن قورتوله‌رق دها زیاده توضح ایدیور .

بو « سونه » ده بالخاصه « بولور ینه بوسیاحتده کندیسی برذوق » مصراعی جالب نظردر : شعرده‌کی تصویره کوره حیات برسیاحت الیمه ؛ بشر آیاقلری پارچه‌لانمش ، یورغون ، مأیوس

برسیاح مضطردرکه «سراب خیال» ایله ادا ایدیلن سعادت مخیله یه وصول ایچون متصل یوریبور. بوراده موضوع شعری تشکیل ایدن تأثر اصلی، بشرك بوتهالك مغفلانه‌سی قارشیسنده طویولان حس تألم ومرحمتدر. حشویاتدن قطع نظر ایدیلنجه شعرك بوتون خیالات مرکبه‌سی ذهنمزی بوتأثره سوق ایدیور. یالکز «بولورینه بوسیاحتده کندیسی برذوق» مصراعی تأثر اصلی‌یه منافیدر: معلومدرکه برشیدن ذوقیاب اولمق بنفسه سعادتدر؛ بشرك، خیال نیایله تعذیب نفس ایتدیکی سعادت، «سراب» یعنی «معدوم» اوله‌رق تصویر ایدیلیرکن آره یرده بویله ثبوت سعادتی کوسترن برفکر جای ائتلاف بوله‌مایور. مع مافیه بوایکی تأثر متضادك برشعرده مزجیله وحدت موضوع پیداسی بلکه ممکندر؛ اکر اویله ایسه شوراسی محققدرکه بوتك مصراعك مدلولی توحید تأثره کافی اوله‌ماز. بوحالده اومصراع یا ـ ساده‌جه زائد دکل، فضله اوله‌رق تأثیرمنفی‌یی‌ده حائز ـ برحشو؛ یاخود تبلیغ تأثره نامساعد اوله‌رق تولید تعقیدایدن برنقصاندر: موضوع اصلی، یالکز بشرك سراب سعادتله مغفلیتی ایسه مصراعك تضمن ایتدیکی فکره حشو؛ اوقدر المناك اولان حیاتده انسان ایچون ذوقیاب اولمق سعادتی‌ده بولونديغنك تبلیغی ایسه موضوعك قسم ثانیسنه معقد [١] دیمك ضروریدر. حالبوکه بونقایصی برطرف ایتمکده شاعر ایچون برازاعتنادن باشقه کوجلك یوقدی.

---

[١] چونکه موضوعه نسبتله افکار وخیالاتك وسائر اجزای اسلوبك زیاده‌سی حشو اولدیغی کبی نقصانی‌ده مستلزم تعقیددر.

اساساً منقح اولان شعر آتیده یالکز چیزکیله اشارت اولونان ایکی مصراع ، ظنمزجه ، زائددر .

غروبدن صوکره

آقشام اولمش ... کونش غروب ایلر
سینهٔ افق نائم اوستنده ؛
آچیلیر نازنین وشرمنده ،
دسته حالنده آتشین کللر .

بوتون عالم سکون وخوابه واریر ؛
کسیلیر قوشلرك ترانه‌لری ،
قالماز اورمانده هیچ حیات اثری ،
ظل دامان لیل ایله قاراریر .

آفتابك جمال کریانی
طولاشیر حزن ایله بیابانی ،
شبك آغوشنه دوشر ، آغلار ؛

دامن لیله کیزله‌نن اجرام
بولمادن بر دقیقه‌جق آرام
سرپیلیر آسمانی یالدیزلار .
حسین سیرت

نثرده حشودن توقی‌دها لازم ، دها قولای اولدیغی حالده منقحیت بالخاصه ادبیات منثوره‌مزك اك آز اظهار ایتدیکی فضائلدندر . اطناب وحشو منثورات قدیمه‌ده مبذول اولدیغی کبی کنجلر آراسنده‌ده نادر دکل . مثال :

شعرانك انتخاب ایتدکلری موضوعلر چوجوقجه، خیالی، مافوق البشر شیلردر. شاعر، حکایه‌سنده حیاتی تدقیق ایده‌جکی یرده یا افسانه‌لردن، حکایات ماضیه‌دن برینی آلور، یاخود « عشق وعاشقه » عائد تمثاللردن - شمع وپروانه کبی - برینی انتخاب ایدر، اونلره برحیات مفروضه، برروح مفروض ویرر، بونلرله کندی روحنی، کندی صنعتنی، کندی موفقیاتنی کوسترمه‌یه چالیشیر.

اساساً ابتدائی کیمسه‌لرده تباعد حیات احتیاجی، حیاتك فوقنده بولونمق آرزوسی غایت مبرم ومتیندر. حیاتدن اوزاقلاشملی، مافوق الطبیعه قهرمانلر، معشوقلر، عاشقلر تصویر ایتملی، اونلری ذلت حیات ایچنده یوکسك، یتشلمز کوسترملی، اونلرك اکدارو آلامنه برشعر ونزاهت علاوه ایتملی که برازذوق آور، تهییج بخش اوله بیلسین.

محرر حکایه‌لرنده هیچ برسلسلهٔ منطقیه تعقیب ایتمز، هیچ بر نتیجهٔ منطقیه آره‌مز. اونك راهبری حیات، بوسفیل، بوعادی حیات دکلدر، اونك راهبری دماغی، خیالی، غایهٔ خیالی، صنعتیدر.

اویالکز نتیجه‌سیله بسیط، ابتدائی کوزلردن برداملە یاش، اثرینك هیئت مجموعه‌سیله کزیده‌حس اولانلردن برتقدیر صنعتپرستانه بکلر.

مع مافیه محرراساس وقعه، روح وقعه حقنده حیاتك فوقنده اجالهٔ قلم ایتمکله برابر ینه حیات بعض عادات واحوالك تصویر وافاده‌سنده اونی طوتار، یاخود برچوق مبالغه‌لر آره‌سنده کندینه‌ده بریر، برموقع آییرر، اورایه اوطورور، انسال سابقه‌یه ماضیدن بر پیام، برخبر کوتورر. [۱]

شهاب الدین سلیمان

---

[۱] بو مثالده عینی مدلولی، یاخود عینی حکمی حائز وبناءً علیه حشو صریح اولان الفاظ وترکیبات چیزکی ایله اشارت ایدلمشدر.

منفعتيت ايچون‌ده بر ايكى مثال ايراد ايده‌لم :

مرحوم ومغفور له سلطان سليمان خان زمان شريفلرنده اختلال عالمه باعث اولان ماده‌لرك اولكيسى بودركه بنفسه ديوان ايلمكى رفع ايلدى. كيدرك شويله اولدى كه ارباب سيف دكل بكلر وبكلربكيلرى بيله پادشاهه بيلنمه‌دن قالدى . ايكنجى سبب بودركه حرم خاص خدامندن سلحدارى اولان ابراهيم پاشايى دفعةً وزير اعظم ايدوب اولكى قاعده‌يى كوزتمدى . كيدرك هر پادشاه مخصوص بنده‌لرينى ايلروچكوب آز زمانده وزير اعظم ايتمكله اول مقوله‌لرك احوال عالمه وقوفلرى اولميوب تازه‌لكله ، التفات پادشاهى‌يه مغرور اولمغله وقوفى اولانلره دخى سؤال ايتمكه تنزل ايلميوب غفلتلرى كمالده اولمغين عالمك انتظامى بوزولدى . اوچنجى سبب بودركه كريمهٔ مكرمه‌لرى مهر ماه سلطانى رستم پاشايه ويروب وزير اعظم ايلدى . كمال مرتبه نظرلرى مرادينه مساعده ايلميوب اجدادى زمانده فتح اولونمش ممالكدن اول قدر قريه‌لر تمليك ايلدى كه ملوك طوائفدن بر پادشاهه خزينه اولمغه كفايت ايدردى . آنلر دخى بعض خيرات ياپوب اولادينه وقف ايلديلر ، حالا بهر سنه اول اوقافدن يوز يوك آقچه كلير . اول مقوله سلطانلر فوت اولدقده خواص ميرى‌يه آلنيركن صوكره كلنلر وقف ايتمكه باشلادى . خلاف شرع صرف بيت المال مسلمين اولان بوخاصلر ضايع وتلف اولدى . ثواب اعتقادينه وباله كيرديلر .

قوچى بك

مادرله پدر اولوب بهانه
سوق ايتدى قضا بنى جهانه .
خانزاده ايدم ولادتمده ،
طوغدم ينه پك قلندرانه :
عريان وسفيل ايدى وجودم
محتاج دكلسه آب ونانه ؛

بر قطره سوده دهان آچاردی ،
مألوف ایدی کریه وفغانه .
بکزتسه بنی خطا دکلدی
بر کیمسه باقوب‌ده عارفانه
زنجیرده ایکلیه‌ن اسیرك
قوینده‌کی طفل ناتوانه .
فطرتده تساوی ظهوری
بو حال ایله خالق یکانه
اطفالده کوستروب طورورکن
بیك جحت ایله جهانیانه ،
بیلمم نه‌سببله ؟ واردی دائم
کوشمده شو هاتفی ترانه :
یوکسل‌که یرك بویردکلدر ؛
دنیایه کلیش هنر دکلدر .

کمال

آچیك شو پرده‌یی : بربزمکاه نوشانوش ،
منادمین طرب سربسر شطارت پوش .
کنار بحره قورولمش جسیم برایوان ،
اوکنده روحفزا برحدیقهٔ ریان ،
کولر عکوس ترنمله سقف زرکاری ،
قلوبه نشئه دوکر سلسبیل دواری ؛
کزر طیور امل سایه‌کاه تارنده ،
چراغلر طولاشیر صحن لاله‌زارنده ؛
سکونلی برکیجه‌نك افق نائمنده قمر
بونشوه‌زار بهشتی یه عرض حسرت ایدر ؛
بویانده هاله نما تللی پوللو برجولان ،
او بربری طربدرکه رقص ایچنده نهان؛

او بر شو یانده نغمپرورانك اك کوزلی
دوداقلرنده ندیعك او کونکی برغزلی

توفیق فکرت

بر قاچ قدمه‌دن عبارت مردیوندن چیقلدیغی کبی اورته قاپوسی اوکنده موضوع هیکل حریته تصادف اولونور . دستنده عصا ، برکرسی‌یه قاعددر . طرز و طوری نظاره بومعنایی مخطردر :

ای زوار هوشیار ! ... نظر ربای حیرتك اولان بونمونه‌گاه ترقیات بشری تماشا ایدرکن غافل اولمه‌که بوکمالات بوتون حریت اثریدر. اقوام وملل بوسایه‌ده قرین سعادتدر: حریت اولمایجه ثروت اولماز .. ثروت اولمایجه سعادت اولماز . ای سیاح صاحب اعتبار ! آکاه اول که بوراسی نظر اهل حقیقتده تشهیرگاه مصنوعات دکل بلکه دارالامتحان مخلوقاتدر . مشهودك اوله‌جق آثار نفیسه قانون حریته تابع ممالکك محصول ترقیاتیدر. مردودك اوله‌جق اشیای خسیسه زنجیر اسارته مبتلا ممالیکك مجعول تدنیاتیدر .

سعداه پاشا

بومثاللردن‌ده ا کلاشیلیورکه ایجاز ومنقحیت مطلقا حقیقت ومجازدن برینه منسوب وتزینه‌ده مانع دکلدر. بعضاً اولورکه؛ اك قیصه، اك مکمل افاده برطور مجازی‌ایله استحصال اولونور بعضاً خلافی وقوعبولور . یالکز افاده‌ده اختصارك وضوح دلالتله مقید اولدیغی هیچ اونوتمامليدر .

شمدی بحثی تلخیص ایدملم : ایجاز برفضیلت بلیغه‌درکه انجق نسبی اوله‌رق استحصال ایدیله بیلیر ؛ منقحیت سوزك شائبهٔ اطنابدن برائتی دیمکدرکه حد اسفلی اکثاره مماس ، حد اعلاسی ، ایجاز نسبی‌یه ملحقدر ؛ اطناب ایسه اسلوبده

برحالت مرضیه‌درکه الك بیوك سبب تظاهری حشودر . عالی
برمحسنهٔ بلاغت اولان ایجازك بوتون آثار تحریره تشمیلی قابل
اوله‌ماز . حالبوکه منقحیت کافهٔ اسالیبده لازم‌الجریاندر . فقط
بونك‌الك بسیط درجه‌سی ـ که‌سوزی ساده‌جه اطنابدن قورتارمقدن
عبارتدر ـ ادبیاتده یالکز قیمت منفیه‌یی حائزدر . بودرجه‌یی
لجه‌رك الواح افکار وخیالاتی تام کندیلرینه خاص اولان چر-
چیوه‌لره یرلشدیرمك مشکله‌سنه قدر یوکسله‌ن ایجاز ایسه‌اسالیب
ادبیه‌یه عائد محاسن جمله‌سندندرکه قیمت مثبته‌یه صاحبدر .

بونظریه‌یی برشکل مادیده عرض‌ایتمك‌ایچون دیه بیلیرزکه:
کرك ترتیب موضوعده ، کرك تبلیغ افکار وخیالده برقیمت
مثبته‌سی اولان ایجاز، نظر نواز و روح استیناس برباغچه طرح
ایتمك کبیدر؛ بونده موفقیت، صاحبنك مادی ومعنوی بضاعه‌سیله
متناسب اولدیغی کبی اسلوبده‌ده محررینك اقتدار واهتمام مبدعانه‌سی
درجه‌سیله مقیددر ؛ حتی هر مؤلف ایچون اقتدار مبدعانه نك
بر حد اعلاسی واردرکه نه قدر اهتمام ایتسه اوندن یوقاری
چیقاماز . فقط اسلوبی حشویات وتکررات ایله آلوده براقمق
علی قدرالامکان تنظیم اولونان برباغچه‌یی یبانی اوتلرك پامال
استیلاسی اولمقدن وقایه‌ده اهمال ایتمکه قیاس اولونه بیلیرکه منحصراً
اعتناسزلق اثریدر . ایشته ایجازه کیتدکجه متعالی برقیمت مثبته ،
منقحیته ساده‌جه برقیمت منفیه ویرن سبب آراده‌کی شوفرقدر.

بو بحثی بیتیرمه‌دن اول شونی‌ده سویلمش اوله‌لم که : کتب
ادبیه‌ده ایجازی ایکی نوعه تقسیم ایله برنجیسنه « ایجازقصر »،

ایکنجیسنه « ایجاز حذف » دیرلر . یوقاریده سویلدکلرمزك هپسی ایجاز قصره عائددر. ایجاز حذف دیدکلری شی ، بر جمله نك ایچندن بر ایکی کلمه یی حذف ایدیویرمك دیمکدر . ضیا پاشانك

برپاره یه بیکی آفرینك
پاپوشی آتیلدی کوهرینك

بیتنده کی مصراع ثانیده « پاپوشی طامه آتیلدی » ضرب مثلندن « طامه » لفظی حذف ایتمش اولماسی کبی . فقط بویله کلمه حذفنك تأثیر ادبی یه حسن خدمتی بر طرف ، بعضاً وضوح معنایی اخلال ایتمسی بیله ممکندر ؛ بعضاً ده ساده جه بر مضایقهٔ نظمیه یه دلالت ایدر .

حکم ایدن کوکله سلطان اولدر
مهر کیمده یسه سلیمان اولور
شناسی

بیتنك مصراع اولندن « کیم ایسه » لفظنك حذف ایدلمش اولماسی بو قبیلدندر . بناءً علیه ایجاز حذف برمحسنهٔ بلاغت اولمق شویله طورسون، حشو لفظی ایله هم عیار، برنقیصهٔ معکوسه دن باشقه برماهیتله تلقی ایدیله مز . بناءً علیه ایجازی تنویع ایله ایجاز حذفه قائل اولمق طوغرو دکلدر .

ممتازیت

ممتازیتك موضعی ایکیدر: بری تلقی، دیکری تبلیغ . تلقیده ممتازیت دهانك نور انفلاقیدرکه حسیات و خیالات اساسیه‌ده، خلاصه بر کلمه ایله، ابداع موضوعده ذهنك طوغریدن طوغری‌یه طبیعت محیطه ایله ازدواجندن تولد ایدر. مؤثرات طبیعت یرینه باشقه‌لرینك آثارندن ملهم اولانلر هیچ برزمان حقیقی بداعتکار اولامازلر. چونکه ابداع اثر، ذهن بشرله طبیعت محیطه‌نك محصول مشترکنی اظهار دیمکدر ؛ طوغریدن طوغری‌یه طبیعتدن کلین بر حس اونی ایلاد ایتمش کبی کورینن ذهنه تماماً اوله‌ماز. آثارغیردن ملهم اولانلر نهایت طوپلادقلری چیچکلرله کوزل کوزل دمتلر یاپه‌بیلن باغچوانلر کبی اثبات هنر ایتمش اولورلر .

ممتازیت تلقی‌یه مظهر اولانلر ایسه هرکسك کوروب بیلدیکی بر منظرهٔ طبیعیه‌یی اویله بر شکلده تلقی واظهار ایدرلرکه میدانه قویدقلری محصول بداعت او منظرهٔ طبیعتك باشقه بر شی انضمامیله تصحیح واکمال ایدلمش بر نظیرهٔ فائقه‌سیدر. بوشیٔ منضم شاعرك تأثر مخصوصی، تعبیر جائزسه، روحیدر. هرکسك روحی کندینه خاص اولدیغندن اثر بداعتده تظاهر ایدن او باشقه‌لق ده صرف مبدعنه مخصوصدر . تلقیده ممتازیت صاحبی اولانلر ، چیچکلرده‌کی مواد سکریه‌یی مخلوطاتندن تفریق

ایتدکدن صوکره مزیت مبدعانه‌سیله بال یاپان آریلر کبی، کائنات وحادثاتدن اقتطاف وتصفیه ایتدکلری تأثرات روحیه‌لرینی ذهنلرنده تنمیه واکمال ایله ابداع آثار ایدرلر .

یالکز ادبیاته ، حتی یالکز بداعاته‌ده دکل بوتون مساعئ ذهنیه‌یه شامل اولان بوخاصه بر موهبهٔ خلقتدرکه آز ، چوق هرکسده جبلیدر ؛ فقط اختلاط وتقلید ایله ضایع ایدیلیر . ممتازیت تلقیلرنده بوکبی عوارضله غیب اولمایه‌جق قدر عالی بر کمیت وکیفیت بولونانلر ؛ یاخود اسباب ضیاعه دها آز معروض قالانلر اونی آثار ظاهره ایله اثبات ایدرلرکه بونلردن درین بر نفوذ نظر صاحبی اولانلره « داهی » دیرز .

دهاء بحثی بدیع فصلنه عائد در ؛ ممتازالتلقی اولمق ایچون ایسه مطلقا دهایه احتیاج یوقدر . طبیعتی نظر شاعرانه ایله کوره‌جك قدر استعدادی بولونان هرکس کندنده موجود اولمایان تأثراتی باشقه‌لرینك آثارندن اقتباس ایتمك یرینه، کندی وارلغیله قناعت ایدرك ، آنجق طویدیغنی تبلیغ ایتمك تواضعیله طبیعته حصر نظر ایدرسه ممتازیت مجبوله‌سنی محافظه ایتمش اولور : استعدادی مرتبهٔ دهایه صعود ایده‌جك قدر عالی ایسه ذاتاً اقتباسه احتیاجی یوقدر ؛ حتی اوندن توقی بیله ایتملیدر . اودرجه‌یه اساساً یوکسله‌میه‌جك ایسه بی‌سود اولان اوسعی ، موجودینی‌ده هدر ایدر . بناءً علیه هرکسك یالکز کندی تلقیات طبیعه‌سنی تصویره چالیشمسی خیرلی اوله‌جغنی اخطار ایله ممتازیت تبلیغه توجیه بحث ایدیورز .

علم السنه اربابنجه معلومدر که هر کلمه بدایةً برخیاله مترافق ایکن کیتدکجه ، اوکا انضمام ایدن خیالات متماثله‌نك التحاقیله ، عمومیلشه‌رك نهایت برخیال معیندن زیاده عمومی برطاقم اوصافك مجموعنه دلالت ایدن براشارت حالنه کلیر . مادامکه کلمات بویله خصوصیتدن عمومیته طوغری کیتمکده‌در ، مادامکه افکارمزی افاده ایتمك ایچون قوللاندیغمز وسائط کلمه‌لردر ؛ بزه خاص اولان فکرلری افاده ایچون توسیط ایده‌جکمز کلمه‌لرك ، اذهان سامعینده علی‌المعتاد پیدا اولان ، مدلولات عمومیه‌سی آراسنده خصوصیت فکرمز غیب اولور ، کیدر . مثلا « بوکون کوزل برآت کوردم » دیسه‌ك البته خصوصی ومعین برخیال تبلیغ ایتمش اولمایز . کرچه بوجمله‌ده‌کی « کوزل » و « آت » لفظلریله سامعینمزك ذهنلرنده برر خیال پیدا اولورسه‌ده اصل بزم ذهنمزده‌کی خیال معین ، قوللاندیغمز لفظلرك عمومیت معناسی سببیله ، باشقه‌لرینه انتقال ایده‌مز . کلماتك تعمم دلالتندن حاصل اولان بومحذوری دفع ایچون یکی یکی ترکیبلر ، افادهٔ فکرده یکی یکی طورلر اتخاذ اولونه‌رق الفاظك تخصیص معانیسنه اهتمام ایدیلیر . فقط تجدد ایدن اولفظلرده ، اوطورلرده مرور زمان ، کثرت استعمال ایله ینه عینی معنای عمومیتی اکتساب ایدر .

الفاظ وتراکیب بویله اشارات مجرده حالنه کلدیکی کبی هر دور ادبیده حائز ممتازیت اولان اسلوبلرده لسان عمومی‌یه دوشه‌رك متأثر ومتفکر برروحك هیجان وحرکاتنه معکس اوله‌بیلمکدن محروم قالیر . اسلوب بوعمومیته کلمدن اول

معاصرين ادبانك شخصيت مشتركه‌سنی كوستره‌جك بر شكل
مخصوص اكتساب ايدر واو زمان بر آدمك دكل ، بر دور
ادبينك روحنه ترجمان اولور. بوتعممك صوك درجه‌سنه اينجه
آرتق اواسلوبده حيات قالمازكه ايشته بوكا « ابتذال » [١] ديرلر.
بونك ضدى اوله‌رق بر مؤلفك طرز تحريرنده منسوب اولديغى
قومك، ايچنده يشاديغى عصرك التوا آت روحيه‌سى فوقنده بر حيات
شخصيه محسوس اولماسى « ممتازيت اسلوب » ديمكدر .

بوحالده ممتازيته وصول ايچون ابتذالدن توقى ايتمك لازم
كليور . ابتذال ايسه مهيا ، متداول جمله‌لرله باصمه قالب سوز
سويلك ديمكدركه افاده‌يى روحه دكل ، روحى افاده‌يه توفيق
ايله تعريف اولونه‌بيلير . مادام‌كه هركسك آيرى بردماغ فعالى
واردر ؛ كيمسه‌نك محصول ذهنى ديكرينككنه تطابق ايتمامك
لازم كلير . هركس سوزينى كندى دوشونجه‌سنه ، كندى
تأثرينه توفيق ايدرسه شخصيتنه خاص بر طور ايله افادهٔ مرام
ايتمش اولور. بويله اولميوبده ذهنى، حسنى قوللانيله‌قوللانيله
اموال عموميه ميانه كيرمش بر طاقم قالبلره اصاغه ايدرسه
رنكى ، شخصيتى ، بناءً عليه روحى اولمايان بر نتيجهٔ جامده‌دن
باشقه ثمره ويره‌من .

بو تعريفه كوره اسلوبده ابتذالك برنجى شكلى بر دور
ادبى‌يه مقلد اولمقدر كه بو دورلو تقليد اربابنك تكثرى ، او
دور ادبياتنك انحطاطى اسباب ضروريه‌سندن معدوددر .

---

[١] Banalité

فلان ویا فلاندن استعاره اولونمش بر اسلوب ایله سویلیوب یازمق ایسه ایکنجی شکلیدرکه اویله براسلوبده، نهایة النهایه، برشخصیت دیکرك ظل مغشوشی کورونور.

ممتازیتدن محروم اولان براسلوب نه دورلو مزیات فصاحت وبلاغتله تحلی ایتمك ایسته‌سه جانسز قاله‌رق مزین بر جنازه تأثیری اویاندیرمقدن قورتیله‌ماز. ذاتاً بوتون او مزیاتك مقصد اعلاسنه وصول، ممتازیته محتاجدر؛ و بر اسلوبك محاسن ظاهره‌سنه رغماً ممازیتدن محروم قالماسی اونلرك‌ده باشقه یرلردن مستعار اولماسنك اثریدر.

بو ایضاحه کوره، مشخص اولسون ولماسون؛ دیکرلرینك اسلوبنی تقلید ایتمك، کندی اسلوبنی ئولدیرمك دیمکدر. «اسلوب عینیله انساندر» سوزی حقیقت اولدیغنه نظراً بر شخصیتی شخصیت دیکرله استبدال نصل غیرممکن ایسه اوندن بالطبع انبعاث ایدن اسلوبك یرینه مقلد، جعلی براسلوب مستعار اقامه ایدلدکی حالده اوراده حرارت حیاتی محافظه ایتمك‌ده قابل اوله‌ماز.

ادوار ادبیه‌مزك اویغین ییغین قصائد وغزلیاتی قارشیسنده ذهنمزه استیلا ایدن نفخات انجمادك اك بویوك سببی قدمای شعرامزك «تنظیر» نامیله رغبت ایتدکلری بایهٔ تقلید اولسه کرکدر.

خلاصه، نفسنده استعداد شعر حس ایدنلر تقلیددن چکنه‌رك کندیلرینه خاص بر اسلوب صاحبی اولمغه چالیشملیدرلر.

ابتذالدن قورتولمق ایچون : اولا ، بر طاقم کلمات وتراکیب معینه صورتنده ذهنلری بالاعتیاد املاایدن جانسز ، صاحبسز فکر وخیاللری آنه‌رق تأثراصلی ایله‌متناسب برخصوصیتی، بناءً علیه اك زیاده وضوح دلالتی حائز اولان الفاظ وتراکیب واطوار افاده ایله سوز سویلملیدر .

مبتذل اولمش کلمه‌لری ، لزومی حالنده ، براستعمال مخصوص ایله جانلاندیرمق ؛ یکی برفکر ، یکی برحس ایچون ـ احتیاج وارسه ـ برتعبیر مخصوص بولمق ؛ کلمات مستعمله‌نك قیمت معلومهٔ اصلیه‌سی یرینه یکی ترکیبلرله اضافی برقیمت جدیده اقامه‌ایتمك؛ نهایت جمله‌لرك ، عباره‌لرك تشکیلنده اطوارخصوصیه اظهار ایتمك کبی وسائط ، ممتازیت افاده‌نك اسباب حصولندندر.

بعضاً ، حتی اکثریا ، بکارت قوتنی محافظه ایدن کلمه‌لری معنای ذاتیسنده قوللانیویرمك‌ده ممتازیته خدمت ایدر . هله افادهٔ مرامده ـ وضوح دلالت وادب کلام [۱] مقتضاسی اولمایه‌رق ـ تصلف ایچون تعبیرات اصلیه‌یی استخفاف ایله بر کلمه‌نك معناسنی قوجه برترکیب مجازی‌یه نقل‌ایتمك منقحیتی‌نقض ایتدیکی قدر ممتازیتی‌ده امحا ایلر . نابینك ـ تعلیم ادبیاتده اشارت اولوندیغی کبی — «وطنمدن مفارقت ایده‌لی اون اوچ سنه کچمشدی » دیه‌جك یرده « آرامگاه وطندن آستانهٔ دولت جانبنه کمربند عزیمت اوللدن بری نسخهٔ دورنك قرطاس سنیندن اون اوچ ورق کردان اولوب » دیمسی بونوع ابتذاله مثالدر .

[۱] ادب کلام نه دیمك اولدیغی آنفاً ایضاح اولنمشدر .

افادهٔ مبتذله‌نك اك بارز مثاللری « انشا » نامیله مع‌التأسف شبانه، کویا، مشق تقلید اولمق ایچون یازلمش مجموعه‌لرده کوریلیر :

فضیلتمندم افندم

محل مأموریت‌علیه‌لرینه سالماً مواصلت فاضلانه‌لرینی مبشر وحق عاجزانه‌مده ابذال بیوریلان حسن توجه سامیلرینك دوام وتزایدینی مشعر التفاتنامهٔ کریمانه‌لری رونق افزای نظر تکریم اولدی .
کرمنامهٔ کرامیلرینك دل بی کینه‌مه پرتو انداز اولان اشعهٔ نشاط افزاسی باعث شکران عظیم اولوب بوبابده‌کی منتدارلغمك - صداعی موجب اولور دیه - غرض وبیاندن اجتناب وخاك پای حقوق پروریلرینه تقدیم عریضهٔ وجیزه‌یه شتاب ایدلدی. باقی....

شیخ وصفی - بدایع

ثانیاً ممتازیت تبلیغ یالکز الفاظه انحصار ایتمز . چونکه موضوع اصلی‌یی تشکیله خادم اولان افکار وخیالات‌ده اسلوبده داخلدر ؛ والفاظده ممتازیت کوستره‌بیلمك اول باول افکار وخیالاتك ممتاز اولماسیله قابلدر . واقعا بر تأثر ادبی‌یه وجود خارجی ویرمکه خدمت ایدن افکار وخیالات وسائط تبلیغیه‌دن اولمق سبیله اسلوبه عائد ؛ واقعا برموضوعی ، عینی زمانده تصویر ایدن، بش اون کشینك آیری آیری افکار وخیالات ایله تبلیغ ایتملری‌ده بونی مؤید ایسه‌ده موضوعك ابداع ذهنیسی بیله انجق افکار وخیالاتك تلاحقیله حاصل اولابیلیر. دیمك‌که اسلوبك شکل معنویسی ذهنك طوغریدن طوغری‌یه فعالیت ابداعیه‌سنه تعلق ایدر .

بناءً علیه برشاعرده، برمنشیده اساساً ممتازیت تاثی موجود اولدیغی حالده اسلوبنك افکار وخیالاتنده ابتذاله دوشدیکی فرض ایدلسه تأثرنده‌کی ممتازیتی کورمك و کوسترمك قابل اولامازه

برمؤلفك تصور اصلیسنده طبیعتدن ملهم اوله‌جق یرده باشقه‌لرندن اقتباس تأثر ایتمسی، مثلا بر شاعرك، وفاتندن هیچ متأثر اولمادیغی برینه مرثیه‌خوان اولماسی ممتازیت تأثر نقصانیله سوزینك قیمت ادبیه‌سنی نه قدر تنقیص ایتسه بو نقصانی ـ هیچ اولمازسه ظاهراً ـ ممتازیت فکر وخیالیله، ممتازیت الفاظیله آز، چوق تلافی ایده‌بیلیر. مثلا ذهننده علی‌الاطلاق بر تأثر ضیاع ایقاظ ایدرك اوكا ملاصق افکار وخیالات ایله برموضوع تشکیل ایده‌بیلیرسه بونلرك بالطبع تضمن ایده‌جکی حسیات ایله مخاطبلرینه ـ هیچ اولمازسه اجزاسی ـ صمیمیت وشخصیتی حائز سوزلر طویورماسی بلکه ممکندر .

بونی‌ده یاپه‌میه‌رق اثرینك افکار و خیالات مرکبه‌سنی‌ده فلان ویافلاندن استعاره ایدنلر ؛ یاخود بطون سالفه‌دن منتقل، شخصیت و خصوصیتدن وصمیمیت حسدن متجرد افکار وخیالات عمومیه ایله ابداع شعر غیرت واهیه‌سنه دوشنلر حقیقی بر نتیجهٔ موفقیت اکتساب ایده‌مزلر. واو اثرلر بوتون محاسن فصاحتله متحلی اولسه بیله اسلوبلری ـ الفاظ اعتباریله‌ده ـ مبتذلیتدن قورتوله‌ماز . چونکه الفاظك ممتازیتی، سوسلو بولونماسی دکل برحس وخیاله، بر حیاته صاحب اولماسیدر .

لفظ ومعناسیله مبتذل اسلوبه مثال :

شایسته دهنیلسه سکا بر نیر رخشان
ای شاه جهانکیر

تیغك اولیور دشمنه قارشی ینه تابان
ایتدك آنی تسخیر

ای عالم بالایی ایدن خنجری پرنور
بر بارقه‌سك سن

هر جنکك ایچنده اولیورسك بزه منظور
تیغك شرر افکن

دشمنلرکی قهر ایله تدمیره کلیرسك
ای مرد کرمکار

دارا کبی عالملری تسخیره کلیرسك
ای مهر ضیابار

سندن صاچیلیر نور هدی عالمه قارشی
بر نور خداسك

سندن کورونور مهر خدا عالمه قارشی
بر نور هداسك .

محمد جلال

افکار وخیالده نقصان ممتازیته مثال :

بر برك خزان ایچنده کاهی
محزون نکهکله رونماسین
بر نازلی چیچکده‌ده کاهی
بعضاً بکا کاشف لقاسین
بر نغمه‌ده کاه اولور نهانین

ازهاری حدائق زمینك
شوقکله نموده خنده‌لردر
اخترلری عالم برینك
معطوف سکا برر نظردر
سن مقصد ارض وآسمانسین
اکرم

ممتازیت اسلوبه مثال:

عاریدی کوك نمایش رنك سحابدن ؛
انوار آقاردی هرطرفه ماهتابدن .
صمت وسکون اومرتبه حاکمدی موقعه
کیم مضطربدی بنده اولان اضطرابدن .
بکزردی کاه اوسس که کلیردی بعیددن
اول صوته کیم تحصل ایدر آسیابدن .
لیالك رطوبتی کچه‌رك تازمینه‌دك
بربوی اخروی طویبلوردی ترابدن ؛
دهشت بولوردی دل متحرك ظلالدن
اموات قالدیرردی سرین صانکه خوابدن .
عطف ایلدم درونه نکاه تحسری
طویدم شو کیزلی ناله‌یی قلب خرابدن :
وارمیدی کیمسه بنده اولان درده اوغرامش
شونده حضور ایچنده یاتان شیخ وشابدن ؟
امانه بودرد ایلدر ذوق ولذتم
قورتارمه ای خدا بنی بوا کترابدن !
آندم اوبیوفایی غریبانه اغلادم ؛
کلدی خیالی دیدهٔ کریانه اغلادم .
اکرم

چون آب حیات اوشام انور
رنکی سیه ایدی ، موجی احضر .
انوار ایله کائنات طولدی ؛
ایشته بو کیجه صباح اولدی .
بر خرمن نور اولوب نه‌افلاك
خورشیدی قاپاتدی پرتو خاك .
کر ایتمسه مهر ومه تقدم
شبنم یرینه یاغاردی انجم .
انوار بورودی کائناتی
روشن کورور اولدیلر حیاتی .
برق اوردی اوشب چراغ نایاب
محو اولدی هپ آفتاب ومهتاب .
بر خرمن ایدی نجوم پرتاب ؛
خورشید ومه آنده کرم شبتاب .
آیینهٔ نور اولوب شب تار
یار ایلدی یاره عرض دیدار .

شیخ غالب

حائز ممتازیت اولان اسلوب کلمه‌لرنده ، جمله‌لرنده حس اولونان قوت ایله ، اثر حیات ایله بك قولای آکلا[illegible] یلیر . فقط بعضاً افکار وخیالاتیله ممتاز اولان بر اسلوبك الفاظ وترکیباتنده بر نوع ضعف وتردد محسوس اولور .

بونك سببی دائما یا شاعرك ، یاخود منسوب اولدیغی دور ادبینك هنوز مبدأ تکاملنده بولونمسیدر . چونکه ممتازیتی تأمین ایدن الفاظ واطوار ، فکر وخیالده ممتازیتدن دها صعب الاستحصال ، دها متأخردر . بوصعوبت وتأخرك علتی ایسه شودرکه : بداعتی

یکدیکرندن تفریق ایدن وبو اعتبار ایله اساس بداعت عدینه شایان اولان اسلوبك وبومیانده اسلوب ادبینك هردوره عائد اولان شخصیت مخصوصه‌سی تشکل ایده‌بیلمك ایچون بالنسبه اوزون بر زمان لازمدر . بناءً علیه ادوار ادبیه‌نك ابتدالرنده اسلوب افاده شکل کاملنی اظهار ایده‌من .

هرشاعرك اسلوب بیانی ایسه بولوندیغی دور ادبی مجموعه‌سنه داخل اولمقله برابر ممتازیتی بر خصوصیت شخصیه کوسترمسنه وابسته وبو خصوصیت شاعرك شخصیت معنویه‌سنه پیوسته‌در . حالبوکه هر کسك شخصیت معنویه‌سی ـ بعض خارق العاده مستثنیاتدن قطع نظر ـ ازان شبابنده تماماً تشکل ایده‌من . اسلوب افاده‌ده ، شخصیت شاعرك نقصانندن انبعاث ایدن ، بوشلقلر بالضروره تقلید ایله اکمال اولونور . دیکر طرفدن طبیعت دیدیکمز ممارسه لسان تحریرده ملکه‌یه و سعی و زمانه محتاج اولدیغندن شاعرك قلمی سربستیٔ طبیعیسنی انجق سن تکملنده بوله‌بیلیر . مثال :

خانه‌لر هپ حصیر ایله محصور ،
بربرندن اوزاق فقط آراسی ؛
برف ایله اول حصیر ایله مستور ؛
دلبر اولمازمی شکل ومنظره‌سی ؟
برفی‌ده عکس ماه ایدر تزیین ؛
هرطرف سیم ایله تجسم ایدر .
صبح اولوب آسمان تبسم ایدر ؛
طرز آفاقه لاعلی‌التعیین
کوسترر صانکه صورت تحسین .

بدوی سیر ایله ترسم ایدر
شب عازم چکنجه دامنی
ترك ایدوب جامه خواب و مسکننی

عبدالحق حامد

طبیعیت

ادبیاتده طبیعیت محررك اسلوبنی تمامیله شخصیت معنویه سندن انبعاث ایتدیره‌رك حسیاتنی طویدیغی کبی طویوره بیلمسی دیمکدر . بو حالده طبیعیتك برنجی دشمنی تقلیددر ؛ چونکه تقلید بر دیکرینك آثار شخصیتنی استعاره تعبیریله اجمال اولونه بیلیر.

انسانلرك فطرةً تقلیده اولان میلانی دوشونیلیرسه طبیعیت اسلوبك صعوبت استحصالی قولای اکلاشیلیر . دینله بیلیر که طبیعت، انسان ایچون اك آز طبیعی اولان بر خصلتدر؛ حتی حکمادن قوندیاق طبیعتی « اعتیاد حالنه کتیرلمش بر صنعتدر » دیه تعریف ایدیور . فی الواقع انسانلر هر شیئه ، اظهار اصواته بیله تقلید ایله باشلامشلردر. بوتون احوال و حرکات بشریه‌ده حاکم اولان اك بویوك عامل تقلیددر . بو اعتبار ایله تقلیدی بشر ایچون پك طبیعی بر حال اوله‌رق قبوله هیچ بر مانع بولونه‌ماز.

طبیعیت دیدیکمز شی ایسه پك طبیعی کورینن بو اعتیاد تقلیدی ، اساساً و حقیقةً اك طبیعی اولماسی لازم کلن ، دیکر بر اعتیاد کسبی‌یه تحویل ایده‌بیلمکدر که نه‌قدر مشکل، نه‌درجه سعی و استعداده محتاج اولدیغی بونکله‌ده اکلاشیلیر .

بو ایضاحه کوره طبیعتله ممتازیت الفاظ مترادفه‌دن ظن ایدیله بیلیرسه‌ده اویله دکلدر : اولا ممتازیت هم تصوره ، هم

تبلغه عائد اولدیغی حالده طبیعیت یالکز تبلیغه ؛ یعنی اسلوبه خاصدر . ثانیاً شبهه یوقدرکه مقارن ممتازیت اولماسی ایستیلن هر اثر ادبی اول باول طبیعیتی حائز اولمالیدر ؛ فقط نصیبه‌دار طبیعیت کورینن هر اثرك مطلقا ممتاز الاسلوب اولماسی لازم کلمز. معین برمؤلفك اسلوبنی ساده‌جه تقلید ایدن برمحررده عدم طبیعیتله فقدان ممتازیت برلکده ظاهردر . لکن محصلات تتبعاتیله کندیسنه ایکنجی برشخصیت عارضیه پیدا ایتمش، یعنی برمؤلفی دکل برهیئتی ، برعصری تقلید درجه‌سنه قدر یوکسله بیلمش اولان محررلرده بوشخصیت عارضیه‌یه نسبتله حائز طبیعیت کوروله‌جك براسلوب پیدا اوله‌بیلیر . حالبوکه او اسلوبده ممتازیت بولونه‌ماز . مثال :

ستانبول شهری رشك انداز هفت اقلیم دوراندر؛
ایکی بحره ایکی اقلیمه زیرا پرتو افشاندر .
تمام اصفهان اولمز ستانبول شهرینك نصفی
اکرچه جملهٔ نصف جهان وصف صفاهاندر .
نه شهر دلکشا کیم شکلنی تصویر ایدن خاطر
نه رتبه مبتلای حزن واندوه اولسه شاداندر .
یا بر شوخ دلارادرکه هرلحظه تماشاسی
حیات افزای جان عاشق شوریده ساماندر ؛
دکلدر جدول دریا اولان جاری بوغازلردن
اوشوخی کورمکه کویا که دریالر شتاباندر ؛
دکل جدول یابرطوق زمرد فام دلجودر
که‌اول شوخ جهانك کردننده موجه ریزاندر ؛
دکل جدول یابر مرآت سیماب مطلسمدر

صفاسندن اکا هرکیم نظر ایلرسه حیراندر .
نه‌جدولدر نه‌مرآت مطلـمدر حقیقتده
بوخاصیت بوجای دلنشینه لطف یزداندر :
هواسی روح بخشا ، خاکی‌رشك روضهٔ رضوان ،
شرابی آب‌حیوان ، دلبری غایتله فتاندر ؛
فصول اربعه ارضنده ترتیب اوزره جاریدر ،
خصوصیله بهاری مطلع مخصوصه شایاندر :
بهار ایردکده عالم بشقه صورتده نمایاندر ؛
بشالنمش چمن ، کلر آچلمش ، غنچه‌خنداندر .
وزان اولدقجه جانلر بخش ایدر جانه‌نسیم صبح
اگرچه سنبلك بوندن براز حالی پریشاندر .

ضیاپاشا

ممتازیتله طبیعتك آریله‌بیلدیکی اوچنجی نقطه‌ده شودر :
طبیعت « حسیاتنی طویدیغی کبی طویوره‌بیلمك » دیمك اولدیغنه
کوره برمؤلف طویدیغندن فضله طویورمغه ، تعبیر
دیکرله اولدیغندن فضله کورونمکه چالیشنجه طبیعتدن
تباعد ایتمش اولور؛ ولوکه بوسعي دها ممتازالاسلوب کورونمك
غیرتندن نشأت ایده. بوحالده طبیعتك دیکر برصورتله ضیاعی‌ده
برمؤلفك حرکات‌طبیعیهٔ روحیه‌سنی زورلایه‌رق بالذات کندیسنه
تفوق ایتمك غیرتندن انبعاث ایدرکه اکرم بك تعلیم ادبیاتنده
بونی « بر مؤلف اقتدارینك فوقنه چیقمق وکندیسنی دهاعالی
بر ماهیتده کوسترمك ایستیوب‌ده طبیعتی زورلدقجه یازدیغی
شی دائما طبیعیلك مزیتندن محروم قالیر » صورتنده تعریف
ایدیور .

کمال بکك بعض آثاری، خصوصیله «جلال الدین خوارزمشاهی» اسمنده‌کی تیاتروسی طبیعیتدن حائز نصاب اوله‌مامش؛ بونلرده مؤلف روحنك حرکات طبیعیه‌سنی دها عالی کوروبمك امل نمایشکارانه‌سنه فدا ایتمشدر. مثال اوله‌رق مشارالیهك، خاطرمده قالان، برایکی قطعه‌سنی اوقویه‌جغم:

مهتاب یاننده یاسمندر،
پارلاقلغی مهره خنده‌زندر.
حدتله قیزارسه‌ده او ظالم
بکزه‌رمی جمالی صافی آیه؟
مهر اولسه اکر پینده سایه
کیسوسی کبی قالیردی مظلم.
برشوخ قیافتنده باق باق!
انوارخدا تراکم ایتمش.

کمال

قیزمش او کل حیا بوزولمش؛
الوانه باق ضیا بوزولمش.
مهرونه، وارسه، قارشی کلمش
خورشیدده‌کی جلا بوزولمش.

کمال

حالبوکه طبیعیت اسلوب، شعر آتیده آشکار اوله‌رق محسوسدر.

برشبدی کویده عازم کشت وکذار ایدم؛
احیایه دورکشته واموانه جار ایدم.
متروك برمزارلق ایدی مسکنم بنم؛
یاا کزجه آنده خاك نشین مزار ایدم.

طوپراقدی هرمزار ، فقیرانه بی‌رخام ؛
فقرمله بن‌ده زائر ذی‌ابتصار ایدم .
جسمله چون علامت مقبر سکون نما ،
فکرمله لیك مضطرب وبی‌قرار ایدم .
وحشتله حاضرون نظر انداز ایدی بکا ؛
زیرا که ایچلرنده غریب‌الدیار ایدم .
اطراف پردی نالهٔ غوك وهزار ایله :
لکن سکوت موقعه بن ، کوشدار ایدم .
کریان ایدم ، فقط کوزم آزادهٔ دموع ؛
یوقدی لمده ناله ، فقط ناله‌کار ایدم .
چوکمشدی اول قدر دله بار کران درد
کیم آه چکمکه بیله بی اقتدار ایدم .
آندم او بی وفایی غریبانه آغلادم :
کلدی خیالی دیدهٔ کریانه آغلادم .

اکرم

ممتازیتله طبیعتی آییران دردنجی برحال‌دها واردر: تصور وتبلیغنده حائز کمال ممتازیت اولان دهات بیله ، وقت هرمده، صفت ممیزهٔ دها اولان او بویوك نفخهٔ ممتازیتی غائب ایدرلر . اوزمان، « تصورده ایجاد » قدرتنه وهن‌عارض‌اولان ذهنلرینك کافهٔ‌حرکاتی موجودی‌تکراره انحصارایلر. تصورده‌دوشدکلری بوتحصیل‌حاصل‌نقیصه‌سی، تبلیغه‌ده شاملدر. دینیله‌بیلیرکه‌الك‌ممتاز-الاسلوب ذهنلر اختیارلقده کندی‌ماضیسنی تقلید ایله نهایتلنیر. ایشته او زمان تصور و تبلیغده ممتازیت منطفی اولدیغی حالده اسلوبده‌کی طبیعیت بتون قوتیله جاریدر . بو حقیقتك تماميله ارائه‌سی دهات معمره‌نك اوان کمال ایله زمان پیریده وجوده

کتیردکلری آثارك تدقیق ومقایسه‌سنه متوقفدر ؛ اوفاق برمثال ایله بحق اظهار ایدبله‌مز .

براسلوبده طبیعیتك علامت ظاهره‌سی سهولتدر . بومزیتی حائز اولان اثرلر کلفتدن وارسته کورونورلر. محاسن فصاحتدن سلاستی تعریف ایدرکن برآز بحث ایتدیکمز لطافت، طبیعیت اسلوبنه مظهر اولان اثرلرك خاصهٔ ممیزه‌سیدر ؛ سهل ممتنع صفتنه لیاقت بونکله تمام اولور .

فی الواقع طبیعیتی حائز اولان اثرلرك اسلوبی شویله‌جه تهزیز خامه ایله کندیلکندن میدانه چیقیویرمش کبی کورونور و ، کیم اولسه یازه‌بیلیر ، ظن ایدیلیر . حالبوکه تجربه دائما بونك خلافنی اثبات ایتمش والك زیاده حائز طبیعیت کورونن اثرلرك ، دفعةً ظن ایدلدیکی کبی ، آنی، ارتجالی دکل ؛ بویوك برسعی، متمادی برتصحیح وتنقید نفس ایله حاصل اولدیغی اکثر مؤلفلرك تدقیق مساعیسیله اکلاشیلمشدر .

مع مافیه طبیعیت ، مطلقا ساده‌لك دیمك‌ده دکلدر ؛ حتی اکثریا ساده‌لك قولایجه ابتذاله منقلب اوله‌رق ممتازیت کبی طبیعیتی‌ده محو ایده‌بیلیر . دیکر طرفدن تزیینات ادبیه ایله متجمل اولان بر اسلوبده طبیعیتك بوتون لطافتیله محسوس اولماسی‌ده بك ممکندر . مشکل اولان جهت تزیینات اسلوبی او صورتده واو درجه‌ده قوللانمقدرکه اوقویانلر اوزه‌نیلمش برزنتی کورمك شویله طورسون ، دها ساده یازیله‌بیله‌جکنی بیله خاطره کتیره‌مسونلر. بواساسی قبول ایدنجه وضوح دلالتی

وكافهٔ مزيات سائرهسی يكديكرينك عينی فرض اولونان ايكی اسلوبدن بالنسبه الك ساده اولانی ترجيح ايتمك لازم كلير . فی‌الحقيقه تزيينات اسلوبيه‌يی اعتدال تام ايله الك مناسب محللرده ، طبيعت موضوعه الك موافق صورتده استعمال ايده‌بيلمك ـ بويوك برقسمی موهبهٔ فطرته ، فقط نشو ونماسی اعتباريله دها زياده محاسن اسلوب ايله صميمی صورتده انسيته محتاج اولان ـ برمزيت مخصوصه‌يه وابسته‌دركه بوكا « حسن طبيعت » ياخود « ذوق سليم » ديرلر .

هرشيده اولديغی كبی ادبياتده‌ده اذهانه سادەلك ايچنده يوكسك بركوزەللك حسی القا ايده‌بيلمك تزيينده اودرجهٔ حسنه يوكسله‌بيلمكدن زياده حسن طبيعته دلالت ايدر . سيسه‌رونك « صنعتسز كورونمك برصنعتدر » مألنده‌كی قول مشهوری ، فقط بوقيد تفسيری ايله ، موافق حقيقتدر . يوقسه حسن بديعی‌يی سادەلكه حصر ايتمك هيچ طوغرو اولەماز . زيرا ، بديع بحثنده ايضاح اولونه‌جغی كبی ، كوزەللك بر وحدت كل اوزرنده تنوع هم آهنك ديمكدركه يالكز سادەلكه حصر ايديله‌مز ؛ حتی ساده براسلوبده اوتنوعی بولمق دها مشكلدر . و ايشته سادەلك ايچنده كوزەللكك دها قوتلی برحسن طبيعته افتقارينه سبب ده بودر .

اطوار واوضاعی طبيعی اولان آدملرله حال ومشوارلرنده بعض مشاهيری تقليد ايدنلر ؛ ياخود نظر دقتی جلب ايتمك ، ممدوحيت قازانمق ايچون اظهار جعليات ايلينلر آراسنده ، سائره

لرینه تمایل ویاتنفر حسی ویرمك خصوصنده ، نه فرق وارسه حائز طبیعیت بر اسلوب ایله مقلد وجعلی براسلوب آراسنده‌ده، قارء وسامعه تأثیر اعتباریله ، همان عینی تفاوت موجوددر .

اسلوبك بو تعداد ایتدیکمز مزیاتی اصول بلاغتله حاصلدر. بوندن باشـقه فصاحته عائد اوله‌رق ، اوبحثده ایضـاح ایدیلن سلاست وآهنك موافقتده مزیات اسلوبدن معدوددر . بونلرك تکراری بالطبع زائد ایسه‌ده مزیات اسلوبك وضوح ، ایجاز ، ممتازیت، طبیعیت ایله برابر سلاست وموافقتی‌ده احتوا ایتدیکنی سویلمك ایجاب ایدر .

بوندن باشقه اسلوبه اصالت ، جیادت ، شطارت کبی بعض مزیات خصوصیه‌ده اثبات اولونه بیلیرکه بونلرك نقیضـلرینی‌ده عامیت ، سفلیت ، بطائت کبی اسـملرله تعیین ایتمك ممکندر . فقط اسلوب طبیعی اولدقجه بو دورلو مزیات ویانقائص خصوصیه صاحب اسـلوبك شخصیتنه عائد واونکله قائمدر . شـخصیتیله اسلوبی آراسنده ، بو اعتبار ایله ، فرق کورولورسه اسـلوبده طبیعیت یوق دیمکدر؛ اوصاف شخصیه‌یی تعدیل وتصحیح ایسه ادبیاتدن زیاده تربیهٔ اخلاقیه‌یه تعلق ایدر . بناءً علیه بونلردن بحثه لزوم کورمدك .

أسلوبك انواعی

اسلوب ادبی‌یی اوچ نوعه آییره‌رق برینه اسلوب ساده ، دیکرینه اسلوب مزین ، اوچنجیسنه‌ده اسلوب عالی دیمك مدونات اخیرهٔ ادبیه‌ده اتخاذ ایدلمش بر اصولدر .

فقط تأثر اصلی‌یی تصویر ایدن افکار وخیالاتك هپ او تأثر اطرافنده دائر؛ فصاحت حقنده ویردیکمز ایضاحاتدن آکلاشیلمش اولدیغی کبی ، آهنك بیانك‌ده او افکار وخیالات ایله متحد اولماسی لزومی تسلیم ایدیلنجه ، اسلوبك انواعی حسیاتك الوانیله متناسباً تعدد ایتمیلیدر ، حکمی ضروری القبول اولور. او حالده مثلا حسیات عالیه تصویر ایدن اسلوبه « عالی » صفتی ویرلدیکی کبی حسیات مهیجه تبلیغ ایدن اسلوبه‌ده « مهیج » دینلمك وحتی حسیات مهیجه‌دن هر برینی، فرضاً حدت ومرحمت حسلرینی تبلیغ ایدن اسلوبلر آییریله‌رق ، بونلره‌ده بر راسم ویرلمك ایجاب ایدر . حسیاتك بویله انواع خصوصیه‌سی عددنجه تنوع ایدن اسالیب افاده‌نك هر نوعنی تعیین وتوسیم ایسه هم پك زیاده مشکل ، هم‌ده بالوجوه فائده‌سزدر.

بوندن بشقه مادامکه « اسلوب عینیله انساندر » دستور ادبیسی بالاستقراء ثابتدر . ایکی مؤلفك عینی حسیاتی مصور اولان اسلوبلری بر نوعه داخل اولمقله برابر بری برینه هیچ

بکزه‌میه‌بیلیر ؛ حتی بونلرك آراسنده‌کی فرق عینی مؤلفك حسیات مختلفه تبلیغ ایدن اسالیبی آراسنده‌کی فرقدن دها بارزدر. نقاط اساسیه‌سنده برچوق اختلافات کورولن اسلوبلری ، یالکز برنقطهٔ نظرله ، برزمره‌یه ادخال ایده‌رك اوصاف اصلیه‌ده اشتراك کوسترنلری تفریق ایتمك ایسه فنی برتصنیفك تماماً معکوسیدر.

اسالیبك تصنیف متخذی دیکر برصورتله‌ده شایان نظردر : اسلوب ساده واسلوب مزین سوزك تجملات ظاهره‌سنه کوره تفریق اولوندیغی حالده اسلوب عالی حسیات مبلغه‌یه نسبتله تعیین ایدیلیور . بوسببله براسلوب ادبی هم ساده ، هم مزین اوله‌مازسه‌ده هم ساده ، هم عالی ؛ یاخود هم عالی ، هم مزین اوله‌بیلیور. بویله معیاری دکیشه‌ن ، انواعی بربرینه داخل اوله‌بیلن برتصنیف ایسه - بواعتبار ایله‌ده - فنی اوله‌ماز. مثلا تعلیم ادبیاتده ایراد ایدیلن اسلوب عالی مثاللرندن باقینك :

قیلدی فراز کنکرهٔ عرشی جلوه‌کاه
لایق دکلدی شانه حقا بوخاکدان ؛
مرغ روانی کوکلره ایردی هما کبی
قالدی حضیض خاکده برایکی استخوان .
چاپك سوار عرصهٔ کون ومکان ایدی
اقبال وعزت اولمش ایدی یارهم عنان .
سرکشلك ایتدی توسن بخت ستیزه کار
دوشدی زمینه سایهٔ الطاف کردکار

قطعه‌سی مزین اولدیغی حالده عبدالحق حامد بکك :

نه اولور ربم ! بکاده براز غرور کلسه ، غرور ایله چیقسه‌م

چیقسه‌م‌ده صوکره بردن‌بره دوشوب نه‌قدرعاجز ، نه‌قدر اقتدارسز برمخلوق اولدیغمی برکره دها اوکرنه‌م. اوقو! ابن زیاد اوقو ! شو افسرلرك هربری برحکمدار بدبخت سرکذشتیدر . اوقو ! ابن نصیرك کوله‌سی !

پارچه‌سی هیچ مزین دکل ، بناءً علیه ساده‌در .

اسلوبی تجملات ظاهره‌سنه کوره ایکی نوعه آییره‌رق برینه مزین ، دیکرینه ساده دیمك قابل ایسه‌ده تزیینات کلام ایچون، موضوعه ویادیکر برمقیاسه نسبتله ، تعیین حدود ممکن اوله‌مازـ که بو تنویعدن برفائدهٔ علمیه وعملیه استحصال ایدیله بیلسین . تبلیغ ایتدیکی حسیات ، اساس تصنیف اوله‌جقسه او زمانده اسلوب مزین بر نوع تشکیل ایده‌مز ؛ چونکه حس علویت کبی حسیات سائره‌نك همان کافه‌سی‌ده ساده ، یاخود مزین بر اسلوب ایله تألیف اولونه‌بیلیر .

کرچه « اصل موضوعك ساده وبسیط اولدیغی یرلرده تزیین اسلوب چیرکین دوشر ؛ حسیات بدیعیه‌دن حس رنکینی‌یی (۱) تبلیغ ایدن اسلوب بهمه‌حال مزین اولمالیدر » کبی وصایا ایرادی ممکنسه‌ده بونلرك خلاصهٔ مفادی « اسلوبك طبیعت موضوعه توفیقی لازمدر » دستور عمومیسنك شکل دیکرده تکرارندن عبارتدر . یوقسه طبایع موضوعاته کوره اسالیبك درجات

---

(۱) حس رنکینی ، فلسفهٔ بدایعده مستعمل اولان Sentiment du pittoresque تعبیرینك ترجمه‌سیدرکه بدیع فصلنده بوندن‌ده بر آز بحث اولونه‌جقدر .

تزيينى تعيين ايچون « ذوق سليم » دينيلن معيار وجدانيدن باشقه براولچو بولونه‌ماز ؛ لازمهٔ ذوق سليمك قواعد عموميه شكلنده تدوينى ايسه ممتنعدر .

ايضاحات آنفه ، فكرمجه ، اسلوبك تصنيف حاضرنده شايان استناد دلائل فنيه‌نك فقدانى اكلامق ايچون كافيدر ؛ بناءً عليه اسلوبك انواع متخذه‌سندن كف نظرله موضوع ادبينك تنوعات اساسيه‌سنه نسبتله تدقيقى لازم كليور . بو ايسه اسلوب ايله موضوع آراسنده ـ خطوط اصليه اوزرنده ـ تعيين نسبت ديمك اوله‌رق اول امرده هر ايكى طرفك‌ده معلوميتنه متوقف بولونديغندن بديع فصلنه تذييل اولونه‌جقدر.

بدیع

نظریات ابداع

بداعتك تعريفى وانواعى

موضوع ادبينك كيفيات وشرائطندن وموضوع ايله اسلوب آراسنده‌كى روابطدن بحث ايدن شعبهٔ علم ـ كه انواع بداعتى[۱] شامل اولان استه‌تيكدن يالكز شعره تعلق قسمدر ـ مباحث ادبيه‌مزك فصل ثانى تشكيل ايديور . بزبو شعبه‌يه «بديع» و Esthétique مقابلنده « علم بدايع » ديه‌جكز .

موضوع ادبى يه تخصيص مقال ايتمدن اول عموميتله «بداعت» حقنده برفكراجمالى پيدا ايتمك لازمدر. بومبحثده نفوذعميقى، سلامت وجديت نظرى بالوجوه شايان تقدير وحرمت اولان اديب حكيم هيپولت ته‌نك « حكمت بداعت » عنوانلى اثرينك فصول ابتدائيه‌سنى تلخيص ايله اكتفا ايده‌جكم :

[شعر ، نحت (هيكلتراشلق)، رسم، معمارى، موسيقى‌دن عبارت اولان بداعات خمسدن بالخاصه اوچ اولكيلرده دها زياده باهر بولنان وصف مشترك تقليد طبيعتدر .

بوخاصه وهلهٔ بداعتك وصف اساسيسى كبى كورونور؛ واويله ظن اولونوركه غايهٔ بداعت ، طبيعتى ممكن اولديغى قدر تماماً تمامنه تقليد ايده‌بيلمكدر. مثلا برهيكل تمثيل ايتديكى شخصى؛ برلوحه ارائه ايلديكى اشخاص واشيايى ؛ بر تياترو ، بر رومان

Art [۱]

تصویر ایتدیکی اوصاف واقوال وحرکاتی، طبیعتده موجود اولان اشکال واحواله، امکان مساعد اولدیغی قدر تقریب ایتملیدرکه مقبول اولسون . بو نقطهٔ نظره کوره بر بداعتکار ایچون غایهٔ امل تماميله تقليده موفقيتی تأميناً طبيعته رکز انظار ایتمك؛ بداعتك معنای حقیقیسی ایسه تام وصحیح اولهرق تقليد ایده بیلمکدر .

بداعت ایچون بو نظریه کافی اولسه‌یدی بر جسمك آلچی ویا دیکر برماده ایله آلنمش قالبی بداعتکارك اثر منحوتندن، بر فوطوغرافی‌ده رسم لوحه‌سندن دها زیاده حال طبیعی‌یه موافق و مطابق اولدیغی ایچون بداعت اعتباریله قالبك نحته ، فوطوغرافینك رسمه ترجیحی لازم کلیر؛ وینه مثلا محاکم جنایتك سته‌نوغرافی ایله طوتیلان ضبطنامه‌لری‌ده عینی سببله برتیاترودن، برروماندن دها مکمل براثر ادبی عد اولنه‌بیلیردی.

حقیقت حالك بویله اولمادیغنی بیانده اصراره لزوم یوقدر. دیمك که تقلید طبیعت موجود اولان بر جسمی، برحالی، برحادثه‌یی اولدیغی کبی نقل وتکراردن باشقه برشیدر . اوت ، تقلید ایدلملی؛ فقط ناصل؟ ایشته آیریله‌جق نقطه بودر. جواب اوله‌رق همان دیه‌لم که : بداعت ، برماده ویا برحادثهٔ طبیعیه‌یی یالکز اقسامی آراسنده‌کی روابط و مناسبات متقابله اعتباریله تقلیدایدر . مثلا برانسانی تصویر ایچون النده یالکز قورشون قلمیله کاغد بولونان بر رسامك یاپه‌جغی شی کوزی اؤکنده‌کی شخصك شکل ورنکنی تمامی‌تمامنه کاغد اوزرینه قویمق دکلدر؛

واولەماز . تصویر ایتمك ایستدیكی انسانك باش ، ال ، ایاق كبی بوتون اقسام وجودینی الندەكی كاغدە صیغەجق قدر كوچولتەرك تغییر ایدر . فقط باشك كوكدەیە ، خلاصە هرقسمك دیكرینە جسامت اعتباریلە اولان نسبتنی ؛ مودەلك وضعیتە كورەاقسام وجودینك ارائە ایتدیكی خطوط منحنیەنك یكدیكریلە وهیئت عمومیۀ وجود ایلە اولان روابطنی محافظە وتقلید ایلر. وجودك اقسام مختلفەسی آراسندە كولكە جهتیلە حاصل اولان آچیقلق، قویولق نسبتلری‌دە بویلەدر . ینە مثلا بش اون كشیدن مركب برهیئتدە جریان ایدن وقایعی قلماً تصویر ایتمك ایستەسەك یاپەجغمز شی اوجمعیتدە بولونان افرادك بوتون اقوالنی ، بوتون افعالنی، بوتون حركاتنی اولدیغی كبی ضبط ایتمك‌دكلدر؛ بورادەدە اشخاص وحادثات آراسندەكی روابط ومناسبات متقابلەیی ضبط وتكرارایلە اكتفا ایدرز. یعنی‌اورادەبولونان برشخص حریصك یالكز افعال حریصانەسنی، بربخیلك آنجق بخانی‌اكلاتان‌احوالنی آلیر؛ وبوتون بواحوال‌وافعال آراسندەكی روابط ومناسباتی‌تعیین‌وتقلید ایلە قصد ایتدیكمزافكار وحسیات وحركاتی یكدیكریلە مرتبط ومتناسب‌اولەرق‌تصویرایلرز. خلاصە، براثرادبیدەوعمومیتلەآثار بداعتدە اشخاص ووقایعك سادەجە اشكال محسوسەسی دكل ، آرالرندەكی روابط ومناسباتك مجموعی یعنی ماهیت منطقیەسی ارائە اولنور . بو حالدە بداعت یالكز محصول دست مهارت دكل ، بالخاصە براثر فطانتدر .

بداعت بونكلەدە بیتمز؛ اشیاوحادثاتك اقسامی آراسندەكی

روابط ومناسباتك عيناً ارائه‌سی‌ده کافی دکلدر ؛ حتی اصل
بداعت بو شرطك فوقنده تجلی ایدر . اساتذهٔ بدایعکارانك
انافس آثارینه عطف اولونان نظر دقت بو اثرلرده روابط
اقسامك برمقصد ومسلك معینه توفیقاً والتزاماً آز چوق اخلال
ایدلمش اولدیغنی کورر ؛ وآکلارکه بداعتکارك بو اخلالدن
مقصدی تصویر ایتدیکی شیده مندمج اولان وصف اساسی‌یی
وطولاییسیله اونك حقنده‌کی فکر مخصوصنی ابراز ایتمکدر .
وصف اساسی‌یی فیلسوفلر روح اشیا توسیم ایدرلر ؛ وبداعتك
غایه‌سی اشیانك روحنی اظهار ایتمکدر دیرلر. روح کلمه‌سندن،
تضمن ایتدیکی معانئ فلسفیه حسبیله، صرفنظر ایدرك ساده‌جه
دیه‌لم‌که: بداعتك غایه‌سی؛ وصف اساسی‌یی، جالب نظر اهمیت
اولان بعض اوصافی، مهم برنقطهٔ نظری ونهایت برشیئك طرز
اساسئ موجودیتنی اظهار ایتمکدر . بوافادات ایله بداعتك
تعریف حقیقیسنه تماس ایدیورز ؛ بناءً علیه «وصف اساسی» نه
دیمك اولدیغنی ایجه اکلاملی‌یز .

برشیده وصف اساسی، اوخاصهٔ مهمه‌درکه اوصاف سائره‌نك
کافه‌سی وهیچ اولمازسه قسم مهمی برطاقم روابط ثابته‌یه تبعاً
اوندن انبعاث ایدر. بوتعریف مجردی برمثال ایله ایضاح ایده‌لم:
ارسلانك وصف اساسیسی — که تاریخ طبیعی تصنیفاتنده موضع
حقیقیسنی تعیین ایدن وصف دیمکدر — بویوك بر مفترس
اولماسیدر ؛ ارسلانده‌کی مادی ومعنوی اوصاف سائره‌نك
کافه‌سی بووصف اساسیدن انبعاث ایتمشدر. ماقاص کبی دیشلر،

ازمك وپارچه‌لامق ایچون یاپیلمش غایت قوی چکه - جانلی حیوان اتیله تعیش ایدن - برمفترسك لوازم ضروریه‌سندندر .

بودهشتلی چکه کمیکلرینی ایشـاته‌بیلمك ایچون عضـلات جسیمه‌یه، بوعضلاتی استیعاب ایتمه‌که‌کافی اجواف فکیه‌یه احتیاج واردر . بونلره الك مـدهش پنچه‌لرله مجهز ایاقلری ، چالاك حركاتی ، یای كبی فیرلاتمغه مستعد عضلات فخذیه‌یی ،قارا كلقده كورمك قدرتی حائز كوزلری علاوه ایدیكز ؛ كورورسكز كه بوتون بواوصـاف، مادیه حیوانك مفترس اولماسی ایجـابیدر . اوصـاف معنویه‌سی‌ده بویله‌در . سـفك دمایه انهماك ، تازه‌اته احتیاج، اغذیهٔ‌سائره‌دن استكراه، هجوم‌ویامدافعه‌یه‌حصرایتدیكی قیصه برزمان ظرفنده ، دهشتلی بركتلهٔ قوایی بر نقطه‌ده جمع وصرف ایده‌بیلمك‌قدرت وشدتی، بالعكس بوش زمانلرده‌وقور ومخوف برعطالت ، برطـاقم اطوار واوضـاع خوابیده .... بوتون بواوصاف ، مفترس اولمقدن‌تولد ایدر ؛ بونك‌ایچوندركه اوكا وصف اساسی دیورز .

بداعتك ساحهٔ بروزه قویه‌جغی ایشته بویله بر وصفدر كه طبیعتده هرزمان بارز دكلدر : وصف اسـاسی طبیعتده انجق غالب اوله‌بیلیر ؛ بداعت اونی حاكم ایتملیدر . كرچه اشـیای طبیعیه‌یه شـكل حقیقی ویرن اودر؛ فقط تمامیله دكل. چونكه تأثیرینی اسباب سائره‌نك مداخلاتی تعدیل‌ایدر ؛ بوندن‌طولایی وصف اساسینك اشیا اوزرینه براقدیغی اثر كافی درجه‌ده‌قوی ومرئی برتمغا حاصـل ایده‌جك قدر نفوذ ایده‌مز . ایشـته

انسانیت بونقصانی کورمش واکمال ایتمك ایچون بداعتی ایجاد ایلمشدر .

بناءً علیه بداعتك خدمت مخصوصه‌سی وصف اساسی‌یی، هیچ اولمازسه بروصف مهمی ممکن اولدیغی قدر مرئی وحاکم بر حاله کتیرمکدرکه بداعتکار بومقصده وصول ایچون تصویر ایده‌جکی شیده وصف اساسی‌یی ستر ایدن اوصافی برطرف وبالعکس اظهار ایدنلری انتخاب واتخاذ ایلر ؛ وصف اساسی‌یی خللدار اولدیغی یرلرده تصحیح ، بوتون بوتون غیب اولدیغی نقطه‌لرده ابداع ایدر .

شیمدی آثار بداعتی براقه‌رق ، بداعتکارانك نصل حس وابداع ایتدکلرینی تدقیق ایلرسه‌ك اونی‌ده بداعتك تعریفنه موافق کوره‌جکز: هربداعتکار ایچون برموهبهٔ فطریه الزمدر ؛ نه تحصیل ، نه صبر وثبات بونك یرینه قائم اولاماز؛ موهبهٔ مخصوصه موجود اولماینجه بداعتکار بر مقلد ، بر صنعتکار درکه‌سنه اینر . حقیقی بداعتکارلر اشیا وحادثات قارشیسنده صرف کندیلرینه خاص طرز تأثری اولانلردرکه طبیعتله نظرلری آراسنده‌کی تصادمك نتیجه‌سی قوی وشخصی بر طویغودر .

خصیصهٔ بداعتله متخلق اولان انسانلرك احتساساتی، هیچ اولمازسه بو احتساساتك برنوعی نازك وسریعدر . اونلر اشیاده‌کی روابطی، فروق رقیقه‌یی چالاك بر مهارتله طبیعی اوله‌رق تمییز وضبط ایدرلر؛ وبو استعداد ایله اشیانك عمقنه ایصال نظر ایدرك دیکرلرندن دها نافذ ، دها سریع الانتقال کورونورلر .

بو درجه قوی وشخصی اولان بر حساسیت عاطل قالهماز: بوتون جملهٔ مفکره وعصبیه تأثریاب اولور ؛ و احتساس داخلی بلااختیار تظاهر ایلر. بداعتکار تلقی ایتدیکی موضوعی خارجه وضع ایتمك احتیاجنی حس ایدرك رنکین کلمهلر؛ کورولمامش اطوار افاده ؛ مجازی، نوایجاد، مبالغهکار براسلوب بیانبولور. بویوك بداعتکارلرك حیات صمیمیهلرینه داخل اولانلر هریرده هر زمان بو اصول جبلییی کورورلر. بوکا الهام کبی، دهاء کبی لایق اولدیغی اك کوزل اسملری ویرمکده بر مانع یوقدر ؛ انجق مدققانه تعریف ایدلمك ایستیلنجه بوتون بو محصولات ابداعده افکار وخیالات تالیهیی اطرافنه طوپلایان وکندیسنك تظاهری ایچون اونلری ایستدیکی کبی ترتیب، تشکیل وتحویل ایدن شخصی وقوی احتساس تعیین وارائه اولونمالیدر.

ایشته بورایه قدر سویلدیکمز شیلرله بداعتك تعریف حقیقیسنه واصل اولویورز. کیرییه طوغری ارجاع نظرایدنجه کوریرزکه : بداعتی اولا اشکال ظاهرهیی تقلید غایهسیله تعریف ایتدك ؛ صوکره تقلید مادییی تقلید عقلیدن تفریق ایله اشکال ظاهره دکل، فقط اقسام اشکالكروابط ومناسباتی تقلیدایدیلیر، دیدك ؛ نهایت بداعتی نقطهٔ اوجنه اعلا ایچون روابطك اخلالی قابل ، حتی لازم اولدیغنی کورهرك روابط اقسامی انجق وصف اساسییی حاکم بر حاله کتیرمك مقصدیله تلفیق ایتمك لزومندن بحث ایتدك . بونلرك هر بری دیکرینی اتمام ایدرك بزی خلاصهٔ آتیهیه ایصال ایدر :

بداعتك غايه‌سی ؛ بر وصف اساسی ویا بر وصف غالبی ، بناءً علیه بر فکر مهمی اشیای حقیقیه‌ده کندن دها واضح ودها مکمل اوله‌رق اظهار ایتمکدر ؛ بوکا وصول ایچون اجزاسی یکدیکرینه مربوط بر کلّك جزءلری آراسنده‌کی مناسبات اوفکر ومقصده کوره تعدیل ایدیلیر. بداعت تقلیدیه‌ده ـ که نحت، شعر ورسمدر ـ بوکللر اشیای حقیقیه ایله متوافقدر .]

ته‌نك بو بحثه ذیل اوله‌رق ، طبیعتدن اك اوزاق کورینن ، معماری وموسیقی حقنده یازدیغی فصلده شویله‌جه تلخیص ایده‌لم : [اقسام اشیا آراسنده‌کی طول ، عرض ، عمق کبی طبیعتده کورولن روابط هندسیه وبونلرك صور مختلفه‌ده‌کی تشکلات وترکیباتی بزده بر طاقم افکار وحسیات تولید ایدر . ظاهراً تقلید طبیعتدن بعید کبی کورینن معماریده طبیعتك بو حال مخصوصی تقلید ایدیله‌رك ـ یونانستان وروما آثارنده اولدیغی کبی ـ بساطت ، احتشام ، ظرافت ؛ یاخود ـ غوتیك طرزنده کورولدیکی کبی ـ غرابت ، متنوعیت ، لاتناهیت حسیاتی ابراز ایچون انشا اولونه‌جق بنانك اشکال وقطعات ووضعیاتی ، خلاصه اقسامی آراسنده‌کی روابط ومناسبات اوکا کوره تعیین وترتیب اولونور .

موسیقیده‌ده اصوات طبیعت آراسنده‌کی روابط عددیه تقلید اولونه‌رق بسیط صوتلرك ایستنیلن اوصاف مخصوصه‌یی ابراز ایده‌جك صورتده ترتیبیله اصوات متوالیه‌دن نغمات ، اصوات مترافقه‌دن آهنك تشکیل ایدیلیر . فضله اوله‌رق اصوات

موسیقیه آوازه‌یه بکزرکه بو اعتبار ایله اضطرابی ، مسرتی ، حدتی ، نفرتی ؛ خلاصه بر وجود ذی حس وحیاتك بتون تحرکات وتهیجاتنی الك غیر محسوس فروقنه ، الك مجهول اسرارینه وارنجه‌یه قدر بی‌نظیر برقدرت ورقت وبیوك بر صحتله طوغریدن طوغری‌یه تبلیغ ایدر . بناءً علیه موسیقی شناس طبیعتدن مسرت ، کدر ، عشق ، حدت؛ یاخود ـ نه اولورسه اولسون ـ دیکر بر فکر ویا بر حس اخذ وتلقی ایتدکدن صوکره اوحس وفکری اظهار ایده‌جك اصواتی ـ کرك آرالرنده‌کی روابط عددیه‌یه ، کرك اوفکر وحسی اظهار مقصدینه کوره ـ انتخاب وترتیب ایدر .

ایشته بوصورتله بداعات خمس کاملاً یوقاریده بیان ایتدیکمز تعریفك حکمنه داخل اولویور . شعرده ، نحتده ، رسمده اولدیغی کبی موسیقی ومعماریده‌ده بداعتك غایه‌سی بر وصف اساسی‌یی ابراز ایتمکدرکه بونك ایچون اجزاسی یکدیکرینه مربوط برکل انتخاب اولونه‌رق آرالرنده‌کی روابط ومناسبات تعدیل، یاخود یکیدن تشکیل ایدیلیر.]

« هیولت تەنك » خلاصه‌سی ذکر اولونان شو تعمیقات بدیعیه‌سنی تدقیق ایدرسه‌ك کورورزکه بداعتکار اولانلر اول باول حساسیت وفعالیتجه یوکسك بر جملهٔ عصبیه‌یه ، قابلیت تلقی وتأثری واسع بردماغه مالك اولمالیدرلر . خلقتك بوموهبهٔ مخصوصه‌سنه مظهر اولان بر بداعتکار طبیعتك مناظر وحادثاتندن متأثر اولونجه ، منظره‌نك ، اوحادثه‌نك کندیسنده تأثر حاصل

ایدن وصف اساسیسنی کشف وتلقی ایتمش اولور ؛ بوتأثر وتلقی دماغك بداعت نقطهٔ نظرندن تکملی درجه‌سیله متناسبدر. بویله برتلقی ، حقیقی بداعتکار اولانلرده نتیجه‌سز قاله‌ماز ؛ خارجده اظهار آثار ایتمك ایستر. النه ناکهانی برایکنه باتیریلان انسان نصل غیر اختیاری برحرکت اجرا ایدرسه ، یعنی بوتحسس نصل برحرکته انقلاب ایدیورسه بداعتکار حقیقینك تلقیاتی‌ده همان بوکا یاقین بر اضطرار ایله کندینده بر حرکت ذهنیه پیدا ایلر. بوحرکتك نتیجه‌سی یابراثربداعتدر؛ یاخود ازیلمش ، یوغرولمش ،آتیلمش برتاصلاقدر. شق ثانیدن صرف نظرله یالکز شق اولی تعقیب ایده‌جکز.

بداعتکارك تلقیسنی ابراز ایتمك مقصدیله اجرا ایلدیکی بوحرکت ذهنیه اول باول بر«اصطفا» در؛ یعنی کندیسنك تلقی کرده‌سی اولان وصف اساسی‌یی طبیعتده قسماً ویا کاملاً ستر ایدن زوائدی برطرفه آته‌رق یالکز اووصفه تعلق ایدن شیلری طوپلار ؛ وبونلرك آراسنده‌کی روابط ومناسباتی کندی مقصدینه کوره برقسمنی کوچولتمك ، بر قسمنی بویولتمك ، وضعیت متقابله‌لرینی دکیشدیره‌رك بعضیلرینی دها جالب نظر بر حاله کتیرمك کبی صورتلرله تعدیل ایدر.

بعضاً بداعتکارك یاپدیغی شی وصف اساسی اطرافنده طوپلانان اوصاف و روابطك بوتون بوتون ایجادی صورتنده اولور که‌اوزمان کافهٔروابط، تعدیل دکل، تشکیل ایدیلیور دیمکدر.

وصف اساسی دیدیکمز شی‌که بداعتکارك تأثر اولیغیدر-

بداعات خمسك كافه‌سنده مشترك، هيچ اولمازسه ، متماثلدر .
بونی روابط ومناسبات هندسیه ایله تبلیغ ایده بیلنلر معمارلر ،
اصواتك روابط عددیه‌سیله تفهیم ایلیانلرده بسته‌کارلردرکه بو
قابلیتله یارادلمش اولان دماغلری ، وصف اساسی اطرافنه
یالکنز اودوزلو روابط ومناسباتك مقصد معینلرینه توافق ایدنلرینی
طوپلایه بیلمك ، استعدادینی حائزدر . بو وجهله جمع وتوحید
ایتدکلری روابطی قواعد مخصوصه‌سنه توفیقاً اظهار ایدرك
اثرلرینی ابداع ایتمش اولورلر .

رسم ونحت‌ده بویله‌در . یالکنز ، هر نوع بداعتده ، مبدعك انتخاب
وترتیب ایتدیکی روابط ومناسبات او نوعك طبیعت مخصوصه‌سیله
متناسب اولور . شیمدی تخصیصاً شعردن [١] بحث ایده‌لم .

شعر

بداعتك تعریف آنفی ، موضوع بحثی دها زیاده تحدید
وتوضیح ایتمك ایچون ، شعره تخصیص ایله تحلیل ایدرسه‌ك
کورورز که برماده ویا برحادثهٔ طبیعیه‌نك تصویر ادبیسنی وجوده
کتیرمك ایچون اجزای مرکبه‌سنك یکدیکرینه قارشی روابط

---

[١] بورادهکی شعر تعبیرینك الك عمومی معنایه مصروف اولدیغنی ؛
منظوم ، منثور تصویرات ادبیه تماشا ، حکایه کبی بوتون آثار حسیه
وخیالیه‌یی دائرهٔ شمولی داخلنه آلدیغنی اونوتماملیدر .

ومناسباتنی کوزه‌تمك وحتی بونلردن یالکز موضوع اصلی‌یه انسب اولانلرینی اختیار ایدرك دیکرلرینی ترك ایتمك کافی دکلدر. چونکه علوم شبه‌مجرده [١] دینیلن علملرده‌ده حادثات طبیعیه‌نك تصویر فنیسی بو صورتله اجرا اولونور ؛ حالبوکه مثلا سقوط قانونلرینك تعریف علمیسی هیچ بر زمان بر تصویر ادبی عد ایدیله‌مز .

شعر اصل ابداع ایله ظهور ایدر ؛ ابداع ایسه یوقدن بر شی خلق ایتمك دیمك دکلدر . بو معنا ایله ایجاد ، انسان ایچون محالدر. ابداعدن مقصود اولان معنای حقیقی ، ذهنك زمان ومکان اعتباریله مختلف اولان احتساسات وحسیات متعدده‌سندن ، یاخود بونلرك اقسام واجزاسندن بر طاقمنی یکدیکرینه مزج ایله یکی بر شکل و ترتیب پیدا ایتمکدر . فقط دنیاده نه قدر مخترعات وارسه هپسی بو صورتله وجوده کلیر ؛ بر نظریهٔ حکمیه ایجاد، یاخود یکی برما کنه اختراع ایدنلرك ذهنلرنده‌کی عملیهٔ فکریه‌ده بودر . حالبوکه بودرلو کشفیات و اختراعات ادبیاتدن معدود اوله‌ماز .

بناءً علیه تەنك تعریفنده‌کی « وصف اساسی » تعبیرینی بر صفت کاشفه ایله تقییدایتمك اقتضاایدیور؛ اوصفت ایسه « تأثر » [٢] نسبتیدر . واقعا کافهٔ مساعئ بشریه‌نك سائق اولی احتیاج ، علت تالیه‌سی تفوق وتمایزدر؛ احتیاجك ادراکی الم ، استیفاسی

---

[١] Sciences abstraites-concrètes

[٢] Emotion

حظ تولید ایدر ؛ دیکرلرینه تفوق وبین‌البشر تمایز آرزوسی‌ده نتیجه‌سی موجب حظ اولدیغی ایچون ترویج اولونور . حظ والم ایسه‌اساس تأثردر. بوحالده ایجادات و اختراعاتك کافه‌سنده تأثره عائد بر عنصر وار دیمك اولور .

انجق بو تأثر ؛ بداعت خارجنده بولونان مساعیٔ بشریه‌ده طوغریدن طوغری‌یه آرانیلان غایه دکل ، بالواسطه استحصال اولونان نتیجه‌در. یعنی بوتون ایجادات واختراعات عموماً انسانیته، یاخود معین زمان ومکانده بر قسمنه یارایه‌جق بر فائده الده ایتمك مقصدینی تحری ایدر؛ بونك حصولندن صوکره صاحبنه توجه ایدن فخر وسرور ، قبل‌الحصول مساعیٔ مصروفه‌نك حاصل ایده‌جکی اندیشه واضطراب بالذات مقصددن آیری بر شیدر .

کرچه تأثرك بوشکلی بداعتده‌ده واردر. دنیاده هیچ برشاعر، هیچ بربداعتکار اثرینی تفوق و تمایز آرزوسندن معرا اوله‌رق وجوده کتیره‌مز ؛ املك ایسه کرك حصولی ، کرك ضیاعی مستلزم تأثراولور . فقط بوندن قطع نظر اولونجه سائر مساعیٔ بشریه‌ده تأثره عائد بر شی قالمادیغی حالده یالکز بداعتده بذاته آرانیلان مقصد اوله‌رق تأثر، ینه موجوددر ؛ چونکه بوتون بداعاتك وتخصیصاً شعرك آرادیغی غایه قارء وسامعده تأثر تولید ایتمکدر . ایشته بو سببله ته‌نك تعریفنده‌کی وصف اساسی‌یه « تأثردن منبعث و مولد تأثرات » صفتنی علاوه ایده‌جکز .

شعرك مبنای علیهی تأثراولدیغی آکلاشلدقدن صوکره بونك

ذهنده صورت حصول وتشكلنى تحرى ايده لم : بالفرض بر منظره ويا حادثهٔ لطيفه كورولور ؛ بو احتساس ايله بر تأثر تولد ايدر . هر تأثرك على العاده ـ يا بر تقلص عضلى، يا بر طاقم كلمات تقديريه، ياخود اوضاع مخصوصه ايله ، خلاصه بر حركتله ـ اظهارى انسان ايچون ضروريدر. متحسس اولان ذات بداعتكار ايسه ، تأثرى دها قوتلى ، بناءً عليه آثارى دها بارز اولدقدن باشقه، تأثر مخصوصنك، كنديسنده كى قيمت واهميتيله متناسب ، بر نظيرينى ديكرلرنده پيدا ايتمك ايستر. بونك ايچون كورديكى منظره وياحادثه ده كنديجه مولد تأثر اولان شى نه ايسه ـ كه بو، ذهنك استعداد بداعتكاريسنه كوره هر كسده كميت وكيفيتجه وحتى ماهيتجه متفاوت اوله بيلير ـ اونى احتساساتنك وصف اساسيسى اوله رق قبول ايدر؛ وبونك اطرافنده توليد تأثر ايچون اووصفه منضم نقدر ظروف واحوال وار ايسه بونلرى ، كندى نقطهٔ نظرنجه اولان اهميتلرينه كوره، ترتيب وتشكيل ايدرك ذهننده شكل طبيعتك معدلى اولان بر خيال تام پيدا ايدر . ايشته بو بر موضوع ادبيدر . بو موضوع حسن تبليغ ايله توافق ايدنجه مخاطبلرك ذهننده شاعرك ايستديكى تأثرى حاصل ايده بيلير . آرتق اومحصول بداعت بلاشبهه طبيعته فائقدر ؛ چونكه بر منظره ويا حادثهٔ طبيعيه نك برچوق ذهنلرده توليد ايده مديكى تأثر اونكله حصوله كله بيلير .

فقط بداعتكاران اكثريا بويله طبيعتده موجود اولان بر كلى تعديل ايله ، ترتيب ايله ابداع آثار ايتمزلر . احتساسات متواليه نك ذهنلرنده حصوله كتيرديكى انطباعات متفاوته يى بر برينه

مزج ایله عالم طبیعتده عینی عیننه موجود دکل ، فقط وجودی ممکن برخیال پیدا ایدرك اونی موضوع اتخاذ ایدرلر؛ بوموضوعده حسن تبلیغ ایله ترافق ایدنجه بداعتکارك ایستدیکی تأثری حاصل ایده‌بیلیر . بویله برمحصول بداعت ایسه طبیعتك عادتا مصحح ومکملیدر .

بو حالده شعرك موضوعی ، کائنات وحادثاتك ذهنده‌کی انطباعاتندن بر تأثری منتج اولمق شرطیله تشکل ایدن خیال ؛ شعر ، اوخیالك وهیچ اولمازسه اوتأثرك اذهان غیرده حصولنه خادم اولان سوزدر .

بوتعریفه دقت اولونجه کورولورکه موضوع شعرده ایکی عنصر مهم واردر ؛ بری تخیل ، دیکری تأثر. اولا تخیل حقنده معلومات مجمله پیدا ایده‌لم :

تخیل

پسیقولوژیده تخیل ، بوکلمه‌نك استعمال عمومیسنه نسبتله، دها شمولی برمعنا افاده ایدیور. بومعنایه کوره تخیل، حواس خمسدن هرهانکی برینك دلالتیله ذهنده حصوله کلمش اولان انطباعاتك ـ هرنه شکلده اولورسه اولسون ـ علی‌الاطلاق تخطری دیمکدر. مثلا برصحیفه یازی‌یی ازبردن اوقومق اوصحیفه اوزرنده منقوش اولان حروفك حس رؤیتله ذهنه انطباع ایدن اشکالنی تخطر دیمك اوله‌رق معنای قدیسنه کوره تخیل نوعنه

داخلدر. ینه‌طبقی‌بونك کبی باشقه‌بر مملکتده سیاحت‌ایدن بر آدمك مشهوداتنی ، مسموعاتنی ، سائر محسوساتنی تخطر ایتمسی‌ده تخیل دیمکدر . فقط سیاحت اثناسنده اك زیاده جالب نظر اولان بر واقعه‌یی ـ اولدیغی کبی دکل ـ ذهنده حاصل اولان تأثرك استلزام ایلدیکی کبی تشکیل وتمثیل ایتمك‌ده تخیلدر ؛ ینه بوقبیلدن اوله‌رق ، اساساً حواس خارجه ایله ذهنه انطباع ایتمامش اولان برکلّی ، بر طاقم انطباعات متقدمه اجزاسندن ترکیب وایجاد ایتمك‌ده تخیل دیمکدر .

بوایضاحه کوره دفعةً اکلاشیلیرکه تخیل ایکی نوعدر : برنجیسی ، انطباعات ذهنیه‌نك دماغده عینی عینه تکراریدرکه بوکا « تخیل مکرر » [١] ؛ ایکنجیسی برانطباع معینك اجزاسنی تبدیل وتحویل صورتیله اصلندن فرقلی برکل تشکیل ایده‌جك صورتده تعدیلی ، یاخود انطباعات متقدمه اجزاسنی ترکیب ایله یکیدن برخیال تشکیلیدرکه بوکاده « تخیل مبدع » [٢] دینیلیر.

بر ذهنده تخیل مکرر استعدادی نه قدر زیاده اولورسه تخیل مبدع اودرجه‌ده ضعیف اوغرار . چونکه انطباعات دماغیه‌نك ذهنده تمامی‌تمامنه وصره‌سیله تکررینی استلزام ایدن ملکه نه تعدیلاته ، نه‌ده انطباعات متفرقه اجزاسندن یکی برکل ایجادینه مساعد دکلدر . برذهنده تخیل مکرر استعدادی غالب اولورسه صاحبی بوتون تجلیات ذکاجه پك فقیر قالمقله

[١] Imagination constructive

[٢] Imagination créatrice

برابر، هله بداعتدن بوتون بوتون محروم دیمکدر. بناءً علیه تخیل مکرر حقنده‌کی تدقیقاتك، پسیقولوژی ایچون اهمیتی نه اولورسه اولسون، بداعته صورت مثبته‌ده تأثیری یوقدر؛ وشعرك عنصری اولان تخیل منحصراً تخیل مبدعدر.

تخیل مبدع

پسیقولوژی تخیل مبدعی صرف بداعته تعلقی اعتباریله باشلوجه ایکی صنفه تفریق ایدیور: برنجیسی «تخیل مصور» [١] ایکنجیسی «تخیل متشعب» [٢].

تخیل مصور — تخیل مصورك خاصهٔ ممیزه‌سی: مواد اصلیه‌سنی تشکیل ایدن خیالاتك حقیقی مدرکات حسیه ظن ایدیله‌جك قدر صریح و واضح، خیالات مترکبه آراسنده‌کی وسائط ارتباطیه‌نك ده صراحت کامله ایله قابل تعیین وخارجی [٣] اولماسیدر. دیمك که بوخاصه؛ اولا خیالات مترکبه‌ده، ثانیاً طرز ترکبده تحقق ایدر.

تعریفمزه کوره تخیل مصورك اوصاف عمومیه‌سی شونلردر:
«١» تخیل مصوری ترکیب ایدن خیالات مناظر وحرکاته عائد اولانلر؛ یعنی رؤیت ولمس حسلریله اکلاشیلانلردر.

---

[١] Imagination plastique
[٢] Imagination diffiluente
[٣] Objectif

طبیعةً خارجی ، یعنی حواس ظاهره ایله منکشف ، اولان بو عناصردن تخیل مصور اك زیاده خارجیتی حائز اولانلری انتخاب وبونلری ینه روابط خارجیه ایله جمع ایدر . بو سببله تخیل مصورك محصولاتنده حیات وحقیقت محسوسدر .

«۲» فقط تخیل مصورده عنصر تأثر ضعیفدر . گاه وبیگاه ظهور ایدر ایسه‌ده خارجیت خیالك قوت وشدتی اوکنده قولایلقله زائل اولور . بناءً علیه تخیل مصور تأثیرات حسیه جهتیله آز ، چوق ناقصدر ؛ مگرکه بو طرز تخیله صاحب اولان دماغده فعالیت احتساسیه ایله قابلیت تأثریه عین قوت وشدتله موجود اوله . او زمان بر طرفدن حقیقتی تماميله تلقی ایدن بر نظر نافذ ، دیگر جهتدن رجفات شدیده تولید ایدن بر تأثر عمیق بر لشه‌رك شکسپیر ، قارلیل ، ویقتورهوغو ، میشله کبی داهیلر ظهور ایدر .

بو خصلت ممتازه ایله مبجل اولان ارباب دهانك استعمال ایتدکلری کلمه‌لر رؤیت ، لمس ، حرکت حسلرینی اشیای حقیقیه قوت وشدتیله اذهانه القا ایلر . ایشته مثلا ویقتور هوغونك همان بوتون تصویراتنده مرئیات وحرکات ، محسوسات حقیقیه قوتیله ، ظاهردر .

ناپولیونك واترلوده‌کی مغلوبیتنی مصور اولان بر شعرنده دیور که :

« ایشته او زمان ، هزیمت ... اودیو خدشه لقا ؛ چهرهٔ زردیله اك یکیت آلایلری قورقوتان ، اعلام ظفری بر آنده پاچاوره‌یه چویرن ، دود متکاثفدن مخلوق بر طیف کبی اردولرك

اورته‌سنده کیتدکجه بیویه‌رك ظهور ایدن او قورقنج هزیمت..
بردن بره صدای مأیوسنی رفع ایله، افراد متهیجه قارشیسنه
دیکیلدی؛ قوللرینی بوکم بوکم قیویره‌رق «این‌المفر» فریادینی
فیرلاتدی.»

دیکر بر شعرنده‌ده فرانسه‌نك جمهوریت اولاسی عسکر-
لرینك شجاعت ومظفریاتنی تصویر ایدرکن:

«وجودلرینك یاریسنه قدر صولر ایچنده، قارلر، یاغمورلر
آلتنده یورورلر؛ دائما ایلری کیدرلردی. دشمنلردن بری
تکلیف صلح ایدر؛ دیکرلری قاپولرینی آچارو آرالرنك سلطنت،
قورویوب دوکولمش یاپراقلر کبی، یوارلنه‌رق روزکار اوکنده
طارمه طاغنق اولوردی.» دیور.

شیمدی موضوع بحثمز اولان تخیل مصوری، تأثر عنصرندن
تجرید ایله، ساده‌جه نظر اعتباره آله‌رق دیه‌جکزکه تخیل
مصورك اك قطعی علامت فارقه‌سی: کرك مجموعی، کرك اجزا-
سی اعتباریله حدود واشکالنك تمامیله معین وواضح اولماسیدر.
بونی اك قیصه بر افاده ایله تعریف ایچون «مرکبیت ایچنده
وضوح» دیمك کفایت ایدر.

برده «بساطت ایچنده وضوح» واردرکه بوکا «تخیل فکری»
دیمك جائز اولور. بو طرز تخیل عادتا «فقر خیال» دیمك اولدیغی
جهتله ساحۀ شعرده حائز اهمیت دکلسه‌ده اساساً بوده بر تخیل
وخیال متشکلك خارجی اولماسی ووضوحی اعتباریله تخیل مصوره
مشابه اولدیغنه کوره ایکیسی آراسنده‌کی فرقی آکلامق لازمدر.

بو فرقده شودر : تخیل مصور احتساس درجه‌سنه تقرب ایده‌جك قدر ذی حیات ، تخیل فکری ایسه استطلاعات عقلیه حدودینه تماس ایده‌جك درجه‌ده بی روح خیـالاتدن تشـکل ایدر . خیالده کمال وضوحه مالك بر تشبیه ، تخیل مصورك ؛ ادبیاتمزده ارسال مثل دینیلن طرز تصور ایسه ، تخیل فکرینك برر مثالیدر .

تخیل متشعب

تخیل مصـورك تماماً ضدینه اوله‌رق ، اشـکال وحدودی مبهم وغیر معین اولان خیالاتك اك کوشه‌ك وسائط ارتباطیه ایله ترکبندن تحصـل ایدر . دیمك که بونده‌ده خاصهٔ اصلیه : اولا خیالات مترکبه‌ده ، ثانیاً طرز ترکبده ظاهردر .

« ۱ » تخیل متشعبك خیالات مترکبه‌سی تحسسـدن منبعث واحتساسه متقرب دکل ، بالعکس آنی ویادائمی برتأثرك محصولی اولدیغی جهتله وضوح وصراحتده ناقصدر. مثلا مشهودات ومحسو-ساتکزدن بر شـیده بر حال خصوصی نظر دقتکزی جلب ایدر ؛ بو حال اسـاساً او شـیده حائز اهمیت دکل ایکن سزك مقتضای حساسیتکزه توافقندن طولایی سزجه جالب نکاه اهمیت اولمشدر ؛ بردرجه‌ده که آرتق اوشیئی یالکز او حال خصوصیدن عبارت کبی عد ایدر واحوال سائره‌سندن قطع نظرله عادتا بر

تجرید ذهنی [١] اجرا ایلرسکز . بناءً علیه ذهنکزده تشکل ایدن خیال ، حقیقتده اوشیئه دکل، اوحال خصوصی‌یه عائددر؛ استلزام ایتدیکی تأثردن متولد وبو سببله اشیای خارجه‌دن زیاده سزك شخصکزه عائد اولدیغی ایچون بالطبع پارلاق بر وضوحه اقتران ایده‌مز .

« ٢ » تخیل متشعبده، خیالاتك ترکیبی‌ده اقسام‌اشیانی ربط ایدن مناسباته دکل ، ذهنك استعدادات متحوله‌سنه تابعدر . اوصورتله‌که خیالات مترکبه‌نك وسائط ارتباطیه‌سی اکثریا سوق تصادفدن ؛ نادراً برمجاورت عارضیه‌دن ؛ بعید ومشوش بر مناسبتدن ؛ حتی جناس کبی ، سجع کبی مشارکت اصواتدن ؛ بعضاً‌ده اشیای‌خارجه‌نك بزده‌حاصل ایتدیکی تأثرات آراسنده‌کی مشابهت ویاتضاددن عبارتدر . بونی ایجه اکلامق ایچون بوطرز تخیلك هردرلواختلاطاتدن مجردوصاف برشکلی‌اوله‌رق خولیانی ارائه ایده‌لم :

تأثیرات محیطیه‌دن آزاده برمحلده ، نیم ایله یقظه آراسنده انسانك ذهننده برسوری خیالات متوالیاً یوارلانیر ، کیدر ؛ بوخیالات آراسنده‌کی‌روابطی دوشونورسه‌کز کوروسکز که ایکی‌خیال بر‌برینه‌یابرکلمه ، یابر هجا ، یاخوددها اهمیتسزبرارتباط ایله باغلیدر . انسان بویله برزمانده بردقیقه ظرفنده‌کی خیالاتی ذهناً اعاده‌ایله تدقیق‌ایتسه مبدأ ایله‌منتها آراسنده‌کی مناسبتسزلك کندیسنی‌ده اعجاب ایدر .

---

[١] Abstraction

خوليا ديديكمز شى تخيل متشعبك ذهنده بلا رقيب ومانع جريانى ديمكدر. بونكله ائتلاف پيدا ايدنلر مثلا ايلك تصادف ايتدكارى بر آدمك علامات وجهيه‌سندن ، ياخود طور وحالندن اهميتسز برشيئى اساس اتخاذ ايله او آدمك بوتون حياتنى كاملاً وهمى اوله‌رق عادتا بررومان كبى تشكيل ايديويرمك ، بوكا كنديلرى‌ده ايناتمق غرابتنى اظهار ايدرلر .

فقط بو احوال تخيل متشعبك درجات انتهائيه‌سيدركه بونوع تخيلك ماهيت حقيقيه‌سنى اكلاته بيلمك ايچون ذكر ايديورز . يوقسه صحت ذهنيه‌يه مالك اولان ارباب شعر ، تخيلك مصور ومتشعب ناملريله تفريق ايتديكمز ايكى قسمندن‌ده نصيبه‌داردر . ادبياتده بو ايكى نوع تخيلك هر ايكيسى‌ده آثار مخلده ابداعنده مشتركدر .

سويلنن سوزلرى خلاصه ايدنجه كورورزكه تخيل مصور ، كائنات وحادثاتدن ذهنده حاصل اولان انطباعاتى ـ كه اساس احتساسدر ـ مواد اصليه اوله‌رق استعمال ايدر ؛ وبونلرى يكديكرينه ربط ايله بركل تشكيل ايتمك ايچون وضع ايتديكى روابط ومناسبات ، ينه اشيا وحادثات طبيعيه آراسنده محسوس اولان ، روابط ومناسبات نوعندندر . بناءً عليه تخيل مصور اساساً خارجى [۱] وتحسيسدر [۲]

تخيل متشعب ايسه ، كائنات وحادثاتدن ذهنده حاصل اولان

---

(۱) Objectif

(۲) Sensoriel

انطباعاتی دکل ، فقط تحسساته مترافق تأثراتی مواد اصلیه اوله‌رق استعمال ایدر ؛ بونلری بر برینه ربط ایچون اظهار ایتدیکی روابطده اشیا وحادثات طبیعیه آراسنده دائما محسوس اولان ، یاخود محسوسیتی ممکن بولونان مناسبات دکل ، تصادفی ، عارضی ، بعید ، مشوش برعلاقه‌دن ، بعضاً ده ذهنك صرف کندی تأثرات مختلفه‌سی آراسنده بولدیغی مناسبتدن عبارتدر . بناءً علیه تخیل متشعب اساساً داخلی [۱] وتأثریدر . [۲]

بداعات خمسه‌دن معماری ، نحت ، رسم اك زیاده تخیل مصوره محتاجدر . بونلرده تخیل متشعبك غلبه‌سنی کوستربر بعض دوره‌لر وارسه‌ده اساسلی برموفقیت وامتداد کوستره‌مامشدر ؛ بوجهت اساساً صددمزدن خارج اولدیغی ایچون دهازیاده تفصیل ایتمیه‌جکم . یالکز معماری ، نحت ورسمده تخیل مصورك حصهٔ غالبه‌یه صاحب اولدیغنی سویلك ایسترم . موسیقیده ایسه بالعکس تخیل متشعب غالبدر ؛ واغنه‌رك آثارنده اولدیغی کبی تخیل مصوره بویوكجه برحصهٔ جولان ویرمك ایستنیلیر ایسه تیاترونك ترتیبات وتضییقاتیله تلافیٔ نقصانه چالیشمق ضروری اولور .

شعره کلنجه بوایکی نوع تخیلك هرایکیسندن‌ده نصیبه‌داردر ؛ تخیل مصور برعنصر غالب اولورسه شعر رسمه ، نحته ، معماری‌یه ؛ تخیل متشعب غلبه ایدرسه موسیقی‌یه تمایل ایتمش اولور .

---

(۱) Subjectif
(۲) Emotionnel

شعرك تصنيف حقيقيسى بوايكى نوع تخيلدن برينك ديكرينه تفوقنه مستنددر .

تأثر [۱]

تأثر ديديكمز شى ، تحسسات واحتساساته مترافق ، فقط اونلردن قطعياً آيريدر . تحسس [۲] واحتساس [۳] دائما اشياى خارجه‌دن داخله طوغرى حصوله كلن برتأثيردر ؛ تأثرك ايسه خارجله مناسبتى يوقدر. چونكه بردفعه بر دورلو تأثر حاصل ايتمش اولان برتحسس ويا احتساسك بر بشقه دفعه ديكر دورلو تأثر حاصل ايتمسى ، عينى شيئك مختلف آدملرده مختلف تأثيرلر پيدا ايلمسى كثيرالوقوعدر . بوندن بشقه هر تحسسك ، هر احتساسك مطلق بر تأثر حصوله كتيرمسى‌ده لازم كلمز . بوتون تأثراتمز ايكى نوعدن عبارت وبرى ديكرينك نقيضيدركه برنجيسنه حظ [٤] ايكنجيسنه الم [٥] ديرلر.

پسيقولوژيده ثابتدركه تحسساتمزك وبوندن متولد اولان انطباعات ذهنيه‌نك (خيالات) [٦] صور ودرجات مختلفه‌ده

[۱] émotion
[۲] sensention
[۳] perception
[٤] plaisir
[٥] douleur
[٦] images

يكديكرينه التصاقيله فكر [١] وتخيل [٢] حصوله كلديكي كبي تأثراتك ده كذلك صور ودرجات مختلفه‌ده، التصاقيله حسيات [٣] پيدا اولور .

بو مباحثك تفصيلي اتخاذ ايتديكمز پروغرامك خارجنده اولديغي كبي اساساً پسيقولوژينك تأثرات وحسياته تعلق ايدن اقسامي بين الحكما ابحاث دورا دوره قاپي آچه‌رق اليوم قطعيت فنيه‌ده پيدا ايده‌مامشدر . حتى يالكز حظ والمك منشأ وماهيتي تا افلاطوندن، آريستودن بدء ايله زمانمزه قدر اك بويوك متفكرينه مدار اشتغال اولمش؛ نوعما مسائل فلسفيه‌يه اساس اتخاذ ايدلمك درجه‌سنه كلمشدر. بو اقوال فلسفيه‌دن قطع نظرله حظ والمي، بو صوك عصرده ترقيات مهمه ابراز ايتمش اولان پسيقولوژي تحليلينك قبول ايتديكي نظريه‌يه كوره، مجملاً تعريف ايدهلم :

اسقوچيا حكماي مشهوره‌سندن « ويليام هاملتون » دن بدء ايله جون ستوارت ميل ، باين، سپنسر كبي اعاظم متفكرينك، هيچ اولمازسه، اساسي اوزرنده اتفاق ايتدكلري، دهاطوغروسي جمله‌سنك كنديلرينه مخصوص طرز تلقي‌يه ادخال ايدلمسنه مساعد بولوندقلري نظريه‌يه كوره حظ ، وظائف ماديه ومعنويه [٤] ايفا ايدن كافهٔ اعضاي بشرك فعاليت معتدله‌سندن ؛ الم ايسه بوفعاليتك اعتدالي اخلال ايدن نقصان ويا زياده‌سندن حاصل

---

[١] idée
[٢] imagination
[٣] sentiment
[٤] Intellect

اولور . انسان كافهٔ اعضاسی آراسنده غایت قوی ارتباط وظائف بولونان اویله برکلدرکه اجزاسندن ، یعنی او وظائفدن برینك اختلالی کلّك هیئت مجموعه‌سنی خللدار ایدر .

بونی برصورت دیکرله‌ده تعریف ایده‌لم : فیزیولوژیده برحقیقت معلومه‌درکه ایفای فعالیت ایدن عضو قسماً محترق اولور ؛ بوضیاعی تغذی اکمال ایدر ؛ تغذینك عنصر اولینی ایسه احتیاج منبه‌در. برعضوده فعالیت کافیه بولونمازسه اوعضو تغذیه ایچون کافی درجه‌ده احتیاج منبه اظهار ایده‌مز . فعالیت اعتدالدن زیاده اولورسه احتیاج منبه مع زیادةٍ موجوددر ؛ فقط بودفعه‌ده تغذینك ایکنجی عنصری اولان تمثل بویله بر فعالیتك ضایعاتنی تضمین ایایه‌مز . شاید اوعضوك ضیاعی تلافی ایدلسه بیله اوراده‌کی فعالیت زائدهٔ تغذی اعضای سائره‌نك نقصان تغذیه‌سنی استلزام ایلر . ایشته اوزمان الم حس ایدرز. فعالیت معتدله‌ده ایسه تنبه وتغذی ضیاع واقعله متناسب اوله‌رق ضایعات اعضای سائره‌یی اضرار ایتمیه‌جك ، فقط قدرت حیاتیه‌یی تزیید ایایه‌جك قدر فضله‌سیله تلافی ایدیلیر . ایشته اوزمانده حظ تولد ایلر . حظوظاتك حیاتی تمدید ، آلامك تقصیر ایتدیکی حقنده‌کی نظریهٔ فلسفیه‌نك اساسی‌ده بودر . حظ والمدن هرایکیسنی‌ده موجب اولمایان فعالیتلرده ضیاع ایله ضمان بربرینه مساوی دیمکدر . بوبحثك، دفعةً ، ادبیات ایله مناسبتی بعید وبالنفس براز متعب کورونمکده ایسه‌ده حسیات مبحثنك اساسی اولدیغی ایچون خاطرده طوتولماسی لازمدر .

شیمدی حسیاتدن بحث ایده‌جکز . تأثرك اك بسیط شکلی - که عنصر تأثر دیمکدر - بر تحسس معیندن حصوله کلن حظ ویا المدر ؛ خوف ، حدت غرور ، یأس کبی تأثرات مرکبه بو ایکی عنصرك مختلف مولوداتندندر . حسیات ایسه کرك شخصده ، کرك نوعده علی التوالی صور مختلفه ایله حاصل اولان تأثراتك وجدان بشرده التصاقیله ، یعنی بر برینه اندماج ایدرك آرتق آیریله‌میه‌جق واجزاسندن اولان فلان ویا فلان تأثره عطفی قابل اوله‌میه‌جق صورتده اختلاطیله تولد ایدن حظ والمدر . مثلا اشواق ماضیه‌نك محل کذرانی بر مدت صوکره تکرار کوردیکمز زمان طویدیغمز حس محظوظیت کبی که بوحس ، اوراده کچن خوش دملردن فلان ویا فلان شیئه عائد اولان حظوظ معینه‌نك دکل ، بلکه اعماق ماضیدن - یکدیکریله مخلوط اوله‌رق - انعکاس ایدن مجموع حظوظاتك تخطرندن ، دفعةً ، انبعاث ایدر . بو مثال تأثرله حسیات آراسنده‌کی فرق مهمی اکلاتمغه کافیدر ظن ایدرم .

انسانلرك کائنات وحادثات ایله مناسباتنده حصوله کلن حسیات مختلفه برطاقم زمره‌لره طوپلانه‌رق بونلره محبت ، نفرت ، شطارت ، محزونیت ، شجاعت ، جبانت وسائره کبی اسملر ویرلمش ودها بویوك زمره‌لرده تشکیل ایدلمش ایسه‌ده - تصنیف علمی عدینه بحق کفایتی سببیله - سپنسرك اتخاذ ایتمش اولدیغی تقسیمی ترجیح ایده‌جکز . فقط بز حسیاتی ادبیاته تعلقی اعتباریله تدقیق ایتمکده اولدیغمزدن دها اول ایکی بویوك نوعه آییره‌رق برینه «حسیات عمومیه» ، دیکرینه «حسیات بدیعیه» دیه‌جکز .

حسیات عمومیه

حسیات عمومیه هر کسك شخص معنویسنی تشکیل وطریق حیاتده اتخاذ ایتدیکی سلوکی تعیین واداره ایدن حسلردرکه سپنسرك بحث ایده‌جکمز تصنیفی یالکز بونوع حسیاته عائددر.

سپنسر ، حسیاتی اوچ قسمه آییره‌رق برنجیسنه حسیات خود اندیشانه [۱] ، ایکنجیسنه حسیات متوسطه [۲] ، اوچنجیسنه حسیات غیر اندیشانه [۳] ، دیور .

برنجی زمره‌یه داخل اولان حسیات ـ که برشخصك یالکز کندیسنه عائد حظوظدن تحصل ایدر ـ محافظهٔ نفس ، تقدیر نفس ، تملك ، تصرف ، سربستیٔ حرکات ، حریت نفسیه ، موفقیت ، عشق حسلری کبی شیلردر .

انسانك حال انفراددە یاشادیغی زماندن ، حتی دها اولدن بده ایله مراحل تکاملنی نظر اعتباره آلیرسه‌ق قولایجه آکلارزکه هپسندن اول تکامله باشلایان حسیات بو نوعدن اولانلردر . مادامکه حسیات ، تأثراتك التصاقات مخصوصه‌سندن حاصل اولورو مادامکه انسانك اول باول طویه‌بیله‌جکی تأثرات طوغرودن طوغرییه کندیسنه تعلق ایدنلردر؛ بالطبع ایلك تکامل ایده‌جك حسلرده حسیات خود اندیشانه اولمق لازم کلیر .

ایکنجی زمره‌یه داخل اولان حسیات ـ که اساساً حظوظ

---

(۱) Sentiments égoïstes

(۲) Sentiments égo-altruistes

(۳) Sentiments altruistes

و آلام نفسدن منبعث اولمقله برابر محظوظيت ويا كدار غيرىده محتويدر – محبت عائله ، مجاملات ومعاملات متقابله ، اكتساب شرف وشهرت ، عار وحيا ، مكافات ومجازات حسلرى ، حسيات دينيه كبى شيلردر . بونوع حسيات حال اجتماعى يه خاص واو حالدهده بين البشر اشتراك حظ ومنفعت فكرينك تجارب شخصيه ومتوارثه ايله عصراً بعد عصر اكلاشلمهسنه محتاجدر . بناءً عليه بوزمرهنك مراحل تكاملى حسيات خود انديشانهيه نسبتله صعب الوصول اولور ؛ و اولكيلردن چوق صوكره و پك مهم تكملات دماغيه ايله مترافقاً ظهور ايدهبيلير .

اوچنجى زمرهيه داخل اولان حسيات – كه محظوظيت غيردن انعكاس ايدن حظوظدر – علو جناب ، حريت غير ، مرحمت ، فداكارلق ، صلح ومسالمت حسلرى كبى شيلردر . بوحظوظاتك ، وياخود نقيضلرندن حصوله كلن آلامك حس ايدلمسى انجق بشريتك طريق تكاملده پك چوق مرحلهلر قطع ايتمش اولمسنه وفعاليت عاليهٔ عقليهنك الصاق تأثراته اشتراك ايلمش بولونمسنه توقف ايدر . انسانيتك بوكونكى حال ترقيسنده بيله بو حسياتك بر قسمى هنوز اكثريت عندنده هيچ طويولمامش ، برقسمىده حالا تكمل ايدهمهمشدر .

بو اوچ زمرهدن حسيات متوسطه ديكر ايكيسى آراسنده تمركيدر .

حسیات بدیعیه

حسیات بدیعیه دیدیکمز حسلرك صفت کاشفه‌سی حسیات عمومیه‌نك مبناسی اولان منفعت حیاتیه‌دن عاری بولونماسیدر . یعنی حسیات عمومیه ، هانکی زمره‌دن اولورسه اولسون ، تأثیرات مرکبه‌سی اعتباریله تحلیل ایدیلنجه نهایت احتیاجات حیاتیه‌یه متعلق برفائده ویابرضرره ابتدا ایدر ؛ حسیات بدیعیه‌ایسه هرحالده بویله برفائده‌دن آزاده ونه‌قدر یوکسلیرسه بوفرقك حکم واهمیتی‌ده اوقدر زیاده‌در . مع مافیه حسیات بدیعیه‌نك صفحات تکاملی حسیات عمومیه ایله مترافقدر ؛ انسانیتك تکامل عمومیسی قطع مراحل ایتدکجه حسیات بدیعیه‌ده برلکده ترقی ایدر . بوراسنی ایلروده آیریجه ایضاح ایده‌جکز .

حسیات بدیعیه؛ حس علویت [١] ، کوزه‌للك حسی [٢]، حس رنکینی [٣] ، حس لطافت [٤] ، حس ضحك [٥] ناملریله بشه تقسیم ایدلمشدر . بونلره‌ده برر نظر اجمالی عطف ایده‌لم :

علویت — مناظر وحرکات طبیعیه‌دن بیوکلکی ، امتدادی ؛ اجزا و اقسامنك کثرت واغلاقی ؛ قدرت ذاتیه‌سنك ، یاخود

(١) Sentiment du sublime
(٢) Sentiment du beau
(٣) Sentimeut du pittoresque
(٤) Sentiment de la grâce
(٥) Sentiment du rire

علت حصولی اولان قوتك وسعت وعظمتی اعتبـاریله تخیلك احاطه‌سندن عاجز قالدیغی شیلرك قارشیسنده طویدیغمز حسدر. الوهیت کبی ناقابل تخیل؛ زمان کبی، فضـا کبی نهایتسز؛ بحر محیط کبی، صحرای کبیر کبی احاطه‌سی امکانسز اولان شیلر بزم ایچون مؤبداً حسیات علویه منابعیدر.

بوندن ده اکلاشیلیورکه علویت دائمـا عجز وحیرت حسیله مترافقدر؛ وایشـته بوندن طولاییدرکه هم نوعمز آراسـنده بزم یاپه‌میه‌جغمز شیلری یاپمش اولانلرك افعال وآثارندن بزه عجز وحیرت بخش ایدنلره قارشی‌ده حس علویت طویارز. مثلا فوق‌العاده برشجاعت، نهایتسز برفداکارلق‌ده بزه حسـیات علویه القا ایدر؛ حتی اك بویوك بداعتکارانك آثاری قارشیسنده شاهد حصولی اولدیغمز حیرت‌ده برنوع حس علویتدر.

حیرت اویله بر حس عجیبدرکه بزی بعضـاً پك غریب یاکایشلقلره، کولونج اوله‌جق نتیجه‌لره سوق ایده‌بیلیر. حسیات بشریه‌نك اك نافذ مدققلرندن بری اولان مولیه‌ر؛ «Le méde-cin malgré lui» عنوانلی اثرنده‌کی اشخاصـدن جاهل براوشاغه — ساخته طبیبك لاتینجه تقلیدی اولان بوتون بوتون معناسز برجمله‌ٔ مطوله‌سنه قارشی — «اوت بواوقدر کوزل برسوزکه ذره قدر برشی آکلامدم» دیدیردیکی کبی انسان هیچلکـندن طولایی آکلیه‌مادیغی برشیٔ ناچیز قارشیسنده، آثار معظمه‌یه خاص اولمق لازم کلن، حیرتله متجسس اوله‌بیلیر. حتی عمومیتله جهله، تربیهٔ فکریه‌سی یوکسـك اولانلردن چوق زیاده،

مبتلای حیرتدر؛ واهی شیلره حیرت ایتمك ایسه انسانی اکثریا کولونج ایدر .

بناءً علیه حسیات حیرتی اکلاشیله میان شیلره دکل ؛ بلکه احاطه‌سی ممکن اوله میان علویانه، بویوکلکی آکلاشیله بیلن افعال وآثاره صرف ایتمك کرکدر.

کوزه للك حسی -- معلومدر که خوشمزه کیدن هر شیئه کوزه‌ل دیمکه متمایلز؛ بو نقطهٔ نظری تعقیب ایله اولا خوشمزه کیدن بسیط شیلری، صوکره مرکباتی دوشونه‌لم: مثلا ساده بر رنکه، یالکز بر سسه کوزه‌ل دیمك ایچون ـ سپنسرك قولنجه، هر نوع احتساسات بسیطه‌نك صفت بدیعیت اکتساب ایتمسی او احتساساتی تولید ایدن اسباب طبیعیه‌نك عضو حساسمزی اك مکمل صورتده اولمق و اك آز موانعه تصادف ایتمك شرطیله حال فعالیته وضع ایده بیلمسنه متوقف اولدیغندن ـ او رنکی یاخود او سسی بزه احساس ایدن اهتزازات جزء فردیه اویله بر نسبتده بولونمالیدر که هر برینك عضو رؤیت و سمعمزده‌کی تأثیراتنك یکدیکرینه تعارضی اك آز، بالعکس بر برلریله اتحادی غایت سهل اولسون؛ و بناءً علیه عناصر عصبیه‌ده حصوله کلن تیقظ طبیعی اك یوکسك بر مقداره بالغ اوله بیلسین .

بو نظریه طوغری ایسه بعض پسیقولوغلرك «کوزه‌ل اودر که حاصل ایتدیکی تأثر، وحدت ایچنده کثرت ابراز ایدر؛ بر صورتله که او تأثرك حصول تلقیسی واسع بر قوهٔ تخیلیه صرفنی

مستلزمدر ؛ بو حالده كوزه للك حسى يكديكريله هم آهنك بر چوق عناصر ومفرداتك برجمله‌ده استدراكى ديمكدر. » بولنده‌كى تعريفلرى‌ده تماماً موافق حقيقتدر. چونكه بوده كوزه‌ل دينيلن شيدن اعضاى حساسه‌يه انتقال ايدن تأثيراتك يكديكريله تعارضى اك آز وبالعكس اتحادى غايت سهل اولماسى ، عناصر عصبيه‌ده حصوله كلن تيقظ طبيعينك اك يوكسك برمقداره ارتقا ايتمسى ديمكدركه سپنسرك فيزيولوژى‌يه تماس ايدن تعريفنك افادهٔ پسيقولوژيه‌سيدر ؛ شوفرق ايله‌كه اولكيسى بسيط ويا مركب اولان هرنوع حسنى تعريف ايتديكى حالده ايكنجيسى يالكز مركباتده‌كى كوزه‌للكى معرفدر. پسيقولوژينك دها زياده مركب شيلرده كوزه‌للك آرامسى تنوع و تركب اولميان يرلرده ذهنه قولايلقله كلال كله‌رك كوزه‌للك حسنك چابوق ضايع اولماسندندر . مثلا اك كوزه‌ل برمائى رنكه بويانمش دوز بر ديوار قارشيسنده اوزون مدت محظوظيت حس ايديله‌مز؛ فقط اوديوارده هم آهنك برچوق نقوش لطيفه بولونورسه تماشاسى هرزمان موجب حظ اولور .

بو حالده حقيقى ، دائمى كوزه‌للك مركباتده بولونور؛ وايكى شرط ايله تحقق ايدركه برى وحدت كل ، ديكرى اجزا واقساملك تنوع هم آهنكيدر . بوشرطلرك ايكيسى‌ده خارجى ، يعنى كوزه‌ل دينيلن شيئه عائددر ؛ برده داخلى ديكر برشرط واردركه اوده ، برشيئك برآدمه كوزه‌للك احساس ايده‌بيلمسى ايچون اونك اعتيادات تخيله‌سنه موافق اولماسى لزوميدر. انجق

بو اوچنجی شرط هم نسبی، هم ده یالکز بر قیمت منفیه‌یی حائزدر. یعنی اعتیادات تخیلیه‌مزه موافق اولان هرشی بزجه مطلقا کوزه‌ل دکلدر ؛ فقط موافق اولمایان شیلر نظرمزده کوزه‌للکی اخلال ایدر . مثلا چینلیلرك اعتیاد تخیلیسنه کوره وجودك شیشمانلغی، ایاقلرك کوچوکلکی حسن ایچون برشرطدر ؛ آنجق برچینلینك نظرنده هرکوچوك آیاقلی شیشمان مطلقا کوزه‌ل اوله‌ماز ؛ فقط اویله شیشمان بر وجودده اوقدر کوچوك آیاق بر آوروپالی ایچون هرحالده مخل حسندر .

کوزه‌للك حسنك بوصوك شرطی حسنه بر نسبیت ویرر ایسه‌ده بوندن « هرشخصه کوره حسن آیری برشیدر » نتیجه‌سنی چیقارمق طوغری اوله‌ماز . چونکه بونسبیت هرشخص ایچون آیری اولسه‌یدی برشیئه کوزه‌ل دیمکده برچوق آدملرك اتفاق ایده‌مه‌ملری لازم کلیردی .

مقصد کوزه‌للك حسی حقنده بر فکر اجمالی آلابیلمکدن عبارت اولدیغی جهتله بر چوق مطالعاته علت وبرخیلی تقییداته مساعد اولان بومبحثك دها زیاده تطویلنه لزوم کورولمدی .

لطافت — اسلوب بحثنده ده ایما ایدلدیکی اوزره لطافت حرکتده کوزه‌للك دیمکدر . بونكده حصولی ایکی شرط ایله تحقق ایدر : اساسده وحدت ، اقسامده بربرینه مربوط کثرت وتنوع .

اولا ، حرکتده وحدت جسم متحرکك بر مبدئدن برغایه

معینه‌یه طوغری حرکت متصله‌سی دیمکدرکه آرا یرده اشغال ایده‌جکی نقاطك کافه‌سی کندیسنی اك سهل والك تام برصورتده غایه‌یه سوق‌ایدن وسائط‌دن باشقه برشی اولمامیدر. تعبیر دیکرله بوتون نقاط متوسطه جسم متحرکی غایه‌یه ایصال ایتمکده یکدیکریله ممتزج بولونمق و آرالرنده بواعتبارایله تعارض اولمامق لازم کلیر .

بوحالده حرکت ، غایه‌یه وصول اعتباریله ، بی لزوم ممانعته دکل ؛ بالعکس معاونتـه مظهر اولور و بناء علیه اك آز تعبله اجرا ایدلمش بولونور.

ثانیاً ، اقسامده بربرینه مربوط کثرت و تنوع ؛ شریطهٔ وحدته خلل کلمه‌مك قید اساسیسیله استقامتده ، سرعتده ، اقسام متحرکه‌ده تحول دیمکدر . اکراستقامتده تحول اولمازسه مبدء ایله غایه آراسنده‌کی بوتون حرکتك ذهنمزده حصوله کتیره‌جکی انطباع ، یالکز قسم ابتدائیسنك حاصل ایده‌جکی تأثیرك عینندن عبارت بولونه‌جغی جهتله ذهنی ، ـ تعبیرفیسیله ـ وجدانی بك آز اشغال‌ایدر [١] وبوسببله حاصل ایده‌جکی تأثر حظده محدود اولور . بالعکس استقامت تحول ایتدکجه هر یکی وضعیت یکی برحظ تولید ایدر .

---

[١] چونکه شعور وجدانی (état de conscience) دنیلن حادثهٔ پسیقولوژیه تحسساتك دواميله دکل ، تبدلیله حاصل اولور . بو ، پسیقولوژیده بر معلومه‌درکه الکتریقك دائمی و متبدل جریانلر نظریه‌سنه مماثلدر ظن ایدرم .

سرعتده‌کی تحولده بویله‌در ؛ سرعتك دکیشمسی عین حالده دوامندن زیاده ذهن ووجدانی اشغال ایله موجب حظ اولور .

برجسم متحرکك دائما بر ویا برقاچ قسمنك تکرر حرکاتی یرینه ، اقسام مختلفه‌سنك بردن عینی زمانده ، یاخود متوالیاً حرکت ایتمسی ذهنده دها چوق خیال پیدا ودها زیاده دقتی جلب ایدرك حظی قات قات توفیر ایدر . چونکه بوصورتله فعالیت ذهنیه عینی نقطه اوزرنده ثبات ایله اوراده برنوع تعب حاصل ایده‌جکی یرده برچوق نقاطه بردن فعالیت کتیره‌رك اورالرده‌کی وظائف حیاتیه‌یی تسهیل ایدر ؛ حظ دیدیکمز حسك بوفعالیتدن منبعث اولدیغنی سویلمشدك .

دیکر برنقطهٔ نظرله حرکتك استقامت ، سرعت واقسام متحرکه اعتباریله تنوعی عضلاتك بالمناوبه فعالیتنی استلزام ایلدیکی جهتله اوحرکت، برقاچ عضله‌یه انحصار ایدرك اورالرده تعب حاصل ایده‌جکی یرده ، عضلات مختلفه‌یه ، درجات متفاوته‌ده، انقسام ایله قوای عضلیه‌یی مساعیٔ عنیفه‌دن وقایه ایدر .

حرکت حالنده بولونمیان برجسمك وضعیتنده ده حس لطافت حصوله کله‌بیلیر . بویله حال سکونه عائد اولان لطافتی بعض پسیقولوغلر « اوجسمك بووضعی اکتساب ایچون اوله‌جه اجرا ایتمش اوله‌جغی حرکتده‌کی لطافتك تخییلیدر » صورتنده تعریف ایتمشلرسه‌ده بونوع لطافتك الك قولای اکلاشیلان ایضاحی شودر : برجسم ساکنك موازنهٔ وجودیه‌سنی محافظه

ایتمك ایچون الڭ آز مساعئ عضلیه صرفنی استلزام ایدر بر وضعیتده بولونماسی بزده حس لطافت تولید ایدر .

لطافتك تعریف معناسنده دائما مساعئ عضلیه‌دن بحث ایدیشمزڭ سببی بوحسڭ فی الاصل حرکات بشریه‌یه خاص اولماسیدر. انسان عمّ جنسنڭ اطوار ومشوارندن آلدیغی بو حسی، علی طریق التشخیص، بالاخره اشیایه تشمیل ایدرك ، حرکات ووضعیات اشیادن‌ده لطافتله متحسس اولمایه باشلامش ونهایت لطافتی مادی ومعنوی بوتون حرکاته تعمیم ایتمشدر.

حس رنکینی — بو تعبیر ایله افاده‌سی قصد اولونان طویغونڭ ایکی منشأی واردر : اولا الوان مختلفه‌نڭ آهنك امتزاجندن ، ثانیاً برمنظره اوزرینه ضیانڭ صورت مختلفه‌ده انعطافندن حصوله کلیر .

بوحس الڭ زیاده رسمه عائد ایسه‌ده ، اولجه‌ده سویلندیکی کبی ، شعر حسیات تصویریه‌دن‌ده نصیبه‌دار اولدیغی ؛ حس رنکینی — تلون اسلوب ایله — شعرده‌ده محسوس بولوندیغی ایچون صدددن خارج کورولمامکده‌در . غایت مجمل ومختصر اوله‌رق دیه‌جکز که حس رنکینی‌ده محاسن سائرهٔ بدیعیه کبی بری وحدت دیکری تنوع اولان ایکی شرط ایله تحقق ایدر . برجسمده منظور اولان الوانڭ ، یاخود اقسام مختلفه سنه درجهٔ متفاوته‌ده انعطاف ایدن ضیانڭ تحولات رنکینی ذهن متتبعی ، موضوع تدقیق اولان شیئڭ وصف اساسیسنه ،

ایصال ایدرسه حس رنکینیده وحدت حاصلدر . تنوع ایسه الوان ، یاخود قوت ضیانك ـ شریطهٔ وحدت محفوظ اولمق اوزره ـ بربرندن تفاوتی دیمکدر . بوایکی شرط ایله حس رنکینی دینیلن حظك صورت حصوللی لطافتك تعریفی صره‌سنده سویلنلن ایضاح ایله پك اعلا اکلاشیله بیله‌جکندن دها زیاده تفصیله محل یوقدر .

حس ضحك . — کولمك دیدیکمز فعل فیزیولوژی‌یی تولید ایدن حسك ماهیتی شیمدی‌یه قدر پك چوق حکما طرفندن موضوع بحث ایدیله‌رك برخیلی افکار ومطالعات سرد اولونمشسه‌ده فنونك ترقیات اخیره‌سنه ، بوخصوص حقنده‌کی افکارك مقایسه‌سندن حاصل اولان نتیجه‌یه کوره حس ضحکك اسباب پسیقولوژیه‌سی اکلاشیلمش کبیدر .

اول باول بحث ایتدیکمز ضحکك ـ « فیزیولوژی » قیدندن‌ده اکلاشیله‌جغی کبی ـ بعض اسباب داخلیه وخارجیه‌دن تکون ایدن ضحك مرضی ایله مناسبتی یوقدر ؛ بوراده اکلامق ایستدیکمز شی ضحك طبیعی‌نی استلزام ایدن حس طبیعیدر . بوقیدی وضع ایتدکدن صوکره سببه کله‌لم :

متناقض اولان ایکی خیالك ، ایکی حسك برآنده ذهنده حصوللی ضحك دینیلن حسی انتاج ایدر . ایکی متناقضك آن واحدده جمعی ذهن ایچون قابل اولمادیغندن خیال ویاحس اولك تولدی صره‌سنده نقیضی‌ده برلکده تحدثه باشلاینجه آرالرنده

برتعارض پیدا اولور ؛ وبوایکی متناقضه علت اولان عامللرك هرایکیسی‌ده کندیلرینه خاص اولان افعال فیزیولوژیه وپسیقولوژیه‌یی اجرا ایده‌مز ؛ اوزمان یرلرینه دیکر بر حس قائم اولورکه بونك اثر ظاهریسی بزم ضحك دیدیکمز فعل فیزیولوژیدر. بونظریه‌یی دهاساده،دها عامیانه برلسان ایله ـ ویلمك ایچون دیه‌لم که : حس ضحك خلاف انتظار اولان شیلرك وقوعندن تولد ایدر؛ فعلی ویا قولی برمقدمه‌دن هیچ بکلنیلمین برنتیجه حاصل اولورسه ، تعبیر دیکرله ذهنمزده برلشکه سی ایدن ایکی فکر آراسنده مناسبت ومربوطیت بولونمازسه بزجه موجب خنده اولور . بونظریه‌یی ایضاح ایچون برایکی مثال ایرادی فائده‌دن خالی دکلدر .

مثلا بر خندقی آتلامق نیتیله بوتون وجودینی بوفعلك اجراسنه حاضرلایان بر آدمك آتلادقدن صوکره آله‌جغی وضعیتك خیالی فعلك وقوعندن اول ذهنمزده تحصل ایتمکه باشلار ؛ بوصره‌ده او آدمی خندقك اورته یرینه دوشیویرمش کورورسه‌ك بوندن تحدث ایدن ایکنجی خیال ایله اولکی خیال ، متناقض اوله‌رق ، بالطبع ذهنده یکدیکرینه تعارض ایدر . بناءً علیه هرایکیسی‌ده کندیلرینه خاص اولان افعال پسیقولوژیه وفیزیولوژیه‌یی اجرا ایده‌میه‌رك ؛ یعنی برنجی حاله کوره او آدمك تقدیر مهارتندن حاصل اوله‌جق حظ وبوحظك علائم وجهیه‌مزده یاخود لسانمزده حصوله کتیره‌جکی آثار، ایکنجی حاله کوره بر آدمك علی العاده چاموره دوشمه‌سندن حس اولنان مرحمت وبونك

استلزام ایلدیکی آثار ظاهره تماماً عقیم قالەرق بو ایکی حس متضادك یکدیکریله تصادمندن حس ضحك پیدا اولور؛ کولرز.

ینه مثلا غایت چیرکین و اختیار بر آدمك کنج و کوزل کورونمك ایچون بویوك برکلفت مشاطانه اختیار ایتدیکنی کوردیکمز زمان بو رابطەسزلغك بزده تولید ایدەجکی حس ، عینی سببدن طولانی ، ضحك ایله تظاهر ایدر . ینه مثلا قارناوالده ایکی قوجه یوك صیریغنی اوموزلامش ذات کشینك کمال زحمتله ایکلیه ایکلیه یورودکلرینی تماشا ایدن بر آدم طاشیدقلری شیئك تك بر یمورطه اولدیغنی کورونجه ایضاح ایتدیکمز سببدن طولانی ضحك ایله متحسس اولور .

بو نظریەیه علاوه اولونەجق بعض قیود واردر . اولا ، برنجی دفعەسنده موجب ضحك اولان بر شی تکرری حالنده بو خاصەسنی غیب ایدر . بوده پك طبیعیدر ؛ چونکه برنجی دفعه خلاف انتظار اولان شی تکرر ایدنجه انتظار و تخمین اولونەبیلن بر نتیجه حالنی اکتساب ایدرك حس ضحکك سببی زائل اولور . فقط بعض تکررلر واردرکه حس ضحك اساساً اونلردن متولددر ؛ اوزمان تکررله ضحك توافق ایدر. مثلا بر سؤاله لاعلی التعیین مناسبتسز صورتده ویریلن بر جواب ابتداسنده موجب ضحك اولمایەبیلیر ؛ فقط اسئلهٔ متوالیەیه قارشی هب عینی جواب تکرر ایدر ایسه بو تکرر حس ضحکی مستلزمدرکه اکثریا مشهود اولور .

ثانیاً ، حس ضحکك امکان حصولی ایچون خلاف انتظار

اولان نتیجه کدر کبی ، حدت کبی ، تعجب کبی دها قوی ، دها بویوك بر حس تولید ایتمه‌ملیدر ؛ مثلا هر سؤالکزه عینی مناسبتسز جوابی تکرار ایدن آدمه قارشی حدت ایدرسه‌کز آرتق ضحك ایله متحسس اوله‌مزسکز .

مسرت ، حزن ، یأس ، امید کبی تأثرات و حسیات ، منابع شعرك اك زنکینلرندن اولمقله برابر حسیات عمومیه‌دن بولوندقلری جهتله تعیین ماهیتلریله اشتغال خارج از صدد کورولمش ؛ تأثرات حقنده شو معلومات مختصره ایله اکتفا ایدلمشدر .

موضوع شعرك نواتی

شعری تعریف ایدرکن تخیل و تأثر عنصرلرندن مرکب اولدیغنی سویلدك و بونلر حقنده معلومات مجمله ویردك . دها اول عمومیتله بداعتدن بحث ایتدیکمز صره‌ده ایسه ، کافهٔ آثار بدیعه‌ده بر وصف اساسی اظهار اولوندیغنی افاده ایتمشدك . ایشته نواة شعر اولان تخیل وتأثر ، شاعرك حادثات وکائناتده وصف اساسی اولارق کشف واظهارایتدیکی تلقیٔ مخصوصیدر. هرکسك حرکات ذهنیه سی امور باطنه‌دندرکه دلیل ظاهریسیله تقدیر اولونور ؛ بناءً علیه حساسیت شاعرانه‌نك معیار تمیز وتقدیری‌ده شعرك نواتی اولان وصف اساسیدر. آثار ادبیه‌ده

كورولن اوصاف اساسيه يه تعيين درجات ايده بيليرسه‌ك محصولات بداعتك، حساسيت مبدعانه اعتباريله ، ماهيتنى؛ يعنى اك مهم اولان قيمتنى تقدير ايتمش اولورز . وصف اساسينك قيمت بديعيه‌سنى تعيين ايدن مقياسى آكلامق ايچون ـ آثار بداعتى بو وصف ايله تعريف ايتمش اولان ـ ايپوليت ته‌ندن اقتباس فكر ايده‌لم . مشار اليهك « حكمت بداعت » عنوانلى اثرينك ديكر بر فصلنده بو بحثه دائر اولان تعميقاتنك خلاصه‌سى شودر :

[طبيعتده محسوس اولان اوصافدن اساسى ، ياخود مهم عد اولونه‌سى لازم كلنلر هانكيلريدر ؟ علوم طبيعيه‌نك دلالتيله بيليرز كه بوتون ذوى الحياتده ايكى نوع اوصاف واردر : برنجى نوعه داخل اولانلر ، عميق، صميمى، اساسى ومنشائيدر ؛ ديكرلرى سطحى ، خارجى ، مشتق وملحقدر . اولكيلر اصل عضويت حيوانيه ونباتيه‌يى تشكيل ايدر ؛ بوتون بر جنسه شاملدر . ايكنجيلر اعضاى حيوانيه ونباتيه‌نك بعض مؤثرات آلتنده كچيرديكى تحولاتدر كه يالكز بعض انواعه خاصدر . برنجيسنه عمود فقرى‌يى ؛ ايكنجيسنه ازجمله جنس فرسله جنس بقرك طرناقلرى آراسنده‌كى فرقى مثال اوله‌رق ايراد ايده بيليرز . بو اجمالى انسان معنوى‌يه تطبيق ايدرسه‌ك اوصاف معنويهٔ انسانيه‌نك‌ده عين تقسيماتى ارائه ايتديكنى كوريورز .

انسانده اك سطحى اولان اوصاف معنويه نهايت اوچ درت سنه دوام ايده بيلن افكار وتمايلات متحوله‌در . مثلا بر قاچ سنه مملكتندن تباعد ايتمش اولان بر آدم ، عودتنده طرز

تلبسك دكيشمش ، محاورات ومحرراتده يكى بر طاقم ادالر تورەمش ، خلاصه بوتون بوتون باشقه بر مودا پيدا اولمش بولونديغنى كورور . ايشته بونلر اڭ سطحى ، اڭ مائل تحول اولان اوصافدر .

بونك آلتنده ديكر بر طبقه واردركه بر آز دها متين ويكرمى اوتوز سنه ، بلكه يارم عصر دوامه متحملدر . فرانسەنك رومانتيك زماننده كورولن اطوار سربازانه ، لاقيدئ شاعرانه ، اوضاع نمايشكارانه كبى كه ايلك دفعه اولەرق موقع اقتداره كلن صنف ممتاز عوامك تظاهراتى ، بر بطنك خلاصهٔ افكار وحسياتيدر. بوده انجق اوبطنك مجموع دورهٔ تكاملى اولان اوتوز، قرق سنه دوام ايدەبيلير .

بوندن صوكره وسيع وثخين اولان طبقهٔ ثالثه كلبركه بونى تمييز ايدن اوصاف بوتون بر دورهٔ تاريخيەده مشهوددر ؛ قرون وسطى ، دور تجدد، قلاسيق دورى كبى . بوطبقەنك صفت كاشفەسى اولان حالت روحيه، بوتون مهاجمات وموانعه مقاومتله ، برقاچ عصر پايدار اولور. مثلا فرانسەنك قلاسيق دورى، سياسياتده « ريشيليو » ايله باشلايەرق انقلاب كبيره ؛ ادبياتده « مالەرب » دن بده ايله « دوليل » ه قدر دوام ايتمشدر. برچوق اعتقادات وحسيات بوحالت روحيه يه التحاق ياخود اوندن انشعاب ايدر ؛ مذهب، دولت، فلسفه، عشق، عائله كبى حالات اجتماعيەده بو وصف غالبك اثر منطبعى مشهود اولور ؛ وبونلر اويله برهيئت مجموعه تشكيل ايلركه دائما ترقيات بشريەنك

اشکال اساسیه‌سندن بریني ارائه ایدرك الی الابد خاطر نشان انسانیت اولمق لیاقتنی حائزدر. فقط بو مجموعهٔ ذی حیات، نه‌قدر مستعد بقا اولسه، ینه ایدیٔ اعصار ایله خیرپالانه‌رق . نهایت صحائف نشین تاریخ اولمایه محکومدر؛ هرقوم ، حیات مدیده‌سنده ، بو دورلو حالات روحیه‌یی برقاچ دفعه محو واثبات ایتمشـدر . مع مافیه قوملر، متشکل اولدقلری افرادك دوام بطونیله دکل، کندیلرینك اس الاساسی اولان وصفك تمادیسـیله خاصهٔ متمایزهٔ قومیتلرینی محافظه ایده بیلیرلر .

ایشته ممیز قومیت اولان بو وصف، اوصاف سائره‌نك طبقهٔ ابتدائیه‌سیدر : ادوار تاریخیه‌نك برلکده سوروکلیوب کوتوردیکی بو طبقهٔ تحتیهٔ اوصافك آلتنده پایمال اعصار اولمقدن مصون قاله‌جق قدر قوی ومتین بر تملده مشهوددر . بویوك قوملری ، مبدء تشکللرندنبری ، تدقیق ایدرسه‌ك کورورزکه بونلرك کندیلرینه خاص برطاقم سـوق طبیعیلری، برطاقم اسـتعدادلری واردر؛ انقلابات عالم ، انحطاط قوم، صفحات مدنیت کبی عوامل مؤثره بونلری اخلال ایده‌مدن کلوب کچمکده‌در. چونکه او استعدادلر، او سـوق طبیعیلر هرقومك طمارلرنده سیلان ایدرك لاینقطع اجداددن احفـاده منتقل اولور . بونلری آز چوق اخلال ایده بیلمك ایچون او قومك اوردهٔ حیاتنده آقان قانی تعدیل ایتمك لازمدر. بوده ــ برقومك دیکرینی قطعی ومطلق صورتده استیلاسیله بالنتیجه تصالب عروق؛ هیچ اولمازسه ، مهاجرتله بر اقلیم جدیدك تأثیرات بطیئه‌سـنه تبعیت کبی ــ محیط طبیعیده

بر تبدل ، امزجه و انسجهٔ وجودیه اوزرنده مهم بر تحول حصوله کلمسنه توقف ایدر . برقومك قانی دکیشمدکجه روحی دکیشه‌من . چونکه بو طبقهٔ ابتدائیه اوصاف قومیه‌نك اك قویسیدر .

فقط دها زیاده تعمیق ایدیلیر ایسه بونك آلتنده‌ده اوصاف عرقیه بولونور . مثلا : لاتینلر ، رومنلر ، آلمانلر ، اسلاولر ، سلتلر ، عجملر ، هندیلر عینی عرقك شعباتیدر . عرقی تعیین ایدن اوصاف مشترکه او قدر اساسلی ، او قدر متیندر که نه مهاجرتلر ، نه تصالبلر ، نه تحول امزجه اسملرینی تعداد ایتدیکمز قوملرده‌کی بر طاقم استعدادات فلسفیه واجتماعیه‌یی اخلال ایده‌مامشدر . عینی استعدادلر اقوام سامیه‌ده ، چینلیلرده کورولمز ؛ اونلرکده کندیلرینه مخصوص استعدادلری ، وصف مشترکلری واردر .

نهایت بونك آلتنده‌ده ، قابل تمدن ـ یعنی خاصهٔ ممیزهٔ انسانیت اولان فکر عمومی پیداسی قدرتنه مالك ـ انسانلرك کافه‌سنه شامل بولونان اوصاف کورولورکه بو وصفلر اختلاف عرقك ، حتی وظائف اعضا اعتباریله موجود اولان تفاوتلرك بیله تاثیراتندن آزاده‌در .

کورولیورکه یوقاریدن اشاغی‌یه طوغری ایندکجه طبقات اوصاف کسب ثخن ایدیور ؛ و بونلرك اهمیتلری عوارض دهره مقاومتلریله اولچولیور .

ادبیاتده حس واظهار ایدیلن اوصاف اساسیه‌ده بو طرز

تقدیره تماماً توافق ایدر. مزیات سائره‌جه مساوی عد اولونان ایکی اثر ادبیدن هانکیسنك ابراز ایتدیکی وصف اساسی دها ابتدائی، دها مقاوم ایسه او اثر دیکرلرندن عالیدر.

اولا «مودا» دینلن هوسات موقته‌یه عائد بر وصفی ابراز ایدن آثار ادبیه عینی او دورلو اوصاف کبی آنجق اوچ، دورت سنه، بلکه دها آز دوام ایده‌بیلیر. بو نوع آثار اکثریا بر سنه‌نك اوراق اشجاریله برلکده ظهور وسقوط ایدر. زماننده اشتهار ایتمش بر چوق تحفلقلر، بر طاقم حکایه‌لر بو جمله‌دندرکه بر کره موداسی کچنجه بونلردن نصل اولوب‌ده تلذذ ایتمش بولوندیغمزه بزده تعجب ایدرز. متمادیاً تظاهر ایدن آثار ادبیه زمان ایله آییقلانه‌رق سطحی ونا مقاوم اوصافه تعلق ایدن بر چوغی حفرهٔ نسیانه آتیلیر.

بو اثرلردن برقسمی براز دها مقاومتلی اوصاف ابرازایدر، حتی معاصرلرینه آثار مخلده‌دن کبی کورونور. فقط بونلر ایچون ابدیت، ارائه ایتدکلری اوصافك مدت دوامنه مقصوردر. براثرده‌کی قیمتك، ابراز ایتدیکی وصف اساسینك قیمتیله برلکده، ترفع و تنزل ایلدیکنی بعض احوال بداهت کامله ایله اثبات ایدر. برچوق مؤلفلر واردرکه مثلا یکرمی، اوتوز اثر یازمش اولدقلری حالده یالکز بری تخلد ایتمشدر؛ مؤلفك اقتداری، تربیه‌سی، استحضاراتی، مساعیسی دکیشمامشکن آثاری آراسنده بویله مهم برفرق حصولی، عمیق ومقاوم اوصاف اساسیه‌یی یالکز او اثرده تلقی وابراز ایده‌بیلمش

اولماسنه مبتنیدر . مثلا فرانسه ادباسندن « لوساژ » اون ایکی
جلد رومان ، « لابه پره‌وو » یکرمی جلد حکایه یازمش
اولدقلری حالده یالکز برینك « ژیل بیلاس » ی ، دیکرینك
« مانون لسقو » سی اشتهار مخلده مظهر اولمشدر . چونکه
یالکز بو ایکی اثرده ابراز اولونان اوصاف اساسیه‌دزکه تقلبات
دهره مقاومتله حالاً و آتیاً ذی حیاتدر . انکلیز « دوفونه »
ایکی یوز جلد ، اسپانیالی « سه‌زوانته‌ز » بیلمم نه قدر تیاترو
و حکایه یازمش اولدقلری حالده . عینی سببله منحصراً ، برندن
« روبه‌نسون قروازوه » دیکرندن « دون کیشوت » حافظهٔ
اعصاره منقوشدر .

بعضاً بونك عکسی‌ده واقع اولور ؛ یعنی الك عالی و پایدار
اثرلر ابداع ایدن الك بویوك مؤلفلرك هر اثر مخلدنده بعض قسملر
مدخول و متروك قالیر . مثلا راسینك تیاترولرنده کوریلن
مارکیلر ــ که اطوار عاشقانه ابرازی ایچون مؤلفك معاصرینی
اولان سرای اکابرینی ممنون ایتمك قصدیله اختراع ایتدیکی بر
سوری جانسز بیکلردر ــ بوکون آرتق تماشا ایدیله‌بیلمك درجه‌
سنده بیله حائز قیمت اولمادقلری کبی شکسپیرك تیاترولرنده‌کی
صوبتاریلرده شیمدی معنیدار اولمق مزیتندن‌بیله محرومدرلر .

خلاصه ، آثار مخلدهٔ ادبیه‌یی اوقویانلر کورورلرکه بونلرك
هپسنده عمیق ومقاوم بر وصف اساسی مندمج و اثرك قیمتی او
وصفك عمق ومقاومتی درجه‌سیله متناسبدر . بو اوصاف اساسیه ،
الباب حادثاتدرکه بعضاً بر دورهٔ تاریخیه‌نك اشکال اساسیه‌سنی ،

بعضاً بر عرقك مخصوصات واستعدادات ابتدائیه‌سنی ، بعضاً وقایع بشریه‌نك علل غائیه‌سی اولان قوای ابتدائیهٔ پسیقولوژیه‌نك برجزئنی، ونهایت بوتون معنویت انسانیه‌نك برقسمنی ـ احتساس وتأثر طریقیله ـ ذهن بشره ابراز ایدر .

وایشته بوندن طولاییدر که هر قومك آثار حقیقیهٔ ادبیه‌سی تاریخ مدنیتك اڭ طوغری ، اڭ بویوك وثائقندن معدوددر . حتی بردورهٔ تاریخیه‌نك ، بر عرقك وصف اساسیسنی ابراز ایدن بو آثار مخلده ایچنده اویله‌لری واردر که برتصادف نادرله همان بوتون جمعیات بشریه‌یه شامل اوصاف اساسیه تمثیل ایتمشلردر . هومرك شعرلری، افلاطونك محاوره‌لری، شکسپیرك تیاترولری، دون کیشوت ، قاندید کبی اثرلر بوجمله‌دندر . بونلرك حیاتی منسوب اولدقلری عصرله ، حتی ملتله قائم دکلدر ؛ زمان ومکان حدود عادیه‌سنك ماوراسنده یاشارلر . نه‌زمان ونره‌ده برذهن متفکر بولونورسه اوراسی وطنلریدر؛ شهرتلری ییقلماز، دواملرینه پایان اوله‌ماز]

موضوع شعرك نواتی اولان بوتخیل وتأثر، مادام که یالکز عمق ومقاومتیله تقدیر ایدیلیور، آنجق امتحان اعصارایله کسب قیمت ایدر ؛ بر اثر ادبیده عمق نظر بولونوب بولونمادیغی حالاً قابل تعیین اولسه بیله تحولات زمانه قارشی کوستره بیله‌جکی قدرت مقاومه صورت صحیحه‌ده بیلنه‌مز . فقط بو صورت تقدیر آثار اسلافك قیمت ادبیه‌سنی یکدیکریله مقایسه ایچون یا کلماز برمیزان تنقیددر .

شعرك موضوعى

حادثات وكائناتدن حساسيت شاعرانه‌يه عكس ايدن تأثر اول، ذهن شاعرده تمو ايدنجه، موضوع شعر تشكل ايدر . عالم حياتده برشيئك كافهٔ اوصافى بر وصف اصلى‌يه مربوط ، بلكه اوندن منبعث اولديغى كبى؛ حيات شعرده‌ده بوتون حسيات وخيالات ـ شيمدى بحث ايتديكمز ـ نواة شعرك اطرافنه طوپلانه‌رق موضوع ادبى‌يى پيدا ايدر .

شعرك تأثر اصليسنى ، نواتنى تلقى ايدن ذهن مبدع ، اونى اظهار ايده بيلمك ايچون ، بر چوق حسيات وخيالاتى جمع وتلفيق ايله بر كل ايجاد ايدر . ايشته بداعتك روحى بو تلفيقدر. شيمدى‌يه قدر بيان ومعانى فصللرنده ، بديع فصلنك مباحث متقدمه‌سنده سويلديكمز نظرياته ابتناءً ديه بيليرز كه شعر ، بر هرم كبيدر : هرمك زروه‌سى ، شعرده وصف اساسى اولان تخيل وتأثردر ؛ هرمده قاعده‌دن زروه‌يه صاعد اولان سطوح يوكسله يوكسله نصل بر نقطه‌ده برلشيرسه شعرده‌ده كافهٔ خيالات وحسيات مطرداً ، منتظماً نواة شعر اولان حس وخيالده اتحاد ايتمليدر .

آنجق بو تشبيه لازم الايفا اولان بر شريطهٔ بداعتى تبيين ايديور . يعنى بر اثر ادبيده تلفيق حسيات وخيالات بو شرطه موافق دكلسه بر نقيصه‌در ؛ فقط سادهجه توافقى بر مزيت كانيه اوله‌ماز . چونكه شعرده حسيات وخيالاتى تلفيق ايتمك ،

هرمك سطوح مستويه‌سنی برلشدیرمك کبی ، بر عملیهٔ بسیطه دکلدر . هرم تشکیل ایتمك ایچون سطوح یالکز بر دورلو الصاق اولونه بیلیر ؛ اوندن باشقه بر صورت الصاقیه‌نك محصولی هرم دکل ، باشقه بر شکلدر . حالبوکه حسیات وخیالات بدیعیه ـ جمله‌سی لازمهٔ تناسب و وحدته موافق اولمق اوزره ـ تناهی ناپذیر صور تلفیقیه‌یه مساعددر .

مثلا حسیات عمومیه‌دن قیصقانجلق ، خست ، علو جناب ؛ حسیات بدیعیه‌دن حسن ، لطافت کبی حسلر شیمدی‌یه قدر قاچ دفعه‌موضوع شعراولمشدر . آثار مخلده ایچنده بوموضوعك صور تلفیقیه‌سی تدقیق ایدیلیرسه کورولورکه هر بری کندی کندینه برشکل مخصوصدر ؛ دیکرینه هیچ بکزه‌مز . بو فرقی یالکز انافس آثارده‌دکل،هر اثرده آرارز . براثر ادبینك ، تلفیق حسیات وخیالاتنده کندینه مخصوص بر باشقه‌لغی یوقسه ، بداعته نسبتی‌ده یوقدر؛ او زمان درعقب اکلاشیلیرکه مبدع صفتنی طاقینان آدمك ذهننده قدرت ایلاد یرینه سادەجه برمهارت تقلید قائم اولمشدر.

حالبوکه بداعتده غایت منتظم بر اثر تقلید اظهار ایتمکدنسه ناقص، قصورلی بر اثر ابداع میدانه قویمق بیك کره ترجیح اولونور. مزیات اسلوبدن ممتازیت بحثنده ذکر ایتدیکمز ممتازیت تصور ایشته بودرکه ذهن مبدعك فعالیت حره‌سی دیمکدر. دماغك قدرت مبدعانه‌سی ـ تقلید کبی، جعلیت کبی ـ اسباب خللدن مصون طوتولورسه ثمرهٔ طبیعیه‌سنی ویرر. بوثمره

بر طاسلاقدرکه اثنای تبلیغنده مساعیٔ متمادیه ایله تصحیح واکمالی ممکن والزمدر .

هر حالده شونی اونوتماملیدرکه بداعاتك کافه‌سنده ، ازجمله ادبیاتده خاصهٔ شعردن نصیبی اولمایانلر ایچون کلفت تقلید ایله بر نتیجه الده ایتمك قابل اوله‌ماز ؛ نصیبه‌دار اولانلر ایسه حصهٔ طبیعیه‌لرینه قناعت ایتمیه‌رك اساتذه‌نك اطوار تصورینی، شیوهٔ بیاننی تقلید ایله بر فضیلت جملیه قازانمغه چالیشیرلرسه سرمایهٔ اصلیلرینی‌ده تنمیه ایده‌مامش اولورلر.

آثار اساتذه‌یی مطالعه وتتبع ایتمکده فصاحةً وبلاغةً بویوك فائده‌لر استحصال ایدیله‌جکی کبی تلفیق تصورات اعتباریله‌ده استفاده اولونه‌بیلیر؛ شو شرط ایله‌که اجلهٔ بداعتکارانك اطوار تصوریه‌سنی ، تتبع طبیعتده نظر تدقیقه آفاق دورادور آچمق ایچون، مطالعه‌ایتملی؛ منبع سنوحات وتصورات اوله‌رق یالکز طبیعتی طانیملیدر .

دیمك که ادبیاتده عوامل تصور ، ذهن مبدعله طبیعت مؤثره‌در؛ شو قید ایله‌که طبیعت تعبیر عمومیسی زمان ومکانه‌ده شامل ، هر فردك مؤثرات داخلیه‌سندن اولان قوم وعرق فرقلری ایسه قدرت ذهنیه جمله‌سنه ملحقدر. ایشته بو سببله اولاً عینی قومه و عینی زمان و مکانه منسوب اولانلر ؛ ثانیاً مختلف زمان ومکانه ، فقط عینی قومه نسبتی بولونانلر ؛ ثالثاً عینی عرقدن انشعاب ایدنلر آراسنده ـ درجه ، درجه متبارز ـ بر قرابت تصور ، برقرابت حسیات واردر . مثلا

فرانسزلرك ، انكليزلرك ، آلمانلرك ، خلاصه بوتون اقوامك ؛ صوكره قرون وسطانك ، قرون اخيره‌نك ؛ دهاصوكره ادوار متعاقبه‌نك ادبياتنى آيرى آيرى زمره‌لرده طوپلامغه خادم اولان اوصاف مشتركه هپ بوقرابت حسيات وتصوراتك مستتبعاتيدر.

فقط بومشابهت آراسنده هراثر ادبيده ، خصيصهٔ شخصيه اوله‌رق ، ديكرلرندن آز ، چوق بر تفاوت بولونماليدركه ممتازيت تصوردن اكلاديغمز معناده اودر. تأثر اصليده عمق نفوذ ، تصورده ممتازيت بارزه ادبياتده علامت قطعيهٔ دهادر .

بحثى دهايه نقل ايتمه‌دن اول موضوع شعرك تحصل ذهنيسنده پك قوتلى بر عامل اولان « الهام » ى اكلامق لازم كليور .

الهام . — ذهنك بر نوع فعاليت مخصوصه سى ، تخيلك اك قوتلى ، اك وسعتلى بر عاملى واردركه بوكا پسيقولوژيده « عامل غيروجدانى » [١] دنيلير . ايشته الهام بوندن منبعثدر. انسان خبردار اوله‌مديغى فعاليت ذهنيه‌سنك نتايجنى تبادراً ادراك ايدنجه كنديني مافوق الطبيعه برتأثير آلتنده ظن ايتمشدر . ايام جاهليتده الهام ، معبودلره معطوف ايدى ؛ اسكى يونانليلر الهامك آپولونله موزلرك لطف مخصوصى اولديغنه صحيحاً اعتقاد ايدرلردى. صوكره‌لرى ارواح لطيفه‌نك فيض تماسى كبى عد ايدلمشدر .

---

[١] Facteur inconscient بوراده‌كى وجدان كلمه‌سى ـ «Cons-cience» لفظنك برنوع شعور ديمك اولان معناى فلسفيسنده استعمال اولنمشدر .

حتی زمانمزده بیله الهامی ، انسانلردن خارج و متعالی بر قوت اوله‌رق تلقی ایلیانلر چوقدر . مع مافیه پسیقولوژینك دائرهٔ تدقیقنه کیرمش بر حادثهٔ طبیعیه اولمقدن بشقه بر صورت تلقی‌یه آرتق امکان یوقدر .

الهامك بویله مافوق الطبیعه ، هیچ اولمازسه مافوق البشر بر حیثیتله تلقی ایدلمسی طبیعت مخصوصه‌سندن متولد بر غلط نظردر . چونکه الهام ، اولا ارادهٔ شخصیه‌یه تابع دکلدر . بو اعتبار ایله اویقو کبی ، هضم کبی غیر ارادی افعال طبیعیه‌یه بکزه‌ر ؛ بعض وسائط صنعیه ایله احضار ، تسهیل و تمدید اولونسه‌ده هر زمان موفقیت حصوله کلمز . ایشته بو سببله‌دور که اك بویوك داهیلرك بیله دورهٔ عقامتلری واردر . بو دوره‌لرده عاقلانه حرکت ایدنلر زمان مساعدی بکلرلر ؛ معندلر جدالدن چکنمزلر ؛ فقط آلدقلری محصول دائما غیر طبیعی سقطاتدن عبارتدر .

ثانیاً ، الهامده ایکی خاصه واردر : بری ناکهانی ، دیکری غیرشخصی اولماسی .

ناکهانی اولماسی ، وجدانده بر فوران آنی ایله تظاهری دیمکدر که ذهنده سعی وامل وظاهراً استحضارات اولمادیغی حالده فکر وخیال ملهم بردن بره سنوح ایدیور . بوکا بك چوق مثال ایرادی ممکندر ؛ ازجمله «بوفون» دیور که : «ناکهان باشکزه طوقونان ، عینی زمانده قلبکزه استیلا ایدن اوفاق بر ضربهٔ برقیه حس ایدرسکز ؛ ایشته بو آن دهانتدر . »

غیر شخصیت ؛ بوندن‌دها عمیق ، دهامعنیدار بر وصفدر.
انسان الهامده کندندن خارج برقوۀ علویه حس ایدر . ابداع
ایتدیکی شیئك اوقوت خارجه‌نك اثری اولدیغنه ، کندیسنك
یالکز بر آلت اولمقدن بشقه برشی یاپمدیغنه قناعت کوستریر .
یك چوق مبدعلرك اثرلری قارشیسنده « بونی بولان بن‌دکلم »
اعتراف وجدانیسنی کتم ایتمدکلری کورولمشدر .

ایشته الهام حقنده حاصل اولان اعتقادات مختلفه‌نك
منشأ وسببی الهامك بالذات بواوصاف ایله متظاهر اولماسیدر .
فقط بوتون حادثات طبیعیه‌نك ینه حادثات طبیعیه‌دن انبعاث
ایلدیکنه قائل اولان عصر حاضرده ، بوحادثه‌ده آنجق اسباب
طبیعیه ایله ایضاح اولنمالیدر .

مادامکه الهام غیر ارادی ، نا کهانی وخصوصیله غیر
شخصی کورونمکده‌در ومادامکه اسباب مافوق‌الطبیعه آرامقدن
صرف نظرله بونی فعالیت ذهنیه‌یه عطف ایتمك ضروریدر ؛
بوفعالیتك ادراك وجدانی خارجنده بولوندیغنه شبهه ایدیله‌مز .
بناءً علیه ماهیت الهامی آکلامق ایچون فعالیت ذهنیۀ غیر
وجدانیه‌یی بیلمك ایجاب ایدر . بوخصوصده پسیقولوغلرك
آرا وافکار مختلفه‌سندن بحث ایتمك بزم ایچون بی لزومدر .
یالکز شونی سویلیه‌لم که : علمك ترقیات حاضره‌سنه کوره
وجدان خارجنده برفعالیت ذهنیه‌نك وجودی شبهه‌دن بری ؛
الهامده بوفعالیتك محصولیدر .

ماهیتی حقنده بواجمال ایله اکتفا ایده‌جکمز الهامك ابداع

خصوصـنده‌كی اهمیتنه كلنجه : بونی تعیین ایتمك بالنسبه دهـا قولایدر . محقق اوله‌رق اكلاشیلمشدركه الهام ابداعده علت دكل ، بلكه نتیجه ؛ دهـا طوغروسی ابداعك مهم بر آنی ، ذهن مبدعك بر آن بحرانیدر ؛ یا بر فعالیت ذهنیهٔ غیروجدانیه‌نك ختامنی ، یاخود بر فعالیت ذهنیهٔ وجدانیه‌نك بدئنی كوستریر . انجق الهام ، ابداع ایچون ابتداءً بر لزوم مطلق اولمادیغی كبی هرزمان بر ابداع مكمل‌ده پیدا ایده‌من. الهام دینیلن بحراندن وارسته قالمش مولدات بدیعیه‌یك چوق اولدیغی كبی چوق كره‌ده حقیقةً ملهم اولان برذهن شـایان دقت براثر بداعت حاصل ایده‌مامشدر .

بو نظریه‌یی دها آچیق بر لسان ایله بیان ایتمك ایچون دیه‌لم كه : كائنات وحادثاته عائد برشیدن ذهنمزده تأثرحاصل اولونجه هرمه تشبیه ایتدیكمز موضوع شعرك زروه‌سی تشـكل ایدر ؛ بونی یوقاریده‌ده سویلمشدك . بعضاً بر فعالیت غیروجدانیه ایله بوتون موضوع، بوتون هرم كاملاً وجود بوله‌رق ذهنمزده برشكل تام ایله تظاهر ایدر ؛ بواویله بر الهامدركه برفعالیت ذهنیهٔ غیروجدانیه‌نك آن ختامیدر. بعضاًده یالكز ، یكی ویاا‌سكی بر تحسسدن منبعث اولان، تأثر اصلی آز چوق مستور ومبهم بر صورتده ذهنمزه سانح اولور ؛ او زمان بوتون موضوع تشكل ایده‌بیلمك ایچون وجدانجه محسوس بر فعالیت ذهنیه باشـلار ؛ ایشته بوده بر الهامدركه فعالیت ذهنیهٔ وجدانیه‌یه مبدء اولویور .

بو فعالیت ، وجدان عندنده محسوس اولسون اولماسون ،

م ایکی حالده‌ده بعضاً پك اوزون ، بعضاً بالعکس پك قیصه‌در .
ر لحظهٔ تأثرك ، برشعرك درحال سنوحنه کفایت ایتمسی واقع
اولدیغی کبی ؛ بویله بر تأثرله باشلیان شعرك ذهنده اتمام تشکلی
یچون اوزونجه برزمانه محتاج اولماسی‌ده کثیرالوقوعدر. دیمك که
الهام اولکیسنده قیصه برفعالیت غیر وجدانیه‌یی اکمال ایتمش ،
یکنجیسنده اوزونجه بر فعالیت وجدانیه‌یه مبدء اولمشدر .

بعضاً‌ده برقاچ‌سنه اولکی محسوساتمزه عائد برشعر، برسبب
بسیط ایله ، ناکهان ذهنمزده تشکل ایدیورر ؛ اوزمان بزبونی
الهامك تأثیر آنیسنه عطف ایدرز . حالبوکه اوشعر، ادراکمزجه
نا کهانی اولسه‌بیله ، تشکلی مدید برفعالیت ذهنیه‌نك محصولیدر.
آنجق بو فعالیت، ادراك وجدانی خارجنده جریان ایتدیکندن
اطلاعمزه واصل اوله‌ماز . بوراده الهام، مطلع اوله‌مدیغمز
فعالیت متراکمه‌نك اوسبب بسیط ایله حاصل اولان آن بحرانیدر.
بعضاً‌ده تأثر اصلی‌یی کاملاً اطلاع وجدانی‌یه مقارن اولان
فعالیت ذهنیه‌مزله اتمام و آثارمزی بوصورتله ابداع ایدرزکه
بودورلو مولدات بدیعیه الهامدن وارسته قالمش اولور . چوق
دفعه‌ده الهام هیچ براثر تولید ایده‌مز ؛ جداً ملهم اولان ذهنك
بتون بحرانی بلا اثر ضایع ایتمسی الك زیاده استعداد ملهمیته
مظهر اولانلرده بیله نادر دکلدر .

دها ـ هنروری

الهام حقنده‌کی معلوماتمزی تلخیص ایدرسه‌ك اکلارزکه

طبیعتدن آلنان تأثر اصلی ، حصولنی متعاقب ، موضوع شعرك نواة تشکلی اولورسه ؛ یعنی کوردیکمز ایشتدیکمز برشیئی درعقب تصویره باشلارسه‌ق ـ که بداعتده بوحال براستثنای نادردر ـ تخیلك عامل غیر وجدانیسی بوطرز ابداعده هیچ بروظیفه ایفا ایده‌مز ؛ الهام ، زمان تأثرله زمان تصویر آراسنده آز چوق برفاصله‌یه محتاجدر .

ذهن مبدع ، تأثرات طبیعیه‌سنی یالکز حفظ ایله قناعت ایتمز ؛ بعضاً بداعتکارك علم وجدانیسی خارجنده اوله‌رق اونلری کندنجه اك زیاده شایان اهمیت کوردیکی برتأثر اطرافنده جمع وتلفیق وکونك برنده اك اوفاق برسبب ، اك اوملمدق برتحسسله ـ حاضرلانمش برشعر موضوعی اوله‌رق ـ اطلاعکاه وجدانه عرض ایدر . بعضاً اوتأثری ، عامل غیر وجدانینك یالکز برشعر موضوعنه نواة اوله‌جق درجه‌ده احضارایتمسنی متعاقب ، برتحسس بادر ساحهٔ وجدانه القا ایدرك موضوع شعری ذهنك عوامل وجدانیه‌سی اکمال ایدر . دیمشدك که ؛ الهام « ذهنك یابرفعالیت غیروجدانیه‌سنك ختامنی ، یاخودبرفعالیت وجدانیه‌سنك بدئنی کوستریر » .

بوندن‌ده اکلاشیلیرکه‌موضوع شعرده ایکی درجه واردر : بری نواة موضوع ، دیکری‌موضوع تام . دیمك که‌موضوعك ، یوقاریده‌کی ایکی فصلده بالاستقراء واصل اولدیغمز ، شوتمیزی برمعلومهٔ پسیقولوژیه‌دن استنتاجاً ده تحقق ایدیور . شوحالده دهاء دیدیکمز قدرت فوق‌العادهٔ ابداعیه‌یی موضوعك هر ایکی

حالنده آرامق لزومی ضروری القبول اولور .

بناءً علیه ذکر ایتدیکمز ایکی فصلك مجموع محتویاتنی مزج ایله دیه‌بیلیرزکه : دهاء ؛ کائنات وحادثاتده‌کی اوصاف اساسیه‌نك حس عمیقیله برابر تلفیق تصویراتده ممتازیت اکملدر . دهانك بو تعریفی ، یالکز بداعت شعریه‌یه دکل ، هر شیئه کوره طوغرودر .

دهأ شعرده و بداعات سائره‌ده اولدیغی کبی علم وفنده ، صنعت حربده ، سیاستده‌ده بوندن باشقه برشی اوله‌ماز . مثلا نیوتونك جاذبه قانونلرینی کشف ایتمسی بلاشبهه بر اثر دهائیدر . بوکا دقت ایدرسه‌ك اولا سقوط حادثه‌سنك اك عمیق وصف اساسیسنه انفاذ نظر ایتدیکنی ، صوکره ، فعالیت ذهنیه‌سنك وجدانی وغیر وجدانی عواملیله ، تخیلات وتفکراتنی - باشقه‌لرینك یاپه‌میه‌جغی بر صورت شخصیه و خصوصیه‌ده - جمع وتلفیق ایلمش اولدیغنی کورورز .

ناپولیونك حرکات عسکریه‌سنی تدقیق ایده‌لم ؛ محارباتنك پلانلرنده بوتون تفکرات و تخیلات غایهٔ موفقیته وصول ایچون اك ممتاز بر صورتده جمع و تلفیق اولونمشدر . اتخاذ ایتدیکی نتیجهٔ حرب ایسه حادثات وغاده اویله بر وصف اساسیدرکه اونی کوره بیلمك آنجق ناپولیون اولمایه توقف ایدر . مثلا مولتکه‌نك پلانلرنده اتخاذ ایتدیکی غایه‌ده بلاشبهه ظفردر ؛ فقط بوغایه برحس عمیق ایله کشف ایدیله‌رك اوزمانه قدر کورولمامش ، ایشیدلمامش برصورت جمع وتلفیق اوستنده اظهار اولونمش دکل ، معلومات وتجاریب

متراکمه‌دن التقاط ایله برمعادلهٔ جبریه حل ایدر کبی میدانه قونولمشدر .

شکسپیرک، مولیه‌رک تماشالرینه دقت ایدیکز. طبیعت بشریه‌نك اك درین ، اك قارا کلق کوشه‌لرینه انفاذ نظر ایدرك مستثنا برحس عمیق ایله کشف ایدیلن بر وصف اساسی اطرافنده عالی برممتازیت جمع وتلفیق ابراز اولونمشدر. شکسپیرك مبدعات خیالیه‌سندن اولان مخلوقات موهومه ، پسقیولوژی دستورلری ایچون وثائق تأییدیه عدینه شایان اوله‌جق قدر ، حقیقت طبیعته موافقدر . بوشعرلرده زروهٔ هرم اولان تأثراصلی بویله برحس عمیق اولدیغی کبی بوتون تفکرات وتخیلات‌ده ـ هر بری طبیعی برقابلیت امتزاجیه ایله اك مناسب موقعی ، اك موافق نسبتی بوله‌رق کندی کندینه یرلشمش دنیله بیله‌جك قدر ـ طبیعی وممتاز برصورتده جمع وتلفیق ایدلمشدر .

بوکون ادبیات غربیه‌ده بیکلرجه تماشا وجوده کلیور ؛ بونلرده‌ده شکسپیرك ، مولیه‌رك مخلوقات خیالیه‌سی درجه‌سنده حقیقت طبیعته موافق مبدعات وهمیه بولونه بیلیر . آنجق بونلرك هپسی برحس عمیق شخصیدن زیاده معلومات مستحصلهٔ بشریه‌دن استدلالات منطقیه ایله استخراج اولونمش شیلردر ؛ ایشته بودورلو قدرت ابداعیه‌یه « هنروری » دینیلیر .

هنرورلك ، قوتلی براستعداده منضم سعی وتحصیل ایله قابل اکتسابدر . فقط داهی یارادلمامش اولانلر ایچون کسب دهأ ممکن اوله‌ماز . ارباب دهاده فوق‌العاده برقابلیت تأثریه ، بویوك

براحتراص ابداع ، و ـ بوتون فعالیت دماغیه‌سنی دفعةً بر دائرهٔ تدقیقه جمع ایده بیله‌جك درجه‌ده ـ شدتلی بر تمرکز ذهنی موجوددر . شو حالده دهاء ما فوق‌الطبیعه برشی اولمادیغی کبی داهیلری سعی وتتبعدن ، مطالعه واعتنادن وارسته عد ایتمك‌ده طوغرو دکلدر . حتی بوفون دهـایی « صبر مدید » تعبیریله تعریف ایدیور ؛ نوتون ایسـه جاذبه قانوننی نصـل کشف ایده بیلمش اولدیغی سوألنه « دائمـا اوکا رکز ذهن ایدرك » جوابنی ویرمشدر . [۱]

شعرك تبلیغی

موضوع شعر ذهنده تشـکل ایتدکدن صـوکره تبلیغی اضطراری حاصل اولور . « اضطرار » دیورز ؛ چونکه تأثر

[۱] دهأ وهنروری‌یی شعرده « برنجی ، ایکنجی » کبی درجه ظن ایتمـاملیدر . ارباب دهـانك مراتب متعـدده‌سی اولدیغی کبی هنرورانك‌ده درجات مختلفه‌سی واردر . براثر ادبینك ، تصـورنده دهائت بولوندیغی حالده ، هنرورلـکه دلالت‌ایدن دیکر براثر ادبیدن دها آز مکمل ، دها آز کوزه‌ل اولماسی پك ممکندر . دلیل دهأ اولان شی ، اثرك‌کمال حسنندن زیاده تصور وتصویرنده برباشقه‌لق، برممتازیت مخصوصه‌نك وجودیدر . دهـأ وهنروری ابداعك برر نوعیدرکه قیمت‌اثراعتباریله ـ آنجق‌شرائط متساویه تحتنده ـ اولکیسی دیکرینه حائز رجحان اولور ؛ فقط خدمت ادبیه نقطهٔ نظریله ترقیات ادبیه‌نك پیشوای حقیقیسی دائما ارباب دهادر .

شعر ایله مفطور اولانلرك اونی درحال اظهار ایتمکده‌کی مجبوریتلری ، مثلا ناکهان النه ایکنه باتیریلن بر آدمك اجرا ایتدیکی حرکت سریعه قدر ، طبیعیدر . فیزیولوژیده ثابت بر حقیقتدرکه هر حس بر حرکتدن انبعاث و بر حرکته انقلاب ایدر . بو حرکت جوابیه ، بداعتکار اولمایانلرده کولمك ، صیچرامق ، آغلامق ، باغیرمق ؛ خلاصه - باشقه‌لرنجه محسوس ویا غیرمحسوس - بر فعل عضوی ایقاع ایتمك صورتنده ظهور ایدر ؛ بداعتکار اولانلرده ایسه - بعضاً بویله بر فعل عضوی ایله برلکده - ابداعه منجر اولور .

موضوع شعرك ذهنده حصولی ، رسمده شکل اساسینك تماماً تعینی کیبدر ؛ تبلیغی او شکلك اکمال و تلوینه تشبیه ایدیله بیلیر . بو دورلو نظریاته وقوفی بولنمادیغنه شبهه ایدیله‌مامك لازم کلن نفعی ، یالکز تجربهٔ نفسیه‌سنی حکایه ایله ، دیورکه :

دوشده فکر ایلرم اوصافنی ، بیدار اولیجق
بولورم لوح خیالمده سراسر بی رنك ؛
صوکره تصویر ایدوب آیینهٔ اندیشه‌مده
هم یازار ، هم طوتارم نغمهٔ کلکه آهنك .

اسلوبه دائر اوله‌رق شیمدی‌یه قدر بحث ایتدیکمز بوتون نظریات ادبیه‌یی کوزدن کچیرنجه اکلارزکه اسلوب ، تأثر شاعردن انبعاث ایدن حرکت داخلیهٔ ابداعیه‌نك معادل خارجیسیدرکه باشقه‌لرنده بر تأثر مماثل تولید ایتمك قابلیتنی حائزدر . بونکله بداهةً اکلاشیلیرکه هرکسك اسلوبنده بر

شخصیت فارقه بولونمق پك طبیعیدر . اوحالده اسلوب ایچون برطاقم قواعد ونظریات تعیینی ، دفعةً ، اوشخصیت طبیعیه‌نك عمومیت آراسنده ضیاعنی انتاج ایدر کبی کورینیر .

مؤسسات مدنیه‌یی ، حرکات روحیهٔ بشریه‌یی ، هرشیئی مطلقا برطاقم زمره‌لر آلتنه طوپلامق ؛ هپسنه برر « نه‌تیکه‌ت » یاپشدیرمق استعدادیله مجبول اولان فرانسزلرده اصول ابداع برقانون شکلنه ارجاع ایدیله‌رك حریت‌بداعت عصرلرجه تحدید وتضییق ایدلمشدی ؛ بوطرز تفکرك شکلی دکلسه بیله روحی الآن باقیدر . فقط بداعتك ماهیت حقیقیه‌سی اکلاشیلدقجه اغلال بدیعیه دیمك اولان اوقواعد متحکمه علیهنه فریاد عصیان یوکسلدی و « بدایع » حقنده‌کی مجادلاتده ، « حریت بداعت » نامنه اسلوبده شخصیت ومختاریت دعواسی علم‌طغیان اتخاذ ایدلدی .

مبارزات ، هر نه شکلده اولورسه اولسون ، احتراصاتك پك واسع برجولانکاهیدر ؛ اك محق ومعتدل بر مبارزه‌ده بیله بدایةً وضع ایدیلن حدود ، محافظه اولونه‌ماز . ایشته بوسببله « حریت بداعت » اقنومنی مدافعه ایدن ارباب عقل وحکمت بیله معارضلرینك معاکساتی قارشیسنده ، اولجه پك ایی تعیین ایتدکلری ، حدود حریته صیغامیه‌جق افراطلری قلملرندن قاچیرمق ضمننده بولوندیلر .

ابداع اك مشکل ایشلردندر. صاحب دهاء اولانلر مشکلات ابداعی قدرت طبیعیهٔ ذهنیه‌لریله اقتحام ایدرلر ؛ هنرورلر استعداد

قطریلرینه انضمام ایدن سعی وثبات ایله موفق اولورلر . فقط ، غریب بر غلط نظرله اك خفیف سرمایه‌یه محتاج ظن ایدرك ، هیچ دكلسه شاعر اولمق تسلیسنه صاریلان احتراصات محرومه اربابی ایچون اومشكلاته صورت جدیده‌ده كوكس كرمك امكانی یوقدر .

ایشته بونلر ، « حریت بداعت » مبارزلرینك مجموع دعواسی عن جهل ویا بالتعامی بر طرفه آته‌رق اثر ضعف وحدت اولان اقسام مفرطانه‌یه درت الله صارلمشلرو ، كندیلرینه بر ماهیت بداعتكارانه‌ویره بیلمك امیدیله ، بوتون نظریات بداعت وادبی نفی وانكار غیرتنه دوشمشلردر . بو تشبث محرومانه‌نك بجای وقوعی اك زیاده فرانسه ایسه‌ده صوك عصرك اواخرندن بری ادبیاتمز غربه متوجه اولدیغندن بورالرده انعكاس ایده بیلیر . و « مادامكه اسلوبده برشخصیت فارقه بولونمق طبیعیدر ، مادامكه اسلوب ایچون قواعد ونظریات تعیینی او شخصیت طبیعیه‌نك عمومیت آراسنده ضیاعنی انتاج ایدر كبی كورینیور ؛ نظریات ادبیه‌یی حریت بداعته فدا ایتملیدر » دعوای مصنعی ، بلكه بزده‌ده ، ظهور ایلر .

اولا ، شونی سویلیه‌لم كه فرانسه‌ده حریت ومختاریت ادبیه دعوای محققه قیام ایدنلرك سبب طغیانی یالكز فرانسز ادبیاتنه خاص اولان برطاقم عقود وقیودی حل وازاله لزوم طبیعیسیدر . بویله بردعوانك ادبیاتمزه‌ده تطبیقی اولزومك تحققنه توقف ایدر .

ثانیاً ، بو كون بزجه موضوع تعلیم اولان نظریات ادبیه

کاملاً ، حریت بداعت دعواجیلرینک سند اتخاذ ایتدیکی ، طبیعیت ومختاریت اساسنه مبتنیدر . بونی ایضاح ایدهلم : اسلوب حقنده سرد ایتدیکمز نظریات ایکی قسمه تفریق اولونمشدی : برنجیسی تحلیلی ، ایکنجیسی ترکیبی . نظریات تحلیلیـه دیمك ایستدیکمز شیلر ، اجزای اسلوبه تعلق ایدن اصولدرکه قدرت عالیهٔ بداعتکارانهلریله ، یالکز کندی مملکتلرنده دکل ، بوتون عالم انسانیتده ممتاز اولان ارباب دهانك اسلوبلرندن بالاستقراء استنتاج اولونمش ، پسیقولوژینك معلومات مثبتهسیلهده تأید ایتمشدر . مثلا رکیك ومعقد اولان بر سوز تأثیر ادبیی نفی ایدر . بوکا قارشی تعقید ورکاکتك مقبولیتی ، حریت بداعت دعواسیله ده ، اثبات اولونهماز . ینـه مثلا ـ علی الاطلاق ـ دوشونمك ، ایکی شی آراسنده نسبت رابطه تعیینی دیمك اولدیغی کبی تخیل مبدعك عامل مجازیسیده ایکی خیال آراسنده ـ درجاتی فصل مخصوصنده اجمالاً تعریف اولوندیغی اوزره ـ برویا متعدد اوصاف مشترکه بولمق دیمك اولان تماثلدر . اك بویوك ارباب ادبك اسلوبلرینی تتبع ایدنجه کوریيورزکه بونلرك حرکات ذهنیهٔ ابداعیهلری ، اکثریتله ، تماثل طریقیله تظاهر ایدیور ؛ حتی بونك انواعیده ـ جملهسنده مشترك اولهرق ـ استعاره ، تشبیه ، تضاد ، تلمیح وسائره کبی اسملرله تعیین اولونان اشکالی کوستریيور .

ینه حرکات ذهنیهٔ ابداعیهنك تظاهراتی تدقیق ایدلدیکی صرهده اسلوب ایچون بر قاچ شرط اساسی بولونمشدرکه نظریات

ترکیبیه تعبیرندن آکلادیغمز شیلرده بونلردر؛ نظریات ترکیبیه‌ده ، دیکرلری کبی ، استقراً واستنتاج ایله مدللدر . بوتون بشریتك تجربهٔ بدیعیه‌سیله مثبتدرکه او قواعدك اخلال ایدلدیکی یرلرده مقصد تبلیغ ضـایع اولویور . کرچه بو حال حریت مطلقهٔ بشری تحدید ایدر برقیددر ، بلکه‌ده برقید کراندر ؛ فقط نه یاپه‌لم‌که آزادکئ مطلق انسانیته نصیب اوله‌مامش !... مثلا درد معیشت بوندن دها آغیر ، دها مزعج بر اسارتدر ؛ نه چاره‌که شرائط حیاتیه‌یی تعیین ایدن قدرت فاطره یاشامق ایچون معین بر تحلل عضوی‌یه قارشی مسـتوفی بر تمثل عضوی مجبوریتنی وضع ایتمش ؛ بوندن وارسته قالمق ایسـتینلر یاشـایه‌میور . ینه اوقدرت فاطره دماغ بشرك افعال‌مخصوصه‌سنی‌ده بر طاقم شرائط آلتنده تنظیم ایتمش ؛ بوکا اتباع ایتمك ایسته‌مینلر دوشونه‌میور ودوشوندیره‌میور .

آنجق شرط حیات بر مقدار معین تمثل عضویدن عبارت اوله‌رق بونك صور ترکیبیه واجرائیه‌سی اختیار بشره مودوع اولدیغی کبی نظریات ادبیـه دیدیکمز شـیلرده تبلیغك شرائط اساسیهٔ عضویه‌سنی استهداف‌ایدر. مثلا اسلوبده وضوح، ایجاز، ممتازیت ، طبیعیت ، سلاست ، آهنك موافقت شرائط اساسیه‌دندر . فقط « وضوح مطلقا شو اصول ایله حاصل اولور ؛ ایجاز یالکز شـو قاعده‌یه منوطدر » کبی بر تحکم تقییدی یوقدر ؛ هرکس بو هدفه وصول ایچون ایستدیکی طریقی اختیار ایدر ؛ آنجق هدفدن انحراف ایده‌مز . شرائط اسلوبی «حریت بداعت»

نامنه استثقال ویا استخفاف ایتمك ایستینلر ، شو بش شرطك نقایضیله وجوده کلمش ؛ یاخود نظریات تحلیلیه دیدیکمز قواعد فصاحت وبلاغتدن مستغنی قاله بیلمش بر اثر ادبی ایجاد وارائه ایده بیلیرلرسه سوزلری شایان بحث ونظر کوریله بیلیر .

نظریات ادبیه‌نك اك یوکسك نقطه‌سی اولان وضوح دلالت ـ که اثر ادبینك تعضو طبیعیسی دیمکدر ـ بر کلّك اقسام واجزاسی آراسنده ، وحدت کلّه نسبتله ، توافق تامی استلزام ایدر . بوکا قارشی دعوای حریت نصل مسموع اوله بیلیرکه بو تناسب وتوافق بوتون کائنات وحادثاتده جاری وطبیعت اشیادن منبعثدر . عالم حیاتده درت آیاقلی ، ایکی بورونلی ، کوزلری قولاقلرینه متصل بر اعجوبه غلط طبیعت عد ایدلدیکی کبی ، وضوح دلالتدن بعید براثرادبی‌ده نهایت برغلط بداعتدر؛ اواعجوبهٔ خلقت ، شرائط حیاتیه ایله ائتلاف ایده‌میه‌رك نصل انعدام ایدرسه ، بو غریبهٔ بداعت‌ده ، کندیسنه محیط حیات اولماسی لازم کلن ذهنیت بشریه‌نك شرائط طبیعیه‌سیله امتزاجه موفق اوله‌مایه‌رق ، سقوط ایدر . کوریلیورکه بونظریهٔ ادبیه‌ده برهدفدر. اوکا موصل اولان ، ناقابل حصر وتعداد ، یوللردن ایستدیککنی انتخابده‌کی مختاریت مطلقه محترمدر ؛ فقطاوهدفدن انحراف ایدیله‌مز .

تصور و تبلیغده هرکس کندی کیف و هوسنی اجرا ایده‌بیلمك حریت مطلقه‌سنی حائز اولسه ؛ شخصیت دینیلن لازمهٔ بداعت ، حدود طبیعیه‌سنك خارجنه چیقاریله بیلسه اذهان

بشر آراسنده‌کی رابطهٔ اشتراك اخلال ایدلمش وبداعت نامنه بداعتك نقیض تامی اولان عقامته دوشولمش اولور .

موضوع شعری تشکیل‌ایدن ذهن مبدع الفاظ ومعانیدن مرکب اولان اسلوبیله اوکا شکل خارجی ویرمکه باشلار . ایشته بودور ابداع ، اك بویوك داهیلرك بیله ، تأنی واعتنا زمانیدر . بونده ، الهام وارتجالدن زیاده تصحیح وتنقید نفسه استناد اولونور . افاده‌یی ، ذهنده‌کی تخیل وتأثرله هم آهنك اولونجه‌یه قدر ، تعدیل واکمال ایتمك ــ بلا استثنا ــ بوتون مبدعین شعر ایچون الزمدر . اك سهل الافاده ، اك طبیعی الحرکه کورولن اساليبدن مثلا « لافونته‌ن » حکایاتنك مؤلفی طرفندن دفعات ایله تصحیح و تعدیل ایدلمش اولدیغنی ــ مشاهده‌سنه استناداً ــ ته‌ن خبر ویریور . مشهوردرکه دهاة مصوریندن « له‌ئونار دووینچی » « ژوقوند » نامنده‌کی لوحهٔ بدیعه‌سنی درت سنه‌ده اکمال ایده‌بیلمشدر .

فقط بومشکلاتنه قارشی اسلوبك لطف بدیعیسی نه قدر بویوکدر... دهاً وهنروری اصحابنك اسلوبلرنده اظهار ایتدکلری محاسن اویله حدناپذیر تجددوتنوع کوستریر ؛ تبلیغ موضوعده اودرجهٔ موفقیته یوکسلیرکه بعضاً براثر ادبیده اك قوتلی بر تأثیرك برتشبیه ، براستعاره ، برتضاد ، برطور افاده ، براوفاق جمله ، حتی برکلمه ایله تأمین ایدلمش اولدیغی کورولور .

برده ، ممتازیت بحثنده صاحب اسلوب اولانلرك کندینه خاص برطوربیانی اولدیغنی سویلمشدك . شیمدی شونی‌ده علاوه

ایده‌م که برشاعر ، برادیب - حتی داهی‌ده اولسه - وسائط تبلیغیه‌یی ایستدیکی کبی اداره ایده بیلمك قدرت وملکه‌سنی احراز ایدنجه‌یه قدر تقلیددن قورتوله‌ماز . اورسوخ واقتدار حاصل اولونجه طبیعت شعریه‌سی تکمل ایتمش دیمکدر . بو ، اویله بردوردرکه شاعر بوتون وسعت تلقیسیله قوت تبلیغیه‌سنی توحید ایده‌رك انافس آثارینی اوزمان ابداع ایدر .

نهایت هرشیده اولدیغی کبی ذهن بد اعتکارده‌ده وهن باشلار ؛ اولکی ابداع قدرتی تنزل ایدر . بوده ، اویله بردوردرکه شاعرك قابلیت تلقیه‌سی آزالمش ؛ فقط اسلوبده کندینه خاص اولان طور بیان ایله استیناسی صوك درجه‌یه کلمش اولور . اوزمان آرتق ابداع حقیقی‌به موفق اوله‌ماز ؛ یالکز اسلوبی اسکی رونقیله دوام ایدر . دینیله بیلیرکه بودورهٔ انحطاطده - مستثنیات نادره‌دن قطع نظر - برشاعر ، داهی‌ده اولسه ، نتیجهٔ سعیی یالکز کندی کندینی تقلیده منحصردر .

بداعتك تکامل وتحللی اشخاصده بویله اولدیغی کبی بوتون بشریتده‌ده بو صورتله جاریدر . هر قومك ، هر دورك بدایت تکاملنده شعرلری درین حسلر ، پارلاق خیاللرله ممتاز اوله‌بیلیر ؛ فقط بوحسیات وخیالات ناتمام ، غیرموافق براسلوب ایله افاده ایدلمشدر . دها صوکره سن کهولت ادبیه کلنجه حسیات وخیالات صمیمیت وشعشعه‌سیله متناسب بر اسلوب ممتاز ایله تبلیغ اولونور . شیخوخت ادبیه‌ده ایسه حسیات وخیالات قیمت ورونقنی غیب ایدر ؛ اورته‌ده هر صورتله تکمل ایتمش

براسلوب موجود قالیرکه تدریجاً روح اسلوب اولان ممتازیت تصوردن ، نهایت ممتازیت تبلیغدن متجرد برقالب حالنه کلیر .

هرهانکی قومك اولورسه اولسون ادوار ادبیه‌سی تتبع اولونورسه اقوم تکاملك صفحاتی کورولور : هردورهٔ ادبیه‌نك باشلانغجی یکی براسلوبك اتخاذی دیمکدر . اکر بوطرز جدید قابل تکمل برحرکت جدیهٔ ادبیه ایسه کیتدکجه کماله تقربله اویله بر درجه‌یه کلیرکه آثار نفیسه‌یه محل ظهور اوله بیلیر ؛ صوکره یواش یواش تحلله باشلایه‌رق عاقبت ینه او اسلوبك روحنی غیب ایتمسیله نهایتلنیرکه اوزمان انقاضی اوزرنده برطرز دیکر پیدا اولمایه باشلار .

برده ، هر ادیبك کندینه خاص بر اسلوب بیانی اولدیغی کبی ؛ تتبعده برخطوه دها ایلری کیده‌رك بردورهٔ ادبیه‌یه عائد اولان ادبا وشعرانك اسالیبی آراسنده بر چوق نقاط اتحاد بولوندیغی ، بالعکس ادوار مختلفه اسلوبلرینك یکدیکریله تفاوت کوستردیکنی تدقیق ایدنجه آکلارزکه هر دورهٔ ادبیه‌نك‌ده کندینه مخصوص بر اسلوبی واردر .

ادوار ادبیه آراسنده‌کی بو تفاوت ، محیطك تأثیرات مخصوصه‌سنه عطف ایدیلیور . عینی مؤثرات محیطیه آلتنده یشایان ادبا ، اسلوبلرنده نه درجه‌یه قدر ممتازیت ابراز ایدرلرسه ایتسونلر جمله‌سنده محیطك تأثیر مشترکی حس اولونور . نظر دقتمزی براز دها تعمیق ایدرسه‌ك کورورزکه بر قومك ادوار ادبیه‌سی کبی اقوام مختلفه‌نك ادبیاتی‌ده تفاوت اسلوبه مالکدر .

نهایت بویله بر تفاوت ، عروق مختلفه ادبیاتی آراسنده‌ده محسوس اولور . خلاصه بشریت معنویه‌نك اوصاف اساسیه‌سی بحثنده بیان ایتدیکمز درجات عمقه کوره ، انسانه خاص اولان اوصاف اساسیه‌نك تأثیراتی اسالیبده‌ده منظوردر .

حسن بدیعی

حسیاتدن بحث ایدرکن ایکی بویوك قسمه تفریق ایله برینه « عمومی » دیکرینه « بدیعی » دیمش ؛ بینلرینی تفریق ایدن صفت کاشفه‌یی‌ده تعیین ایتمش ایدك . بو ایکی نوع حسیات آراسنده بداعةً دیکر بر فرق مهم دها واردر : حسیات عمومیه آنجق موضوع شعره داخل اوله بیلیر ؛ حسیات بدیعیه ایسه موضوع شعر اولمقله برابر اسلوبده‌ده مندمجدر .

مثلا محبت وطنیه ، عشق ، کبر ، یأس ، نفرت کبی حسلر بونلری تصویر ایدن شعرلرك موضوعی ، حتی موضوعك نواتیدر ؛ فقط علویت ، کوزه‌للك ، ظرافت کبی حسیات بدیعیه ، بعضاً بالذات موضوع اولمقله برابر ، هر شعرك بهمه حال اسلوبنه داخل اولور . بونی ایضاح ایچون دیه‌جکزکه کائنات وحادثاتدن برشی ، بزده عینی زمانده ، حسیات عمومیه‌دن یالکز برینی ایقاظ ایده بیلیر ؛ شاید تأثرات عمومیه‌دن برقاچنی — اوده یالکز تخطر صورتیله — دفعةً حس ایدرسه‌ك هر برینی

آیری آیری دکل ، فقط مجموعنك محصله‌سنی طویارزکه حسیات ایله تأثرات آراسنی بونکله تفریق ایتدیکمزی یوقاریده ـ تأثر بحثنده ـ سویلمشدك . دیمك ایستیورزکه انسانك مثلا یأس ایله مشغول اولان مرکز حسیاتی ، او آنده ، باشقه بر حس ایله اشتغال ایده‌مز .

حسیات بدیعیه بویله دکلدر . عینی زمانده مثلا کوزه‌للك ولطافت حسلرینی طویمق ممکن اولدیغی کبی ینه مثلا کوزه‌للك وعشق حسلریله برلکده متأثر اولمقده ممکندر . ایشته بوندن طولاییدرکه برکل تام تشکیل ایده بیلن آثار شعریه حسیات عمومیه‌دن یالکز برینی محتوی اوله بیلدیکی حالده حسیات بدیعیه‌نك انواعنی اقسام مختلفه‌سنده ممتزجاً کوستره بیلیر . مثلا بر شعرك برجهتنده حس علویت ، دیکر بر طرفنده حس رنکینی ، یاخود لطافت حسی طویولور ؛ حتی سلاست بیان ایله محسوس اولان لطافت ، حسیات بدیعیهٔ سائره ایله ممتزجاً ، شعرك کافهٔ اقسامنده محسوسدر . چونکه حسیات بدیعیه اسلوبك عناصری ، اسلوبك روحیدر ؛ اسلوبك موضوعه موافقتی لزومندن اکلاشیلان معنا ، بو عناصر حسیه مجموعنك موضوع شعر اولان تأثر اصلی ایله ائتلاف تامیدرکه بداعت بونکله قائمدر .

حسیات عمومیه ایله بدیعیه‌نك ـ بداعةً ـ چوق مهم اولان شو فرقنی اکلادقدن صوکره یالکز حسیات بدیعیه‌یی نظردقته آلنجه کورورزکه بونلردن هر بری برشعرك یامجموعنده ، یاخود

بعض اقسـامنده بولونور ؛ اقسام شـعرده منفرداً ویا مجتمعاً
تظاهرایدن حسیات بدیعیه‌نك یکدیکرینه ومجموع شعره نسبتنی
تعیین‌حقی، ذوق سلیم ادبیدن باشـقه برقید ایله‌مکلف‌اولمایان ،
حریت بداعته مودوعدر . فقط بر حس بدیعی ، موضـوعی
تشکیل ایده‌رك شعرك مجموعنده متجلی اولنجه، ـ بو صفتله ـ
دیکر برحس بدیعینك اشـتراکنی قبول ایده‌مز . مثلا لطافتی
تصویر ایدن برشعرك مجموعنه ـ اقسامنه دکل ـ حس رنکینی،
حس علویت کبی دیکر برحس بدیعی داخل اولاماز .

حسیات بدیعیه‌دن یالکز بردانه‌سی ، بالذات موضوع شعر
اوله‌بیلدیکی کبی ، هرشعرك‌ده بهمه‌حال مجموعنده بولونمق لازم
کایرکه اوده کوزه‌للك حسیدر . چونکه کافهٔ کائنات وحادثاتی
بهمه‌حال کوزه‌ل وچیرکین وصفلرندن بریله آییرمسه‌ق بیله ذهناً
تعیین‌ایتدیکمز برمنطقهٔ عادیتك‌فوقنده‌کوردیکمز شیلره‌کوزه‌ل،
دونده کوردیکمز شیلره چیرکین دیرز ؛ حتی علی‌العاده لاقید
قالدیغمز اومنطقهٔ عادیت محتویاتی حقنده برحکم بدیعی ویرمك
موقعنده بولونجه بونلره‌ده درجهٔ تقربلرینه کوره اوایکی‌وصفدن
برینی اضـافه ایدرز . هرشی ایچون بویله اولدیغی کبی ـ بزی
دائما برحکم بدیعی ویرمك وضـعنده طوتان ـ مبدعات ادبیه
قارشیسنده‌ده کوزه‌للك یاخودچیرکینلك حسلرندن برینی طویار
ومجموع اثری کوزه‌ل یاخود چیرکین وصـفلرندن برینه لایق
کورورز . دیمك‌که اصل حسـن بدیعی بر اثرك هیئت
عمومیه‌سنده‌در .

بداعتـده کوزه‌للکه تعیین ماهیت ایده‌بیلمك ایچون دیکر بر نقطه‌یه‌ده عطف نظر ایتمك ایجاب ایدر : حسیات بدیعیه‌دن مثلا علویت حسنی تبلیغ ایتمك ایچون طبیعتده حس علویت تولید ایدن اشیا وحرکاتی براقه‌رق بونلرك نقیض تامی اولان شـیلری تصویر ایدرسـه‌کز مخاطبلرکزه علویت حسی القا ایده‌میـه‌جککزه قطعیاً امین اوله‌بیلیرسـکز . فقط کوزه‌للك حسـنك نقیض تامی اولان بر چیرکینك تصویر ادبیسی، موفق ایسه ، کوزه‌لدر ؛ یعنی مخاطبلری کوزه‌للك حسـیله محظوظ ایدر . مثلا روبه‌نسـك ، رامبرانك برچوق لوحه‌لرنده موضوع تصویر هیچ کوزه‌ل اولمادیغی حالده بوالواح مخلده‌نك کوزه‌للکی مسلم انامدر ؛ ینه مثلا مولیـه‌رك تارتوفی ، هارپاغونی ، ریاکارلق ، خسـت کبی معنوی چیرکینلکلری مصـور ایکن شاعرك محصول کزین دهاسی اولان بو ایکی تصویرك کوزه‌للکی اعتراضدن مصوندر . بوندن بداهةً آکلاشـیلیرکه بداعتـده کوزه‌للك مطلقا طبیعتده‌کی کوزه‌للکله توافق ایتمیور . اوحالده حسن بدیعی نه دیمکدر ؟

بوقاریده حسیات بدیعیه انواعندن بحث ایدرکن کوزه‌للك حسنی ، وحدت کل ایله برابر اجزا واقسامك تنوع هم آهنکی، صورتنده اجمال ایتمشـدك . کوزه‌للك دینیلن صفتت مادهٔ مرئیه ایله رؤیت ایدن عضو حسـاس آراسنده بر نسبت دیمکدر ؛ یعنی هر شی کبی حسن‌ده برنسبتدر . فقط بونسبتی، « کوزه‌للك هرکسه کوره باشقه بر شیدر » معناسنه حمل ایدرك

قابل تقدیر بر حسن بدیعینك وجودینی انکار ایتمك آچیقجه بر غفلت اولور ؛ شو سببله که :

اولا ، کوزەللك حسندەکی نسبیت هرکس ایچون تقدیردە آیریلق دیمك اولسه ؛ انسانیت بونجه آثار مخلدۀ بداعتك تقدیر حسننده اتفاق ایدەمزدی . بو اتفاقك برامر واقع اولوشی نسبیت حسنه اویله بر معنا اسناد ایتمکه بداهةً مانعدر .

ثانیاً « حسن بر نسبتدر » سوزی آنجق حسنك شخص حساس ایله مادۀ محسوسه آراسنده متکون اوله بیلەجکنی آکلادیر . یعنی اقسام اشیادن دماغ بشره انتقال ایدن تحسسات متنوعەنك بزدە عالی برنوع حظ تولیدایدن آهنك امتزاجنه کوزەللك دیرلر ؛ بو حالده ذهن حساس معدوم اولونجه کوزەللك دە قالماز . بونی فیزیولوژی لسانیله سویلمك ایسترسەك دیه بیلیرز که : سمع و رؤیته خاص اولان مراکز عصبیه اوزرنده ، کائنات وحادثاتدن بر شیئك اقسام مختلفەسیله ، حصوله کتیردیکی اهتزازات وترکبات تجربویەنك سرعت و سهولتندن و بوتون بو تحولات عصبیەنك بربرینه تعارض ایتمەیەرك ، بالعکس بری دیکرینه معاون اولەجق قدر ، توافقندن بر حس داخلی حصوله کلیرکه بوکا ـ اشیای محسوسەیه عطف ایله ـ کوزەللك دیرز . دیمك که اصل کوزەللك حسی اوتحولاتە مساعد اولان عضویت حساسەیه عائد وایشته حسن ، بونك ایچون ، بر نسبتدر . فقط بومعنا ایله بوتون محسوسات ومعلومات بشریەدە بر نسبتدن باشقه بر شی اولەماز .

اکر حسنك نسبیتی هر کس ایچون مختلف اولماسنی استلزام ایتمش اولسه‌یدی معلومات و محسوسات سائره‌نك‌ده نسبیتندن طولایی هرکسك هندسه‌سی ، حکمت طبیعیه‌سی ، کیمیاسی ، هیئتی ، حتی نطقی صرف کندینه مخصوص اولمق لازم کلیردی . بویله اولمادیغنه ایسه شبهه یوقدر . ایشته بو قطعیت فنیه ایله آکلاشیلیورکه دماغ بشر دیدیکمز جهاز محیر بوتون نوع بشرده عینی اساسه کوره مرتب ، آراده‌کی اختلاف آنجق تفرعات کمیه و کیفیه‌یه عائددر . وبین البشر اویله بر سویهٔ تنور واردرکه اوراده بو تفاوت تفرعی‌ده حد اصغریسنه تنزل ایدرك اساسات فنیه‌ده اتفاق تامی ؛ تقدیرات بدیعیه‌ده اوکا یاقین بر قوتله اتحاد فکر ونظری استلزام ایلر .

ثالثاً ، کوزه‌للك دکلسه بیله ، کوزه‌ل صفتی ـ صفتلرك هپسی کبی ـ نسبیدر . مثلا بر چوق چیرکینلکلر آراسنده بیزار قالان بر آدم ، علی‌العاده شایان دقت کوره‌میه‌جکی بر شیئی پك کوزه‌ل ظن ایده بیلیر ؛ نته‌کیم بر قاچ ساعت قارا کلقده قالان بر آدم ایچون عادی بر اداره قندیلی پارلاق بر ضیا تأثیرینی ویرر . بونلرمرا کز عصبیه‌نك اختلالات موقته‌سندن منبعثدرکه ، صددمزه کوره ، شایان بحث بیله اوله‌ماز . ینه مثلا طاووق جثه‌سنده بر کوکرجینه « بویوك » ، فقط کدی قدر بر کوپکه « کوچوك » دیرز ؛ حالبوکه حقیقتده بویوك دیدیکمز کوکرجین ، کوچوك دیدیکمز کوپکه نسبتله ، چوق کوچوکدر . هر شیئی کندی جسامت معتاده‌سیله مقایسه‌دن نشأت ایدن بو تقدیر مقید ،

بالذات اوصفتك دكل، آنجق درجات متفاوته سنك تميزى ديمكدر كه « بويوكلك » « كوچوكلك » ديديكمز حسك وجودينى نفى ايده من .

حساسيت بشر هر نوع اشيا ايچون بر حد متوسط تعيين ايده رك اونك فوقنده كيلره بويوك ، مادوننه كوچوك ديديكى كبى ؛ كنديسنده توليد محظوظيت ايدن اوصافك هر نوعى — مثلا كوزه للك — ايچونده بر حد متوسط اتخاذ ايده رك او حدك فوق وزيرنده كى تأثراتنه درجه لر تعيين ايدر. بونسبت يك آشكار وحسنك عدمنه دليل دكل ، بالعكس وجودينى مؤيددر .

رابعاً ، بالخاصه كوزه للك حسنه ترافق ايدن ميل (١) ، نقيضيله مؤتلف اولان نفرت (٢) تقدير حسنده بر نسبيت ، شخصيه حاصل ايدرك « كوكل كيمى سوه رسه كوزل اودر » مثلنى توليد ايلمش ايسه ده ميل ونفرت ، حسن وقبحه نسبتله عارضى ؛ حتى بونلر حسيات بديعيه دن اولديغى حالده اولكيلر حسيات عموميه زمره سنه داخلدر . وكوزه للك حسنى بوحسيات عارضه دن تجريد ايتمك ، هركس كندى تجربه سيله تصديق ايدركه ، قابلدر .

شيمدى عموميتله كوزه للكدن صرف نظرله حسن بديعى يه حصر فكر ايده لم : يوقاريده ، تبارز ايدن هر اثر بداعت

[١] Sympathie
[٢] Antipathie

کائنات وحادثاته منضم یکی بر وجود اولور ، دیمشدك ؛ بوحالده اشیاده‌کی کوزه‌للك نه‌یسه حسن بدیعی‌ده اودر ؛ اولا ، بوتون افکار وحسیات وخیالاتك تأثر اصلی‌نی اظهار ایچون اتحاد صمیمیسی ، یعنی وحدت کل ؛ ثانیاً بونلردن هر برینك ـ یکدیکریله ممتزج ـ عدم تجانسی ، یعنی تنوع هم آهنك .

ایشته بوایکی شرطی جامع اولان آثار ادبیه بزده کوزه‌للك حسنی پیدا ایدر . بوتعریف ایله آکلاشیلیورکه « حسن بدیعی » اسلوبه عائددر .

بوتون آثاربداعتده کوزه‌للك حسنك حاصل ایتدیکی حظ او قدر عالیدرکه حسیات سائره‌نك کافه‌سنه غلبه ایدر . بوندن طولایی عالم حقیقتده بزی تألیم ، حتی تنفیر ایدن برحالی صحنه‌ده تماشا ایتدیکمز زمان الم ونفرت حسنی طویمقله برابر حسن بدیعیدن تحصل ایدن حظ ایله اودرجه‌ده مجلوب اولورزکه عینی صحنه‌یی برقاچ دفعه کورمك آرزوسندن منع نفس ایده‌میز . حالبوکه او وقعه‌نك حیات حقیقیه‌ده تکرری بزم ایچون ناقابل تحملدر . برنجی دفعه اوقودیغمز زمان متأثرانه اغلادیغمز شعرلری تکرار تکرار اوقومقدن طویدیغمز حظده او اثر ادبیده‌کی حسن بدیعیدن متولددر . حتی مادی ، معنوی چیرکینلکی مصور اولان آثارادبیه‌دن‌ده محظوظ اولدیغمزی دوشونورسه‌ك بداعتده‌کی کوزه‌للکك حسن وقبح طبیعیدن چوق زیاده مؤثر اولدیغنی دها قولای آکلارز . [١]

---

[١] « اوژه‌ن وه‌رون » « بدایع » نام اثرنده حسن بدیعینك

شیمدی بوراده سویلنه‌جك بر شی دها واردر : مادام‌كه كوزه‌للك حسی نهایت تحلیلده حظه منقلب اولیور ؛ كوزه‌ل اولمیان شیلرك وجدانمزده‌كی تأثیری‌ده تحلیللك صوك درجه‌سنده تولید ایتدیكی حظدن بر قسمنی‌ده مبدعك مهارت ودهاسنه قارشی حس اولونان حیرته عطف ایدییور . واقعا آثار نفیسه‌نك ، كوروب ایشیدنلره ، بخش ایلدیكی حس حیرت قابل انكار دكلدر . آنجق پسیقولوغلر حیرته تقابل ایدن حسه « كوزه‌للك » دكل « علویت » دیرلر. حیرت ، علویت دیدیكمز حسی هرزمان صورت بارزه‌ده محتوی اولماسه بیله ، حس علویتك بویوك شیلر قارشیسنده طویولان عجز وحیرتدن منبعث اولدیغی مسلمات فنیه‌دندر . بناءً علیه آثار نفیسه بزی اول باول یالكز كوزه‌للك حسیله محظوظ ایدر . بعده بداعتكارك قدرت دهاسی قارشیسنده آیریجه حس ایتدیكمز حیرت‌ده بوحظه انضمام ایده‌بیلیر ؛ وبونك‌ده حظوظات بدیعیه انواعندن اولدیغنی تسلیمده تردد ایدیله‌من ایسه‌ده اوژه‌نورونك اكلاتمق ایستدیكی كبی او حیرت حسن بدیعینك علتی دكل نتیجه‌سیدر . حتی آثار بداعت ، حسن بدیعی خارجنده بر سببله‌ده ، بزه القای حیرت ایده‌بیلیركه او زمان برنوع حس علویتله متأثر ومحظوظ اولورز ؛ فقط بونی كوزه‌للكدن متولد عد ایده‌میز . مثلا اوروپا موزه‌لرینك برنده تشهیر ایدیلن برتصویری رسم ایدن بدیعه‌كار سنه‌لرجه « پرتوسوز »له چالیشه‌رق ، وجودك اقسام مرئیه‌سنده‌كی اوفاق طمارلری بیله عینی عیننه نقش ایتمش . تقلید طبیعتده بوقدر اعتنای مهارتكارانه ، بودرجه صبر وثبات ، ونهایت اثرك كمال موفقیتی كوره‌نلری تحیرایدرك برنوع حظ بدیعی تولید ایدرسه‌ده بونك كوزه‌للك حسی اولمادیغی شبهه‌سزدر. نته‌كیم ادبیاتمزده مثلا سروربنك سلطان سلیم ثالثه تقدیم ایتدیكی اللی آلتی بندلی بر مخمسك هر بیتندن طرق مختلفه ایله سكز دانه تاریخ ظفر چیقارمش اولماسی‌ده بوقبیلدندركه او قوجه مخمسك حسن بدیعیسی هیچه یاقین برشی اولدیغی حالده مطالعه‌سیله متحیر ومحظوظ اولورز .

الم تحول ایدر. وبو حالده موضوعی چیرکینلك اولان بر اثرادبی، بو اعتبار ایله ، مولد الم ؛ فقط مجموع تأثیری سبب حظدر ؛ یعنی بو ایکی حس متضاد یکدیکرینی افنا ایدرك وجدانمزده یالکز حاصل طرح اولان فضله حظ قالیر . موضوعی کوزه‌للك اولان برشعرك ایسه هر ایکی جهتله‌ده تولید ایتدیکی حس حظ وجدانده بر برینه انضمام ایلر . بناءً علیه کافهٔ اوصاف وشرائطی مساوی اولان ایکی اثر ادبیدن بری کوزه‌للکی دیکری نقیضنی مصور اولسه اولکیسی راجحدر . ایشته آثار ادبیه آراسنده برده بو اعتبار ایله تعیین درجات اولونه بیلیر ؛ آنجق بونك صحتی بر برینه قیاس اولونان آثارده حسن بدیعی جهتله مساوات کامله‌نك تحققنه محتاجدرکه بوده پك مشکل بر مسئله‌در. بوندن باشقه مادی ، معنوی بر چیرکینلکی تصویر ایدن حقیقی بداعتکارلر، قارء وسامعه اونك ضدینی ضمناً اکلاته‌رق - کویا بر کوزه‌للکی علی طریق التضاد تصویر ایدییورلرمش کبی - اثرلرینك ویردیکی حسن بدیعی حظنی بالعکس تزیید ایدرلر .

بداعت ادبیه‌نك انواعی

شعری قصیده ، غزل ، مثنوی کبی اشکال خارجیه‌سنه ؛ یاخود نعت ، مدحیه ، مرثیه کبی اشکال داخلیه‌سنه کوره تصنیف ایتمك ممکندر واید لمشدر . فقط تصنیفات علمیه‌ده اساس اولان

بویوك زمره‌لر انجق اوصاف عمیقه‌یه استناد ایده‌بیلیر .

بناءً علیه آثار ادبیه‌یی‌ده ، اشكال خارجیه ، حتی داخلیه‌دن دها درین ، دها صمیمی بر وصف اساسی‌یه كوره تصنیف ایتمش اولمق ایچون ـ اشكال مختلفهٔ ادبیه‌نك كافه‌سنی جامع بولونمق وهربری دیكرندن فرقلی بر وصف اساسی ایله تمیز ایتمك اوزره ـ اوچ بویوك قسمه تفریق ایلرز .

بو تصنیف ، غرب ادبیاتنده متخذ ایسه‌ده هنوز ادبیاتمزه انتقال ایتمامش اولدیغی جهتله اصطلاحات موضوعه‌سی یوقدر ؛ تعبیرات مستعمله‌نك ، معناسنی توسیع صورتیله ، تطبیقنه چالشمق لازم كلیور .

بحث ایتدیكمز تصنیفه كوره اوچ بویوك قسمه آییریلان بداعت ادبیه‌نك برنجیسنه « داستان » [۱] ، ایكنجیسنه « تماشا » [۲] ، اوچنجیسنه « نشیده » [۳] تعبیرلرینی قبول ایدرك هرقسمك ماهیت اصلیه‌سنی و بو صورتله آرالرنده‌كی فرقی تدقیق ایده‌جكز .
اقسام ادبیه‌نك تفریقنده اتخاذ اولونان وصف اساسی خارجیت [٤] ، داخلیت [٥] در . خارجیت ، یالكز حادثات كونیه‌یی تصویر ایده‌رك انسان معنوینك تأثیرات روحیه‌سنی متروك براقمق ؛

[۱] La poésie épique, l'épopée
[۲] » » dramatique, le drame
[۳] » » lyrique, le lyrisme
[٤] Objectivité [٥] Subjectivité

بو ایكی كلمه‌نك لسانمزه نقلنده‌كی الزمیته رغماً شایان قبول اوله‌بیله‌جك مقابللری یوقدر. خارجیت ، داخلیت تعبیرلری وضوح مطلوبی حائز اوله‌مامقله برابر اختیار ایدلدی .

داخلیت ایسه بالعکس روح بشرك آثار فعالیتنی اظهار ایتمك دیمکدر. بو ایکی وصفی شویله‌جه آکلادقدن صوکره دیه‌بیلیرزکه:

داستان دیدیکمز طرز شعرده ، انسان وقایع کونیه آراسنه آتیلمش بر قوهٔ مطیعه‌درکه حوادث دهرك جریان متسلسلی ایچنده آنجق حرکات قسریه اظهار ایده‌بیلیر؛ بناءً علیه بوتون تصویرات ادبیه منحصراً «حادثه»یه عائددر . او حادثه آراسنده روح بشر عامل اولمقدن زیاده آخذ حرکاتدر. شاعر بر وقعه‌یی بوتون اسباب متسلسلهٔ خارجیه‌سیله تلقی و تصویر ایدر؛ اشخاص وقعه او سلسلهٔ عوامل ایچنده عاجز و مطیع سوروکله‌نیر . تهیجات واحتراصات بشریه خارجی بر حادثه‌نك نتایج ضروریه‌سی کبی کورونور . روح فعال بشره آنجق بر وظیفهٔ مطاوعت عطف اولونان بو نوع بداعت ادبیه‌ده ، شاعرك اسلوبی تلقیات مخصوصه‌سنی ، ملهمات شخصیه‌سنی کوسترمکدن بالطبع بعید اولمق لازم کلیر. فی‌الحقیقه داستان اسلوبی اوقدر غیرشخصی ، او قدر خارجیدرکه شاعر حوادث جاریه قارشیسنده بر شاهد لاقید ظن ایدیلیر .

بو درجه خارجیتی حائز اولان بداعت ادبیه‌ده عنصر فعال، یك قولای آکلاشیلیرکه ، منحصراً تخیل مصور در ؛ تخیل متشعب هیچ بر وظیفه ایفا ایده‌مز . وقایع مصوره « سینه‌ما » شریدلری کبی بر بری آردنجه ، بر منطق طبیعی ایله ، مسلسل ومتصل جریان ایدر؛ طورور ؛ شاعر انظار شهوده او تصویراتی نهایت بر حزمهٔ ضیائیه ایچنده کوسترمکدن باشقه برشی

یاپیمیورکیبدر . تصویر ادبیده‌کی اشخاص ایسه اوسیلاب آراسنده یالکز بر جزء وقعه کبی کلیر کچر .

داستان، بوطبیعت غیرشخصیه‌سی حسبیله «انفرادحیات»[١] اساسی بولونان ملتلرده دکل ، بلکه حسیات فردیه‌نك مملکت (سیته) فکری ایچنده غیب اولدیغی یرلرده ظهور ایتمش ، اورالرده تمالنمشدر ؛ قدیم یونانستان اقوامی کبی که اونلرده ، « لیکورغ » ، « سولون » قانونلرینك دلالتیله‌ده آ کلاشیلدیغی اوزره ، شیمدی نوع ومثلی مشهود اولمایان بر«اشتراك حیات»[٢] جاری ایدی .

شرقده اصل داستان طرز بداعتی یوق کبیدر ؛ تحکیهٔ عادیه درجه‌سندن یوکسله‌مامش ، ادبیاته کیره‌مامشدر . شاعر شهیر ایرانی فردوسینك ، شرقك داستان یکانه‌سی دیمك جائز اولان ، شهنامه‌سی بیله هیچ اولمازسه اسلوبی اعتباریله نشیده طرزینه تمایل ایدر .

داستان طرز ادبنك یونانلیلردن اقوام سائره‌یه ، خصوصیله فرانسزلره انتقالی اساساً صرف بر اثر تقلیددن عبارتدر ؛ خلاصه داستان زمان ومنشأنده‌کی مسعودیتی اعاده‌دن محروم قالمشدر . عصر اخیرده اهمیت مخصوصه اکتساب ایدن رومان، داستان طرز بداعتنك صوك شکل تکاملیسیدرکه حال حاضرده روح واسلوبی اعتباریله دها زیاده نشیده طرزینی اکتساب ایتمشدر. عرق ، قومیت ، طبیعت محیطه کبی مؤثراتك بداعتده‌کی

[١] Individualisme [٢] Collectivité

قوت نفوذینی کوسترن بو بحث ، شایان استفاده اولمقله برابر ، دها زیاده تفصیلی اتخاذ ایتدیکمز قادرویه صیغاماز . یالکز ادبیاتمزده « داستان » اطلاقنه شایان براثر بدیع بولونمادیغنی بیان ایله اکتفا ایده‌جکز .

نشیده دیدیکمز طرز بداعت ، داستانك ضد کاملی اوله‌رق ابداع داخلیدرکه مسلسل ومتصل حادثات کونیه‌یی دکل ، روح بشرك تأثرات وتولعاتنی ، حسیات انسانیه‌یی ، افکار وانطباعات شخصیه‌یی تصویر ایدر . شاعر ، نشایدنده‌کی افکار وحسیاتی ، کندی روحنده ، کندی وجداننده آرار ، بولور واونی سویلر . ادبیاتمز کاملاً نشایددن عبارتدر .

اقوام قدیمه‌نك آثار ادبیه‌سنی تتبع ایدرك اکلاشیلیورکه بشریتده شعرك ، هیچ اولمازسه بوطرز شعرك شکل اولی مناجاتدر . برقدرت مافوق البشرك زبون بی مجالی اولدیغنی تجاریب یومیه‌سیله ادراك ایدن انسانلر ، هرشیدن اول ، اوقوت مقاومت ناپذیرك لطفنه نائل ، یاخود قهرندن مصون اولمق اندیشهٔ یکانه‌سیله مشبوعدرلر ؛ اوزمان بوتون مبدعات ادبیه — خوف ورجا وَحرمت وحیرت ابراز ایدن — مناجاته انحصار ایلر .

شرقده نشیده طرز بداعتنك ، هریردن اول ، ظهور و — بلکه طرز یکانه اوله‌رق — ترقی ایتمسنك سببی اقالیم شرقیه وجنوبیه‌نك ، بشره عجز قدرتنی طانیتمقده ، اقالیم سائره‌یه فائق اولماسیدر ؛ دینیله‌بیلیر .

اورالرده ، خوف وامید ایله ، حسیات خود اندیشانه پرورده ایتمك اعتیادینی آلمش اولان طبع بشر - براز حریت تفکر قدرتنی اکتساب ایدر ایتمز - کندیسیله ، کندی انطباعات وتولعاتیله اشتغاله باشلامش ؛ ایشته بونك ایچون ادبیات شرقیه نشایده انحصار ایتمشدر .

نشیده‌ده تخیل مصور کبی تخیل متشعب‌ده عاملدر .

تماشا طرز بداعتنه کلنجه : یوقاریده بحث ایتدیکمز ایکی طرزك اختلاط اولیننددن حاصل اولمشدر . بونده مبنی علیه اولان حادثه خارجیتی ؛ فقط اشخاص مصوره دها زیاده داخلیتی حائزدر ؛ داستانده اولدیغی کبی اعصار ویا اقالیم بعیده‌ده جریان ایتمش بر وقعه‌نك حکایه‌سیله اکتفا ایدلمز ، هرنه زمان ومکانده اولورسه اولسون جریان وقعه‌یه اراده ، احتراص ، شخصیت ، خلاصه بر روح علاوه اولونور .

شو فرق ایله که بونده کورولن داخلیت شاعره دکل ، اشخاص وقعه‌یه عائددر . یعنی وقعه‌یی سوق واداره ایدن شخصلرك هر بری کندینه خاص بر طرز تفکری ، بر جملهٔ حسیاتی ، خلاصه مستقل بر حیاتی حائز بولونمالیدر ؛ بویله اولمایوب‌ده بوتون اشخاص وقعه شاعرك بر فکرینه ، بر نوع تلقیسنه تمثال بی‌روح اولمقله قالیرسه او تماشا ئولو طوغمش دیمکدر . بوسببله اشخاص حادثه‌دن هر بری کندینه تعلق ایدن حسیات وحرکاتده داخلیت ؛ فقط بالذات کندنده شاعره نسبتله خارجیت کوستره بیلملیدر .

دیکر طرفدن ذات وقعه‌ده داستان طرزنده‌کی تسلسل واتصال ایله برابر ، اشخاصك حسیات وحرکات داخلیه‌سی صفحات وقعه ایله صمیمی بر ارتباط وامتزاج کوسترملك ، هپسی ذروهٔ موضوع اولان عقده‌ده برلشمك لازم کلیرکه تماشاده بوکا « روح » [١] دیرلر .

بوندن باشقه تماشا ، معلومدرکه تیاتروده تمثیله مخصوصدر ؛ هر شخصك وضع وحرکتی غایت واضح اوله‌رق تصور ایدلمش اولمالیدرکه بحق تمثیله امکان بولونه بیلسین .

ایشته بو اوچ سببدن طولایی تماشا تخیل مصوره محتاجدر . تخیل متشعبك ، خطابه شکلنده‌کی بعض پارچه‌لره ادخالی قابل اولسه بیله ، خدمتی پك محدود ، اوپارچه‌لر ایسه بذاته نشیده‌دن معدوددر .

تماشانك وطنی‌ده یونانستاندر ؛ فقط یونانستان انفراد حیاته مائل اولمادیغندن اوراده بدایةً داستانی برشکل کوسترمشدر . نته‌کیم یونان ادبیاتی تدقیق ایتمش اولان ذواتك قولنجه نه‌شیلك تماشالری تماماً داستانی اولدیغی حالده سوفوقل تماشایه حسیات وحیات قاریشدیرمشدر ؛ مع مافیه بونك اثرلرنده‌ده حاکم اولان اشخاصك حس وحرکتی دکل ، تسلسل وقایعدر . انجق اوریپیددرکه تماشایی داستاندن آیرمش ، یونان تماشالرینی قرون اخیره‌ده یازیلان فاجعه‌لره مشق تقلید اولمق درجه‌سنه کتیرمشدر .

---

[١] intérêt.

مع مافیه ویقتور هوغونك دلالت دهاسیله فرانسه ادبیاتی جانلاندیرن حریت بداعتدن اول تماشاده ، دها طوغروسی فاجعه‌لرده ، ـ قورنه‌یك ، راسینك حسیات واختراصاته برموقع حاکم ویرمش اولمالرینه رغماً ـ طرز داستانی ، اساس اعتباریله محفوظ قالمشدر . حتی راسین « بایزید » عنوانلی فاجعه‌سنك بروقعهٔ معاصره اولماسنی قصور عد ایدرك بعد مسافه‌نك قرب زمان نقصانتی اکمال ایده‌جکنی معذرت اوله‌رق کوسترییور .

فقط فاجعه‌لرده بوخصیصهٔ یونانیه آنجق لاتین اقوامی آراسنده محفوظ قالمشدر . یوقسه مثلا انکلیزلرده شکسپیر فاجعه‌لرینی بوتون سربستیٔ دهاسیله چوق زمان اول یازمش ، حتی ویقتور هوغویه‌ده حریت ادبیه‌یی اوالهام ایتمشدر .

ادبیاتمزده تماشا پك یکی ، هنوز قابل ارائه مثاللر مفقوددر . بوکوچوك اجمال تاریخی تماشا طرز بداعتنك دیکر نوعلر آراسنده موقع حقیقیسنی تعیین ایچون اختیار اولوندی .

موضوعه نسبتله اسلوب

یوقاریدن بری تفصیل ایتدیکمز نظریات ادبیه‌یه ارجاع نظر اولونورسه واضحاً اکلاشیلیر که اسلوب اولا حسیات موضوعه موافق اولمق لازم کلیر . ثانیاً « عینیله انسان » اوله بیلمك ایچون شخصیت شاعرله توافقی اقتضا ایدر . ثالثاً هردور

ادبیده دیکرلرندن قابل تفریق براسلوب واردر . رابعاً اقوام مختلفه آراسنده هربرینه بر اسلوب مخصوص تعیینی ممکندر . خامساً طبیعت عرقیه بیله اسلوبده اظهار اثر ایلر .

اسلوبك شو بش سبب تحولنی یالکنز بره ارجاع ایتمك قابلدر ؛ « اسلوب حركات روحیهٔ شخصیه یه كوره دكیشیر » دیرسه‌ك هپسنی سویلمش اولورز : مادامكه اسلوب شخصك حركات روحیه‌سنه تابعدر ؛ موضوعی تشكیل ایدن حسیاتك تحولی شاعرك حركات روحیه‌سنده تبدل دیمك اولدیغندن حسیات موضوعه كوره دكیشمسی ضروریدر. انسانده شخصیت دیدیكمز شی حركات روحیه‌نك مجموع محصلیدر؛ اوحالده اسلوبك شخصیته توافقی كندیلكندن اكلاشیلیر . بردور ادبی، عینی زمان ومكانه عائد افكار وحسیات شخصیه‌نك برشكل امتزاجی دیمكدر ؛ هردورادبی‌یی برشخص معنوی اوله‌رق تصورایده بیلیرزكه اسلوب اونك حركات روحیه‌سنه توافق ایدر ؛ قومیت وطبیعت عرقیه‌ده بویله‌در. خلاصه اسلوبده : شخصیت عرقیه ، شخصیت قومیه ، شخصیت عصریه ونهایت شخصیت شخصیه نمایان اولور؛چونكه بوتون اوشخصیتلر متحداً هربداعتكارك وجود معنویسنی تشكیل ایتمشدر.

شو درت نوع شخصیتك ، نسب مختلفه‌ده ، امتزاجندن حصوله كلمش بر تركیب بی حد ـ تنوع اولان [١] انسان معنوینك، انواع ودرجاتی نامحدود، حسیات كوناكونیله مترافقاً

---

[١] مكونات عضویه‌نك درت عنصر اساسی ایله اظهار ایتدیكی تنوعات بی پایانی ـ علی طریق التماثل ـ دوشوندیرر .

دكيشن اسلوبی ، بو اعتبار ایله ، تصنیفده فائده وامكان يوقدر .

فقط بداعت ادبیه‌نك انواعنه ، یعنی موضوعك طبیعت اصلیه‌سنه كوره اسلوبك تنوعی اوقدر آشكار ، متقرر وضروری الوقوعدركه بونی تصنیفه اساس اتخاذ ایتمك صحیح اولور .

اولا ؛ داستان طرز ادبنه وبونك مدی الاعصار كچیردیكی كافهٔ تحولات آراسنده دائما باقی اولان روح اصلیسنه موافق براسلوب واردركه بوكا « تحكیه » [١] دیرلر. تحكیه نام عمومیسی آلتنده برچوق انواع تعداد اولونه بیلیر . فقط بز او فروق ثانیه‌دن قطع نظرله یالكز انواع مختلفه‌نك كافه‌سنده موجود وتحكیه‌یی اسالیب سائره‌دن تمیزه خادم اولان اوصاف اساسیه‌یی آرایه‌جغز .

بو وصفلر بالذات اسلوب تحكیه‌نك عناصر تشكیلیه‌سیدر . تحكیه‌ده اوچ عنصر واردر : برنجیسی « بسط موضوع » ؛ حكایه اولونه‌جق حادثه‌نك اساسات ومقدماتنی تمهید ایتمك كه بونده ممكن اولدیغی قدر سرعت كوسترمك ، هیچ فضله برشی بولوندیرمامق ، هر جمله وهر حركت طوغریدن طوغری‌یه حكایه‌یه تعلق ایتمك ؛ خلاصه ، بر كلمه ایله ، اوقویانلرك ، دیكلینلرك ذهنلرینه انتظار مدیدایله رخاوت كتیرمامك لازمدر. اسلوب افاده خفیف التموج وسریع الجریان اولمالیدر .

ایكنجیسی « عقده » ؛ حكایه اولونان حادثه‌نك الك جانلی نقطه‌سیدركه بوتون اشخاص ، احوال ، وقایع اوراده یكدیكریله برلشیر . عقده بسط موضوعك نتیجه‌یه منجر اوله‌جغی آن

[١] Narration

تحکیه‌در ؛ اوقویانلرك ، دیکلینلرك تأثر ومراقی حد اعظمی‌یه کلمش بولونور .

اونی تمدید ایله برابر نتیجه‌یی کشف ایتدیرمیه‌رك عقده‌یی محفوظ طوته‌بیلمك لازمدر. بوراده اسلوب افاده‌چالاك، شوخ، لطیف اولمالیدر .

اوچنجیسی «نتیجه»؛ عقده‌نك نقطهٔ حلی، حکایه‌نك مقصد ومنتهاسیدر . بسط موضوع ایله عقده‌نك طبیعی برمحصول ائتلافی اولمالی؛ فقط زمان انکشافی کلنجه‌یه قدر اوقویانلرك ، دیکلینلرك نظرندن مستور بولنمالیدر . دها اول کشف ایدیلیرسه ، آرتق مراق وتأثره محل قالمیه‌جغندن حکایه‌نك روحی منطفی اولور . بناءً علیه نتیجه‌دن صوکره اقسام حکایه حشو محضدر ؛ حکایه دائما نتیجه‌نك تظاهر ایتدیکی یرده تمام اولمش دیمکدر .

ایشته اسلوب تحکیه‌نك طبیعت ذاتیه‌سندن انبعاث ایدن خطوط اصلیه‌سی بودرکه قیصه حکایه‌لر ایچون تمام تطبیقندن باشقه چاره یوقدر . فقط بویله بر قاچ سطر نظریه ایله حکایه نویس اوله‌بیلمك اعتقادینه دوشمه‌ملی ؛ واونوتماملی که قیصه حکایه‌لری‌ده ترتیب وتبلیغ اوقدر کوچ اولماسه‌یدی شیخ سعدینك کلستانی، لافونته‌نك ماصاللرینی انسانیت ، شرق وغربك ایکی آبدهٔ لایفناسی اوله‌رق ، قبول وتبجیل ایتمزدی .

رومان کبی بویوك حکایه‌لره کلنجه ؛ واقعا رومان داستان طرز ادبنده برشعر اوله‌رق باشلامش ایسه‌ده اعصار اخیره‌ده طرز نشیده وتماشا ایله برلشه‌رك ایکیسنك‌ده طبیعت مخصوصه‌لریله

تخلق ایتمشدر . بناءً علیه رومان اسلوبنك تحکیهٔ بسیطه‌دن چوق زیاده مغلق ومتنوع اولماسی ضروری ؛ آنجق اسلوب تحکیه‌نك اساسلری ینه مرعیدر: مثلا بسط موضوعده کلال آور، عقده‌سی محروم روح ، نتیجه‌سی وقتندن اول منکشف بر رومان ، حتی بر تماشا ـ یالکز تحکیه‌سی اعتباریله ـ بحق ناموفق عد اولونور.

تحکیه‌ده حقیقت ، هیچ اولمازسه حقیقته مشابهت لزومی ده سکوت ایله کچیشدیریله‌من .

ثانیاً ـ اصل شعر دیمك اولان ـ نشیده طرز ادبیسنه موافق بر اسلوب واردرکه بوکا « تصویر » [١] دیرلر . شعر کلمه‌سندن اك زیاده آ کلاشیلان معنا بو اولدیغی کبی حکایه ، رومان وتماشا یولنده‌کی آثار ادبیه‌یه‌ده ، علی‌الخصوص بر ایکی عصردن بری ، اهمیتلی بر درجه‌ده نفوذ ایتمشدر . شیمدی‌یه قدر اسلوب حقنده بحث ایتدیکمز نظریات ادبیه‌نك همان کافه‌سی بالخاصه نشیده‌یه عائددر . بناءً علیه اونلری تکرار ایتمامك ایچون یالکز دیه‌جکمزکه :

تصویر یا احتساساته ، یا حسیاته تعلق ایدر . احتساساته عائد اولان تصویراتك منشائی خارجی اولمق لازم کلیر . بونوع تصویرده اوچ صورت واردر : برنجیسی ، کوز اوکنده بولنان بر منظره ویا حادثه‌یی کورمینلره ، قلمیله ، کوسترمکدر ؛ بوکلفتده ایسه دائما برمقصد آرانیرکه اوده اومنظره ویا حادثه‌دن آلنان تأثره مماثل بر تأثرك دیکرلرنده امکان پیداسیدر . هر

[١] Description

شاعر ایچون تأثر حاصلك او منظره ویا حادثه‌ده‌کی مقابلی ،
تصویر ادبینك وصف اساسیسی دیمکدر . اسلوبی ، او وصف
اساسی‌یی اك زیاده ابراز ایده‌جك بر حاله کتیره بیلمك ایچون
مادهٔ تصویر اولان شیئك اقسام واجزاسندن بر طاقمی طی ،
بعضیسی تصغیر ، دیکرلری اعظام اولونور ؛ آرالرنده‌کی روابط
ومناسبات اومقصده کوره تعدیل ایدیلیر ؛ بوتون مجازات تخیلیه
وتبلیغیه‌ده بو غایه‌یه انعطاف ایدر .

ایکنجیسی ؛ اولجه کورولمش اولان بر منظره ویاحادثه‌نك
تخطر صورتیله تصویریدرکه بوده تماماً برنجیسنه مشابهدر .

اوچنجیسی؛ اساساً کورولمامش اولان برمنظره ویاحادثه‌نك
توهمندن منبعث تأثر اصلی‌یی تبلیغ ایدن تصویراتدرکه یا عالم
حیاتده کوروتمسی ممکن اولان برشیئی، یاخود اساطیر اولین
کبی فی‌الاصل معدوم وعذاب نیران کبی بودنیاده شهودی نا قابل
اولان بر حالی ارائه ایدر .

بو صور تصویریه‌نك اوچی‌ده تبلیغ تأثرات وحسیات مقصد
اعلاسنی حائز ایسه‌ده وسائطی خیالات اولدیغندن هر شیدن
اول اوقویانلرك ، دیکلینلرك اذهاننده پیدای خیالاته چالیشیلیر .
او خیاللر ، تحصل ایدنجه ، مستعد اولدقلری حسیات وتأثراتی
ایقاظ ایدرلر .

بناءً علیه تصویر احتساسینك هرنوعنده قارءوسامع خیالات
مبلغه‌یی الوانیله ، اشکالیله ، حدودیله معین اوله‌رق تلقی ایده بیلملیدر ؛
بو ایسه او خیاللرك اول امرده ذهن شاعرده دها زیاده معین ،

اشکال مرئیه وضوحیله ذی روح اولماسنه توقف ایدر . اگر موضوع تبلیغ ، خیالات وهمیه‌دن ایسه‌شاعرك ذهننده تأثرات حقیقیه تولید ایده‌جك ، عادتا مناظر وحادثات عالم میاننه گیره‌بیله‌جك قدر خارجیتی حائز اولمالیدر .

بو حالده تصویر احتساسیده عنصر اصلی ، شاعرك بالذات دماغنده تعضو وتکمل ایتمش ، صوکره‌اوندن آیریله‌رق ، صفت داخلیتنی ترك ایله ، اشیای حقیقیه کبی صراحت خارجیه اکتساب ایلمش خیالاتدر . بوخیاللرك سائرلری طرفندن‌ده رؤیتی ایقاع تأثراته کفایت ایدر ؛ مسئله ، ایشته او خیالات شعریه‌یی باشقه‌لرینه ارائه ایده‌بیلمکدر . بوکا موفق اولان اسلوبده بر مجسمیت[1] ، بر شخصیت ، بر نفحهٔ روح واردر . تصویر احتساسی لسان خیال ایله تکلم دیمکدر که بونده قارء وسامع سویلنن کلمه‌لری ایشتمکدن زیاده نظر تخیلی اوکنه قونولان خیالات متسلسله‌یی کوره‌رك موضوع تبلیغی تلقی ایدر . بو دورلو تصویرده طبیعیدر که تخیل مصور غالبدر .

تصویر حسی‌یه کلنجه ؛ بونده حسیات ، یاطوغریدن طوغری‌یه افکار ایله ؛ یاخود خارجیتی ناتمام خیالات ایله تصویر اولونور . بر نجیسنه فضولینك :

اویله سرمستم که ادراك ایتمزم دنیا نه‌در ؛
بن کیمم ؟ ساقی اولان کیمدر ؟ می وصهبا نه‌در ؟
گرچه جانانده دل شیدا ایچون کام ایسترم ؛
صورسه جانان بیلمزم : کام دل شیدا نه‌در ؟

[1] Le relief

بیتلرندەکی طرز تبلیغی ؛ ایکنجیسنە عبد الحق حامد بك افندینك :

یارب نەدر بو طیف‌کە توقیف ایدر بنی ؛
کیمدر بو شی‌کە یاردیم ایدر موت عاجلە ؟
چشمندە عمق کور ، لساننده صمت مرك
کیردکجە بزم وصلتە بر چوق ظلال ایلە ؛
بو لیلهٔ زفاف قارانلیق کلیر بکا
مستقبلم کلیر کبی سمت مقابلە ..

پارچەسندەکی صورت تصویری بر مثال اولە بیلیر . تصویر حسیدە تخیل متشعب غالبدر .

تصویر احتساسی شعری رسمە ، تصویر حسی موسیقی‌یە تقریب ایدر . اولکیسنك افراطی خشکی و برودتی منتجدر . فقط شدت تأثرلە مترافق اولدیغی زمان آثار مخلدە وجودە کتیرمك قابلیتنی حائزدرکە شکسپیرك ، ویقتور هوغونك ، کوتەنك ، دها برخیلی دهاة شعر و ادبك اسلوبلری بو طرز تصویرك عالی نمونەلریدر . ادبیات عتیقەمزدە بو دورلو تصویراتە تصادف ایدلمیور ؛ آثار جدیدە آراسندە ، بالخاصە توفیق فکرت بکك اشعارندە کوزل مثاللر واردر .

ایکنجیسنك افراطی دها زیادە محذورلیدر : شو صورتلەکە تصویر حسینك افکار ایلە تبلیغ حسیات نوعندە ، اسلوبك ابتذالە دوشمەسی پك قولایدر . اسلافدە فضولی ، متأخرین میانندە اکرم بك افندی بو طرز تصویردە اك موفق اسلوبە

صاحبدرلر . فضولی ایله اکرم بکك مقلدلری ایسه ابتذال اسلوبده مقلدین سائره‌دن دها آشاغی دوشمشلردر .

خارجیتی ناتمام خیالات ایله یاپیلان تصویرات حسیه‌ده افراط - « بودله‌ر » ، « وه‌رله‌ن » کبی ممتاز ذهنلرده بر حالت مرضیه‌نك دلیل ظاهریسی اوله‌رق اوقویانلرده اوزاقدن ، یقیندن بر تأثر شاعرانه تولید ایده‌بیلیرسه‌ده - کوچوك قفالردن صدور ایتدیکی زمان قارء وسامعده خنده ، یاخود مرحمت حسلرندن باشقه برتأثر حاصل ایده‌مز .

حالبوکه تصویرك احتساسی وحسی صورتلری بر بریله تألیف ایدیله‌رك نفیس ، مخلد اثرلر وجوده کتیرلمشدر . دینه‌بیلیرکه نشیده طرزینك اسلوبی مطلقا بوایکی صورتك محصول امتزاجیدر . اسلوبده برینك دیکرینه نسبتله دها بارز وغالب اولماسی - هرشی کبی محصولات بداعتده‌ده اجتماع ومرکزیت اعتیادندن واز کچه‌مه‌ین - فرانسزلرك ره‌آلیزم ، سمبولیزم کبیناملر ویردکلری مسالك ادبیه‌نك معیار تمییزیدر .

ثالثاً ؛ تماشا طرز ادبیسنده جاری بر اسلوب واردرکه بوکاده « محاوره » [۱] دیرلر. محاوره، تماشاده اسلوب مخصوص ومنفرد اولمقله برابر ، علی الاطلاق برتصویر ادبیده ؛ - منشائی اعتباریله داستان طرزینه عائد اولان - حکایه ورومانلرده استعمالی‌ده ممکن وواقعدر .

محاوره دیدیکمز اسلوب ، دفعةً ظن ایدیله بیله‌جکی کبی،

---

[۱] Le dialogue

مكالمه ايدن اشخاصك سوزلرنى سادەجه ضبط ايديورمكله استحصال اولونه‌ماز . بلا شبهه انواع اساليبك الك مشكلى بودر؛ بو كوجلك ايسه ايكى سببدن نشأت ايدر :

برنجيسى ؛ محاوره تحكيه وتصوير اسلوبلرينه تقرب ايدرسه آرتق اونده حقيقت وحيات قالەماز . سوزسويلركن ازبرلديكى جمله‌لرى تكرار ايدن برآدم مخاطبلرنده نه‌تأثير حاصل ايدرسه تحكيه وتصوير اسلوبلريله محاوره‌ده عينى برودت وجامديتله ديكلينلرى بيزار ايدر . اوزمان سوز سويلينلر بر انسان دكل عادى برفونوغراف ديمكدر . بوندن باشقه محاوره اسلوبنده هرشخصك حصهٔ كلامى برنسبت معقولەده اولمالى ، اشخاصك هپسى سويليه بيلمليدر . تماشاده محاوره اسلوبنه قاريشديريلان اوزونجه خطابه‌لر اكثريا سامعينه كلال كتيره‌رك اثرى كاملاً اسقاط ايده بيلير .

مثلا كمال بك محاوره اسلوبنى هيچ آكليه‌مامش ، هله « جلال الدين خوارزمشاهى » اسملى اثرينى تماشادن باشقه هرشيئه بكزه‌تمشدر . عبدالحق حامد بكك منظوم ، بعضاً منثور تماشالرى‌ده اسلوبى واوزون خطابه‌لريله صحنه‌يه قونيله بيلمك استعدادينى غيب ايتمشدر .

ديكر طرفدن محاوره ، مكالمات عاديه‌نك ضبط وتمثيلندن عبارت قالىرسه بو دفعه‌ده اوقدر بياغى اوليوركه آرتق اونده قيمت ادبيه يوقدر . بر اثرده تصادف ايتديكم شو محاوره كبى :

— باصما اوموزم چوكدی حریف
— بوكرمه اورما
— ازدك چوجنی !
— قاقما بەیاهو !
— هادی طورما
— نرەدن بو بلالی یره كلدم‌ده طیقیلدم ؟
— یول ویر چیقایم .
— باقسه‌كز آ بن‌ده صیقیلدم !

فقط محاورۀ آتیه باباییلقدن تبری ایدرك جدی بر قیمت ادبیه احراز ایلشدر .

— كل ارقادش ، باقالم كل ، شو مكتوبی آكلات ،
بابام نصل ؟
— ایدر
— چوق شكر نصل امینه‌م ؟
یمنلیدر ، بكا قورقه یالان دیمزكه نینه‌م ،
چاریق طاقندیغمز كون آغیرجه خسته ایدی ؛
ممش ، اكر بن اولورسه‌م صاقین آجینمه دیدی ....
— بابالك سلام ایدییور ، دال طبان سلام ایدییور ؛
بكر سلام ایدییور ، پهلوان سلام ایدییور ؛
نینه‌ك سلام ایدییور ، عمی قیزلرك هكذا ؛
چوبان سلام ایدییور ...
— باق هله ! دیبكدی بكا
بزم قادین نجه اولمش ... بزم قادین امینه ؟
— بكر نشانلانیورمش ؛ بك ایرماغی طاشمش ؛
صولر یشیل اویوكك اوستنی باصوب آشمش ...
— یوغكدی ... اماصوها !.. جوشغون اولمالی بوسنه
قیزیل پیكار بو قدر طاشمادیدی ... سن‌ده هله

شو مكتوبى بيتير آرتق ، بزم قادين نيجه‌در ؟

— ممش طوركدى ...

— بيراق بن تمام سكز كيجه‌در

دوشمده كورمدم ارتق .

— بوييل‌ده سازلى ايله

چكركه چوق دوشويورمش ، اوكه‌ن هله يوغيمش ،

آغلده اوچ قويون أولمش ، صيجاق براز چوق ايمش ،

سنك بوزاق بيومش ، كوك اغاج چيچك آچمش ؛

زواللى چوب حسنك قير طوپى طاغه قاچمش

امام دعا اوقومش جنكه ... ها سلام ايدييور ،

چاقر سلام ايدييور ، مصطفى سلام ايدييور ،

عمركيلك قيزى طوغمش ... صادق سلام ايدييور ...

— بيراق بيراق ، يتشير آ كلادق ...

— سلام ايدييور !

— نه صاقليوك بكا سن ... اكلامامى حالكدن ؟

بزم قادين ... دييوير ، دى ... دوشمده كوردم بن !

*
* *

— برآصمه‌جق ديكويرسون بابام ، فدان صالسون !

بى‌دانه‌جك امينه‌م كولكه‌سنده خوش قالسون !

امام افندى‌يه سويله‌ك كه حق رضاسى ايچون

مزارجغك باش اوجنده اوچ آيده براخشام

بر « عم » جك اوقوسون ، بريانيق الـٓهى ديسون ...

قادينجغز كيديويردى ...

— شوكا باقكدى ، تمام ...

ممش سن آغلاز ايسه‌ك شيمديجك قاچوب كيدرم .

— يازكدى ياز عمر ، عثمان كيله سلام ايدرم !

علی اکرم

چونکه دقت ایدیلنجه آکلاشیلیرکه بو محاوره بر مکالمهٔ عادیه‌نك تقلیدی کبی کورونمکله برابر بویوك بر اهتمام ادبی ایله تصفیه ایدلمشدر . ایشته مسئله‌ده بودر : محاوره بر تصویر شاعرانه ویا تحکیهٔ ادبیه کبی یازلماملی ؛ فقط مکالمات عادیه‌ده کورولان بی‌سروبن سوزلردن ، ــ بلا لزوم ــ بایاغی طورلردن‌ده بری اولمالیدر .

محاوره‌ده‌کی کوجلکك ایکنجی سببی دها مهم ، ازاله‌سی دها بویوك اقتداره منوطدر : [« اسلوب عینیله انساندر » ؛ اك کوزه‌ل اسلوب شخصیت ابراز ایدر .] نظریه‌سنی محاوره طرز ادبیسنه تطبیق ایدنجه بوتون اشخاص متکلمه عینی اسلوبی، عینی شخصیتی ، بناءً علیه عینی ذاتی کوستریر . دیمك اولویورکه بر تماشانك اسلوبی مؤلفك شخصیتی تمثیل ایتدکجه محاورلرك هپسی عینی ذاتدن ، یعنی مؤلفدن عبارت اولور . ایشته مثلا اك مشهور تماشا نویسلردن « دومافیس » ك اثرلری برنجی شرط محاوره‌یی اوقدر حائزدرکه مکملیت اسلوبنه مفتون اولمامق ممکن دکلدر . فقط ابداع ایتدیکی اشخاصك هپسی عینی اسلوب ایله ، دومافیسك لسانیله متکلم اولدقلرندن هپسنده یالکز مؤلفك شخصیتی بارزدر ؛ بناءً علیه هیچ برینك حیات خصوصیه‌سی یوقدر .

حالبوکه بوتون اشخاص وقعه کندینه خاص اولان اسلوب ایله سوز سویلملی ، یعنی مؤلفك اسلوبی عینی صمیمیت وموافقتله هر شخص مخیلك ماهیت روحیه‌سنه کوره دکیشملیدر . دائما

معكس شخصيت اولان اسلوبی بو درجه‌ده اساسلی بر صورتده دکیشدیره بیلمك ابداع ایدیلن اشخاص موهومه‌یه نظر تخیلده وجود حقیقی ویرمکه محتاجدرکه محاوره اسلوبنك بو جهتله کمالی بر غایهٔ خیالیه‌در . بو غایهٔ خیالیه‌یه الك زیاده تقرب ایدن مؤلف ایسه باشده « مولیه‌ر » ، صوکره « شکسپیر » در .

بونك ایچوندرکه مولیه‌رله شکسپیرك مخلوقات خیالیه‌سی حیات ابدیه‌یه مظهر اولمق بختیارلغنی حائزدرلر .

لسانمزه کلنجه : محاوره اسلوبنك بو ایکنجی شرط مهمنی حائز بر اثر هنوز یازلمامشدر . الك مقتدر ادبامزك تیاترولرنده یاشایان بر شی وارسه نهایت کندی شخصیتلرندن عبارت قالیر .

محاوره اسلوبی تماشایه خاص دکل ، حکایه ورومانلرده‌ده جاریدر . تیاترو‌ده فضله اوله‌رق « صورت‌عرض » [١] دینیلن بر شریطهٔ مهمه دها وارسه‌ده تفصیلی بزجه صدد خارجیدر .

ذوق ادبی

محاسن بدیعیه قارشیسنده محظوظیت حسیله متأثر اولمق استعدادینه « ذوق » دیرلر ؛ بونك آثار ادبیه‌یه عائد اولانی تخصیصاً « ذوق ادبی » تعبیریله توصیف اولونور . بوفصلك ابتدالرنده عمومیتله تأثردن بحث ایتدیکمز زمان مراکز عصبیه‌نك

[١] Mise en scène.

فعالیت طبیعیه‌سی حظ ؛ اوفعالیتك نقصان ویازیاده‌سی الم حاصل ایدر ، دیمشدك .

طبیعی ویاصنعی برشی ، مراکز عصبیه‌دن نه قدر واسع برقسمك فعالیت طبیعیه‌سنه سبب اولورسه طویولان حظك مقداری اودرجه‌ده زیاده اولور. ایشته حسیات بدیعیه‌دن بحث ایدرکن هپسنده تنوع شرطنی بولوشمزك سببی‌ده بودر. اشیای خارجه ویا آثار ادبیه آراسنده ، مراکز عصبیه درجهٔ تأثیر اعتباریله ، فرق اولدیغی کبی هرکسك مراکز عصبیه‌سنده‌کی قابلیت تأثریه‌ده مساوی دکلدر : اولا بعض انسانلرك دماغلری موسیقی دیدیکمز موجات اصوات ، بعضیلرینککی خطوط والوانك اعصاب رؤیتده حاصل ایتدیکی تحسسات، بعضیلرینککی افکار وخیالاتك دماغده پیدا ایلدیکی اهتزازات ایله دهاقولای ودها زیاده اکتساب فعالیت ایدر . بداعات مختلفه‌نك منشأ حیاتی بودر .

ثانیاً ، عینی نوع بداعتله متأثر اولانلرك دماغلرنده‌کی قابلیت فعالیت عینی درجه‌ده اوله‌ماز . کرچه انسان صفتنه لایق اولان ذوی الحیاتك کافه‌سی ذوق ادبی‌یه مالکدر ؛ فقط آرالرنده درجهٔ فعالیت اعتباریله پك مهم فرقلر واردر . حتی بزم ذوق ادبی نامیله تعیین ایتدیکمز قابلیت منحصراً یوکسك بر فعالیت دماغیه‌یه استعداد دیمکدر . ذوق ادبیدن عالی بردرجه‌ده نصیبه‌دار اولمایانلر ایچون بداعتکارلق ممکن اولمادیغی کبی آثار ادبیه‌یی تقدیر وتمییز ایده بیلمك‌ده قابل دکلدر .

ذوق ادبی بو سببله بر موهبهٔ فطرت اولمقله برابر آنجاق تدقیق وتتبعه اقتران ایله تکمل ایده بیلیر . یعنی ذوق ادبیده ایکی رکن اساسی واردر : بری تأثرات بدیعیه ایچون مراکز عصبیه‌ده قوتلی بر استعداد فعالیت ؛ ایکنجیسی ـ اختصاصاً ابداعه سعی ایله ، یاخود آثار نفیسه‌یی تدقیق و مقایسه ایله ـ شرائط بداعته وقوف . بونلر اولمادقجه ذوق ادبی‌یه مالکیت قابل دکلدر . خدایی نابت شاعر اولمق ممکن اوله‌مازسه ، بلا تحصیل وتتبع منتقدلك تخیل بیله ایدیله‌مز . [١]

انتقاد

بو اثر ناچیزك دیباجه‌سنده نظریات ادبیه‌نك فوائدندن بحث ایدرکن دیمشدك که : بونلردن بری‌ده قدرت مبدعانه‌یی حائز اولسون اولماسون ، بوتون کنج ذهنلری آثار ادبیه‌نك تقدیر وتمییزینه قادر ، ذوق سلیم ادبی‌یه مالك اولمق ایچون صرف ایدلمسی لازم کلن سعی مثمره حاضرلامقدر . ایشته بو تقدیر وتمییزك اك یوکسك درجه‌سنه « انتقاد » دیرلر .

انتقاد دینیلان عملیهٔ ذهنیه ، ابداع دیدیکمز فعالیت دماغیه‌نك

---

[١] « ذوق شخصیدر بناءً علیه آثار ادبیه ایچون بر مقیاس تقدیر یوقدر » ادعاسی علم بدایعك انکاری دیمکدر که مغالطه‌دن باشقه برشی دکلدر؛ فقط بو بحثك تفصیلی بو کتابده خارج ازصدددر .

ماهیتاً معکوسیدر . ابداع ، ذهنده برحرکت ترکیبیه [١] ؛ انتقاد برعملیهٔ تحلیلیه‌در [٢] . بو سببله هم بویوك بر شاعر ، هم یوکسك برمنتقد اوله بیلمك آلمان شاعر مشهوری « کوته » کبی بعض دهاة نادره‌ده کورولمش برحال استثنائیدر .

منتقد اوله‌جق ذات اولا ، شیمدی بحث ایتدیکمز ، « ذوق ادبی » دن عالی برحصه صاحبی اولمالیدر . ذوق ادبی ایسه برنجی درجه‌ده تأثرات بدیعیه‌ده قوتلی براستعداده محتاجدر ؛ بوموهبهٔ فطرتدن محروم قالانلر منتقد اوله‌ماز . ذوق ادبینك ایکنجی رکنی اولان شرائط بداعته وقوف ، لوازم کسبیه‌دندر ؛ تتبعات ادبیه ایله صورت جدیه‌ده اشتغال ایتمینلر انتقادده قاصر اولور . ثانیاً ، ابداع عملیهٔ ترکیبیه‌سی ، یوقاریده ایضاح ایتدیکمز کبی قسماً الهام ایله ، ذهنك فعالیت غیر وجدانیه‌سیله حاصل اولور . انتقاد عملیهٔ تحلیلیه‌سی ایسه مطلقا ذهنك فعالیت وجدانیه‌سنه ، تفکره مفتقردر . ذوق ادبی خصوصنده بداعتکار ایله منتقد آراسنده اتحاد استعداد لازم ؛ فقط بوایکنجی نقطه‌ده بینلرنده عظیم برفرق موجوددر . وایشته بوندن طولایی هرمنتقد شاعر ، هرشاعر منتقد اوله‌ماز . ثالثاً ، منتقد اولان ذات اثرك موضوعندن ، یاخود حسیات تالیه‌سندن کندینه انعکاس ایدن تأثرات شخصیه‌یی برطرف ایده‌جك عزم ودقتی حائز اولمالیدر. هرکس اوقودیغی بر اثری بر چوق اسباب

[١] Synthétique
[٢] Analytique

ايله سوه بيلير ؛ فقط بو محبت او اثرك مطلقا كوزه‌للكنه دليل اوله‌ماز . حتى اسباب تقدير ايچنده بر چوقلرى بوتون بوتون عارضيدر : مثلا وقتيله بر منظره ويا بر حادثهٔ طبيعيه‌دن حصوله كلمش اولان خوش بر تأثرى سزه بالتصادف اخطار ايدن بر فكرى ، بر خيالى ، بلكه بر كلمه‌يى كوزه‌ل بولديغكز ايچون اوشعردن محظوظ اوله بيليرسكز ؛ كرچه هر نه سببله اولورسه اولسون خوشكزه كيدن بر اثرى كوزه‌ل بولمقده‌كى حريتكز مسلمدر ؛ فقط بو حكمكزه « انتقاد » دنيله‌مز. زيرا اوشعرك اخطار ايتديكى تأثر حظ اثردن منبعث دكلى ، سزده ذاتاً موجوددر وسزدن باشقه‌سنده حاصل اوله‌ماز . آثار ادبيه‌نك قيمت حقيقيه‌سى ايسه تخصيصاً فلان ويا فلان ايچون ايقاظ ايده‌جكى تأثرات شخصيه ايله دكل ، قابل حس وادراك اولان انسانلرده عموميتله پيدا ايليه‌جكى تأثرات ايله اولچولور .

خصومت وطرفكيرلك كبى شوائب اخلاقيه‌دن قطع نظر اولونورسه منتقدلكك شرائط اساسيه‌سى بونلردن عبارتدر دينله بيلير .

بو شرائطى حائز اولان بر منتقد ، تدقيق ايتديكى اثرده ، موضوع شعرى ونواة اصليه‌سنى عامه‌دن زياده آكلايه‌رق اونكله مبدعى درجه‌سنده استيناس پيدا ايتمدكجه انتقاده باشلايه‌ماز .

بواستيناس حاصل اولوركن نواة موضوعك درجهٔ عمقى حقنده برفكر صحيح حصوله كله‌جكى كبى ؛ اونك اطرافنده موضوع شعرى تشكيل ايتمكده شاعرك اظهار ايتديكى قدرت

داهیانه ، مهارت هنرورانه‌ده حقیقته الك یاقین بر طوغرولقله تقدیر ایدیله‌بیلیر .

بویوك منتقدلر موضوع شعرده بوقیمت اساسیه‌یی اثبات ایده‌مین اثرلری انتقاده دکل ، انجق استخفافه شایان کورورلر ؛ مکر که ـ عامه‌نك اسباب مختلفه‌دن نشأت ایدن غلط نظریله ـ جدی دکری اولمایان بر اثره بین‌الخلق قیمت جعلیه ویرلمش اوله . او زمان عوامك بوخطای بدیعیسنی تصحیح ایتمك حقیقی منتقدلرك وظیفه‌سیدر .

قیمت ادبیه‌سی اولان اثرلرك اصل مادهٔ انتقاد اولان جهتی اسلوبیدر . منتقد بر اثر ادبیده حسن بدیعی‌یی تزیید وتنقیص ایدن اسبابی ـ فصاحته ، بلاغته ، یاخود بدیعه عائد اولسون ـ اثبات وارائه ایله هم مؤلفه ، هم قارئلرینه برخدمت ادبیه ایفا ایدر . واقعا منتقد یالکز برمسلك ادبینك مدعیات مخصوصه‌سنه اتکا ایلر ؛ سوزی‌ده برماهیت رسمیه‌یی حائز اولورسه بویله بر انتقاد ترقیات ادبیه ایچون سهولت یرینه صعوبتی ، سرعت یرینه بطائتی مستلزمدر . فقط منتقدك مستند علیهی طبیعت بشردن انبعاث ایدن اوصاف وشرائط اساسیه اولدقجه بونده ترقیات ادبیه حسابنه ضرر دکل ، کاردن باشقه برنتیجه حصوله کلمز . چونکه خطوط اصلیه‌سی نظریات ادبیه صورتنده تدوین اولونان اواوصاف وشرائط ، اعصار مدیده‌دن بری انسانیتك خزینهٔ لایفنای شعر وادبی تشکیل ایدن الك عالی اثرلردن استنباط ایدلمش ؛ علم روحك قواعد متقرره‌سیله‌ده استنتاجاً تأیید ایتمش

محصولات استقرائیه‌در. دماغ بشر ماهیت فعالیتنی دکیشدیرمدکجه حسن بدیعینك شرائط معکوسه ایله استحصالنه امکان بولونه‌ماز. خلاصةً دیه‌لك ایسترزکه انتقاد، حریت بداعتك لوازم ضروریه‌سندندر؛ زیرا اوحریت‌ده ـ حریات سائره کبی ـ مطلقیتله دکل، مشروطیتله موصوفدر. وغریب اولدیغی قدر صاحبنه مضر برخودپسندلکله، ستر معایب ایچون، نقائص محققهٔ ادبیه‌یه قارشی بعضاً اظهار اولونان طور استخفافك قیمتی ساده‌جه منفیدر.

انتقاد، بویوك مؤلفلرك اطوار بیانی، وسائط موفقیتنی؛ او اطوار ووسائطی استلزام ایدن حرکات داخلیه‌سنی تدقیق وتشریح ایله مبتدیان شعر وادبك ذوق ادبیسنی اکمال ایتمك فائدهٔ جدیه‌سنی‌ده حائزدر.

ایشته اصل انتقاددن مقصد بونلردر. دها عالی بر تدقیق اولەرق، ذاتاً تقدیر انامه مظهر اولمش؛ تأثر اصلیسنك یالکز عمقی دکل، مقاومتی‌ده کرور ادوار ایله تأیید ایتمش آثار مخلده معرض تشریحه قونولور؛ بوتون مزیاتی ارائه اولونور.

او زمان هدف تدقیق اثرك موضوع اساسیسی، یعنی شاعرك نفوذ تلقیسی وبوندن انبعاث ایله موضوع واسلوبنده تجلی ایدن حرکات روحیه‌سیدر. چونکه قدرت داهیانه‌نك، بویوك بر اقتدار هنورانه‌نك محصولی اولان، موضوع واسلوبنده عمق ودوام اظهار ایدن آثار ادبیه شاعرك شخصیت معنویه‌سنی وهیچ اولمازسه اوشخصیتك برجبهه‌سنی، برحالنی کوستریر؛ حتی

بونکله‌ده قالماز : واقعا دهاء ، بر معنا ایله عامه‌دن تمایز وتفرد دیمك اولدیغنه کوره برداهینك تهیجات روحیه‌سی دائما معاصرینندن یوکسکدر ، حتی بعضاً اوکا معارض ده اوله بیلیر ؛ فقط هیچ کیمسه ایچون زمان ومکانك ، بوتون معناسیله محیطك تأثیرندن آزادکی تصورینه امکان یوقدر . بو سببله حقیقی بر شاعرك ، خصوصیله بوتون بر دورهٔ ادبیه شعراسنك آثاری آراسندن بر عصرك ، برقومك ، بر عرقك حالات روحیه‌سنی کورمك قابل اولیور .

آثار ادبیه‌دن منسوب اولدیغی زمانه ، مکانه ، قومه انتقال ایدلدیکی کبی معین برقومك معین برزمانده‌کی حالات روحیهٔ معلومه‌سی اساس اتخاذ اونونه‌رق اودوره عائد بر داهینك الك صمیمی حسیاتنی ، روحنك الك خفی حرکاتنی ایضاح ایتمك‌ده ممکندر . بودورلو تدقیقاته ایستر ایسه‌کز انتقاد دیه بیلیرسکز ؛ فقط حقیقتده بر فلسفه ، هم ده ادبیاته مستند ؛ فقط پسیقولوژی وسوسیولوژی‌یه عائد بر فلسفه‌در .

ادبیاتك ساحه‌سی

فلسفه ، تاریخ ، خطابات ومقالات علمیه وسیاسیه کبی دائما فصاحت وبلاغتله ممتزج بولونان محصولات فکریه ایله ، عمومنه بردن « شعر » دیمك جائز اولان ، آثار ادبیه آراسنده‌کی

فرقی بو کتابك دیباجه‌سنده تعریف ایتمشدك . او حالده ، معنای عادیسیله ، ادبیاتك ساحه‌سی تعیین ایدلمش اولویور ؛ تکرارینی بی‌لزوم کورورز .

بوراده ادبیاتك ساحه‌سی دیمکله قصد ایتدیکمز معنا باشقه بر شیدر : معلومدرکه ادبیات تعبیرینك مدلولنه داخل اولان اثرلر تخیل و تأثر عنصرلرندن متشکلدر . دفعةً ظن ایدیلیرکه ذهن بشری علوم قطعیه نه قدر زیاده اشغال ایدرسه خیالات و حسیاته قالان حصه او نسبتده آزالیر. فی‌الحقیقه افراد بشردن هر بری ایچون حال بویله‌در ؛ حتی منتقدله بداعتکارك عینی شخصده اجتماعی ندرتنك علتی ده بودر. فقط عمومیتله بشر، یاخود بر قوم، بر ملت موضوع بحث اولونجه بو ظن، بر ذهاب باطل اولیور. چونکه برملتی تشکیل ایدن میلیونلرجه خلقدن بر قسمنك علوم و فنون قطعیه‌یه منهمك اولماسی دیکر بر قسمنك بداعات و ادبیاته حصر مساعی ایتمسنه مانع دکلدر.

ایشته یالکز بر شخص ایچون طوغری اولان بو مطالعه‌یه استناد ایده‌رك شعر ایله مدنیت آراسنده تناقض وهم ایدنلر بشریت ایچون مراحل ابتدائیه‌دن اولان دور شعرك نهایتلرنده بولوندیغمزی ادعا ایلرلر؛ حتی «پوزیتیویزم» مسلك فلسفیسنك مؤسسی اولان « اوکوست قونت » ك بسط ایتدیکی اساسلردن بویله بر فکر استنباطی بیله ممکندر.

بناءً علیه تحقیقه چالیشه‌لم که ساحهٔ شعر کیتدکجه کوچولیورمی ؟ یوقسه توسعی ایدیور ؟

بو سؤاله جواب ویره‌بیلمك ایچون اولا ساحهٔ شعری تعیین ایتمك اقتضا ایلر. معلومدرکه شعر، تأثر وتخیلدن عبارتدر. ینه معلومدرکه تأثر دائما تحسس واحتساسدن نشأت ایدر. حالبوکه تحسسات بشریه‌نك مدنیتله آزالدیغنی ادعا ایدیله‌مز؛ زیرا بر وحشینك سمع ورؤیت جهتیله مدنیدن قوتلی اولدیغی بر حقیقت عمومیه‌قدر مسلم فرض اولونسه بیله دوربین، خرده‌بین، تله‌فون، میقروفون کبی وسائط منضمه ایله مدنینك حواسی، حاسهٔ عادیهٔ بشریه‌نك بر قاچ بیك مثلی درجه‌سنه ابلاغ ایدلمشدر. دیکر طرفدن تحسساتك چوقلغی یالکز باصره وسامعه‌نك قوتیله دکل، مناظر وحادثاتك انواع و اعدادیله‌ده متناسبدر؛ مدنیتك صاحب اولدیغی وسائط کونا کون ایله بر مدنینك بر کونلك تحسساتی بر وحشینك بوتون مدت حیاتنده‌کی تحسسات مجموعه‌سندن بیله فضله‌در. تحسسی کثیر اولان بر دماغك وسعت تأثری ایسه انکار قبول ایده‌مز.

احتساسه کلنجه، حقایق فنیه نه قدر ترقی ایدرسه احتساسات بشریه‌ده اودرجه متعالیدر. بوقضیهٔ بدیهیه‌یی دلیلدن مستغنی عد ایدرز. احتساساتك وبونك اك یوکسك شکلی اولان تحقیقات فنیه‌نك مدنیتله مترافقاً تکملی بیکلرجه برهان ایله تأیید اولونه‌بیلیرسه‌ده، بزجه، بلاشبهه کلفت زائده در. احتساساتك مدنیتله توسع وتکملی قبول ایدیلنجه اونلره مربوط اولان تأثراتك‌ده، ترقیات ذهنیه ایله متناسباً وسعت ومکملیتنی تصدیق ضروری اولور.

فی الحقیقه اوزرنده ساکن اولدقلری ارضی ، بحر سفید حوضه‌سندن نهایت هنده قدر ممتد ، برقطعهٔ محدودهٔ مستویه‌دن عبارت ظن ایدن ؛ اولیمپ تپه‌سنی آله و آلهه‌لرینک مقری بیلن برقومك کائنات قارشیسنده‌کی تأثراتیله... جسامت ارضی تمامیله آکلایان ومع مافیه اوجسامت محیره‌نك لاتناهیت عوالم اوکنده برنقطهٔ موهومه‌دن عبارت اولدیغنی دوشونه‌بیلن اقوام متفکره‌نك خلقت مواجهه‌سنده‌کی تأثرلرینی مقایسه ایدنجه احتساسدن متولد تأثراتك مدنیتله برابر تکملنده تردد اولوناماز .

خلاصه هر منظرهٔ طبیعت کبی هر حقیقت فنیه‌نك ایچنده‌ده ـ مختلف دماغلرده دائما مختلف شکللر اظهار ایدن ـ بر تأثر شاعرانه مندمجدر .

شعرك عنصر تأثری اعتباریله ساحه‌سی ، کیتدکجه توسع ایتدیکی کبی عنصر تخیلی جهتیله متوسعدر : انسانك تفکرات تحقیقیه‌سی بر دائرهٔ مضیئه‌در که تخیلی اونك اطرافنده برظل متنور[۱] منطقه‌سی تشکیل ایدر ؛ دائرهٔ مضیئه نه قدر تساع ایدرسه اونی محیط اولان مظلهٔ تنورکده او نسبتده حائز وسعت اوله‌جنی برحقیقت قطعیه‌در .

بو ایکی عنصر شعرك کیتدکجه توسع وتعالیسنی دوشونمك حسیات بدیعیه‌نك مدنیتله برابر تزاید انکشافنی اکلامق ایچون کافیدر . فقط بونکله بیتمز ؛ حسیات عمومیه‌ده منابع شعرك عصرلر کچدکجه توافرینی استلزام ایدییور : حسیات عمومیه‌یی

---

[۱] Pénombre

اوچه آییره‌رق برنجیسنه حسیات خود اندیشانه ، ایکنجیسنه حسیات متوسطه، اوچنجیسنه‌ده حسیات غیر اندیشانه دیمشدك. سپنسرك فلسفهٔ تکاملنده حسیاتك برنجیدن ایکنجی و نهایت اوچنجی نوعلره طوغرو مشی و ترقیسی اثبات اولونمشدر . انسانیت مرتبهٔ بلند ترقیسنه نه زمان واصل اولورسه حسیاتك تکاملی ده اوزمان اتمام ایدلمش اوله‌جقدر . دیمك که حسیات دائما ترقی حالنده بولونیور ؛ معلومدرکه بوحسلرك هر بری، هرزمان، موضوع شعر ایچون بر نواتدر . بناءً علیه نواة موضوعی اعتباریله‌ده شعر متمادیاً تکامل ایده‌جك ونقطهٔ کمالنی کمال مدنیتده بوله‌جقدر .

بومطالعات عمومیه ایله برابر ، مدنیت ایلرولدکجه شعرده معنویت بشریه‌یه عطف اولونان اهمیتك تأملندن متحصل ، بر مطالعهٔ خصوصیه‌ده آیریجه شایان دقتدر : بوکون پسیقولوژی تدقیقاتی شعر ایچون تناهی ناپذیر برخزینهٔ ثروتدر ؛ شکسپیرك قدرت خارقهٔ دهاسیله منفرداً نفوذ ایتدیکی اعماق روح بشره شیمدی هنروران ادبك هپسی، علی‌العاده ، واصل اولویورلر . کمال بکك دیدیکی کبی « کمالات فکریه‌یی واوقوتله ترقیات عالمی بودرجه‌یه کتیره‌ن خاصه ، اصحاب قلمك فوق‌العاده اولماسیله برابر ندرتی دکل ، فوق‌العاده اولماسیله برابر کثرتیدر » .

مدنیت حاضره ، اعصار مستقبله‌ده کله‌جك شکسپیرلره مساعد اولماق شویله طورسون ؛ اونلر ایچون نه‌واسع افقلر ، نه‌درین زمینلر حاضرلیور !

ادبیاتك غایه‌سی

دیباجه‌ده ـ فلسفه ، تاریخ ، مقالات سیاسیه وخطبه‌لر کبی ـ فصاحت وبلاغتله ممزج محصولات فکریه‌یی ، معنای واسعیله‌شعره تخصیص ایتدیکمز ، ادبیاتدن تفریق ایله دیمشدك که « اصل ادبیات ایسه مطلقا تخیل وتأثردن منبعث ، غایهٔ حقیقیه‌سی‌ده ذهن مبدعك خیالات وحسیاتنی اذهان غیره سهولت ومکملیتله القادن عبارتدرکه قیمت ذاتیه‌سی بلاشبهه منحصراً اوتخیل وتأثرك درجهٔ تلقی وتبلیغنه تابع اولمق لازم کلیر » .

شمدی‌یه قدر آلدیغمز معلومات ایله بونی اکمال ایدرك دیه‌بیلیرزکه شعرك غایه‌سی : برطاقم حسیات بدیعیه ایله برابر برتأثر اصلی تبلیغ ایتمکدن ؛ یعنی ادبیاتك غایه‌سی ینه کندندن عبارتدر . بونده شبهه ایدیله‌مز ؛ فقط بوغایه‌نك « اخلاق » ایله اولان مناسبتی نه‌در ؟ ایشته سنه‌لردن ، بلکه عصرلردن بری زمین مباحثه‌یی اشغال ایدن نقطه بودر .

ادبیاتك غایه‌سی مسئله‌سی ، تمایلات شخصیه وقومیه جریانلرینه قاپیلدیغی ایچون ، انتاج ایدیله‌مامشدر . مثلا آلمانلر ، هرشیده اولدیغی کبی ، ادبیاتده‌ده منفعت آرایه‌رق غایهٔ اخلاقیه‌یه طرفدار ـ درلر . حریتی پك قیمتلی کوره‌ن فرانسزلرده ایسه ، حریت بداعت حسیله ، ـ بداعت ، بداعت ایچوندر [۱] ـ نظریه‌سی دهازیاده شایان قبول کورولمشدر .

[۱] L'art pour l'art.

بویله برحکم پیشین [۱] ایله مقید اولمایه‌رق دوشونورسه‌ك اولا « اخلاق » دینیلن شرائطك مجموعی ایچون برمعیارفلسفی [۲] تعیین ایتمك لزومنی حس ایدرز ؛ تا که اخلاق ایله ادبیات ، آرالرنده نسبت تعیین ایدیله‌جك قدر ، معرف اوله‌بیله .

اخلاق ، اولا مطلق اوله‌رق تصورایدیلیرکه اخلاق مطلقه ساده‌جه برغایهٔ خیالیه‌در. بونی سپنسر« اخلاق تکاملی اساساتی » [۳] عنوانلی اثرنده شویله تعریف ایدیور : اخلاق ، سلوك عمومینك صوك مرحلهٔ تکاملنده اکتساب ایتدیکی شکلدر [٤] . بشریتك صوك مرحلهٔ تکاملنده آله‌جغی شکل اخلاق ایله بوکونکی ادبیات آراسنده نسبت آرامنی کیمسه ادعا ایده‌مز . بوحالده ادبیاته ربطی ایستنیلن اخلاق ، الیوم جاری اولان اخلاق نسبیه‌در .

اخلاق نسبیه ایچون بولونه‌بیله‌جك معیار فلسفی ایسه سلوکك [۵] حیات فردیه واجتماعیه‌یی تمدید واکماله اولان قابلیتیدر . دیمك که هرحرکت ، هرسلوك ـ نتایج قریبه وبعیده‌سیله ـ فردی واجتماعی حیاته نافع اولورسه اخلاقاً ممدوح ، اولمازسه مقدوحدر .

حسیات بدیعیه بحثنه شویله باشلامشدق : حسیات بدیعیه دیدیکمز حسلرك صفت کاشفه‌سی حسیات عمومیه‌نك مبناسی

---

[۱] Préjugé.
[۲] Critérium.
[۳] Les bases de la morale évolutioniste.
[٤] La morale est la forme que revêt la conduite générale au dernier étape de son évolution.
[٥] Conduite.

اولان منفعت حياتيه‌دن عارى بولونماسيدر . يعنى حسيات عموميه ، هانكى زمره‌دن اولورسه اولسون ، تأثرات مركبه‌سى اعتباريله تحليل ايديلنجه نهايت احتياجات حياتيه‌يه متعلق بر فائده‌يه ويا بر ضرره ابتنا ايدر ؛ حسيات بديعيه ايسه بويله بر فائده‌دن آزاده ونه‌قدر يوكسليرسه بوفرقك حكم واهميتى‌ده اوقدر زياده‌در .

حسياتك ايكى نوع اولينى آراسنده‌كى بوفرق پسيقولوژيده بر حقيقت مسلمه‌در . اويله اولونجه آكلاشيليوركه حسيات عموميه‌يه مبتنى اولان اخلاق ايله ، حسيات بديعيه‌يه استناد ايدن ادبيات ـ وظيفه وغايه اعتباريله ـ بربرينه قاريشديريله‌مز .

فقط سپنسر ، شيمدى اسمنى سويله‌ديكمز ، اثرنده سلوك بشرك قيمت وماهيت اخلاقيه‌سنى تحليل ايدرك شونتيجه‌يه واصل اولمشدر : حيات فرديه واجتماعيه‌يى ـ نتايج قريبه وبعيده‌سيله ـ اضرار ايدن افعال وحركات ـ كذلك قريب ويا بعيدنتايجيله ـ انسانده حس الم ؛ بالعكس حياته نافع سلوك ، بالنتيجه ، حس حظ توليد ايدر [١] . شايان اعتماد اولان بونظريه قبول ايديليرسه محاسن اخلاقدن منبعث تخيل وتأثرك‌ده محاسن بديعيه كبى مولد حظ ، قبايح اخلاقدن كلن حس وخيالك‌ده نقائص ادبيه كبى مسبب الم اوله‌جغنى تسليم ضرورى اولور . حتى اخلاقه حسن وقبح صفتلرينك ياقيشديرلمش اولماسى‌ده بو نظريه‌نك اوته‌دن

---

[١] بوبحثك بوراده تطويلنه امكان يوقدر. سپنسر، نظريه‌سنى كافى درجه‌ده توضيح واثبات ايتمش اولديغندن حصول اطمئنان آرايانلر اورايه مراجعت ايده‌بيليرلر .

بری ، عمومی ومبهم برشکلده ، قبول ایدلمش اولدیغنی کوسترر .

حسن بدیعیدن بحث ایدرکن شویله دیمشدك : مادام‌که کوزه‌للك حسی نهایت تحلیلده حظه منقلب اولیور ؛ کوزه‌ل اولمیان شیلرك وجدانمزده‌کی تأثیری‌ده تحلیلك صوك درجه‌سنده المه تحول ایدر . وبوحالده موضوعی چیرکینلك اولان براثر ادبی ، بواعتبار ایله ، مولد الم ؛ فقط مجموع تأثیری مسبب حظدر ؛ یعنی بو ایکی حس متضاد یکدیکرینی افنا ایدرك وجدانمزده یالکز حاصل طرح اولان فضلهٔ حظ قالیر . موضوعی کوزه‌للك اولان بر شعرك ایسه هر ایکی جهتله‌ده تولید ایتدیکی حظ وجدانده بربرینه انضمام ایلر .

بوراده بحث ایدیلن کوزه‌للكك محاسن اخلاقه‌ده شامل اولدیغنی اخطار ایله برابر بو سطرلردن براز دها اشاغیده سویلدیکمز : « بوندن باشقه مادی ومعنوی برچیرکینلکی تصویر ایدن حقیقی بداعتکارلر، قارء وسامعه اصل اونك ضدینی فقط ضمناً آکلاته‌رق ـ کویا بر کوزه‌للکی علی طریق التضاد تصویر ایدییورلرمش کبی ـ اثرلرینك ویردیکی حسن بدیعی حظنی بالعکس تزیید ایدرلر . » جمله‌سنی‌ده تکرار ایدرك دیه‌بیلیرز که بو حالده اخلاق ایله ادبیات ، ماهیت بدیعیه‌لرنده‌کی اتحاد سایه‌سنده ، بربرلرندن آییریله‌مازلر .

بناءً علیه ، ادبیاته غایهٔ اخلاقیه وضع ایدرك شعری بر واسطهٔ عادیه حالنه کتیرمك محذور وخطاسنی داعی اولان ، ادبیاتده منفعت اخلاقیه تحریسی نظریه‌سنی ، اساساً مغایر

نفس الامر بر التزام مالايلزم عد ايدر وادبيات ايله اخلاقك ماهيت بديعيه كبى بر اساس متين اوزرنده اتحادينه استناد ايلەرك « بداعت، بداعت ايچوندر » مسلك حريت پرستانەسنى قبولده تردد ايتميز.

فرانسه ادبياتنك شوصوك سنه‌لرده ويرديكى برطاقم چوروك ميوه‌لرى بو نظريهٔ احرارانەنك نتيجه‌سى عد ايدەرك كوسترين تحاشى ايسه نابمحلدر. چونكه فرانسه ادبياتنك بوكونكى حال انحطاطى فلان ويافلان نظريه‌نك دكل، فرانسه محيط اجتماعيسنك اثريدر. واويله اميد و آرزو ايدرزكه موقت براغتشاش ادبيدن باشقه برشى اولماسين. [١] برده، حسيات غير انديشانه ـ كه اخلاق اجتماعى ايچون اك يوكسك قيمتى حائزدرـ فصل مخصوصنده سويلديكمز كبى، بشرك صفحات آتيهٔ تكاملنده كيتدكجه اهميت و قوتى آرتيره‌جق؛ ادبياتده دها زياده حاكم اوله‌جقدر. بوحالده اتحاد ادبيات و اخلاقك آتيسى دها امين ومتيندر ديمك اولور.

ايشته ادبياتك ساحه و غايه‌سى حقنده‌كى بوتون بومطالعاته مستنداً ايدى كه حسيات بديعيه فصلنده « مع مافيه حسيات بديعيه‌نك صفحات تكاملى حسيات عموميه ايله مترافقدر؛ انسانيتك تكامل عموميسى قطع مراحل ايتدكجه حسيات بديعيه‌ده برلكده ترقى ايدر » ديمشدك.

---

[١] ماقس نوردائونك « تفسخ معنوى dégénèrescence » عنوانلى ايكى جلد اثرينى مطالعه ايدنلر معاصرين غربك ادبياتنده حسن بديعيى تنقيص ايدن سقطات اخلاقيه‌نك علت ومنشائنى آكلارلر.

لاحقه

« اوژەن وەرون » علم بدایعه دائر یازدیغی اثرك « دهاء » دن بحث ایدن فصلنده معیاردهانك ممتازیت تصور وتبلیغ اولدیغنی سویلدکدن صوکره دیورکه : [ایشته بومطالعه تەنك « بداعت روح اشیایی اظهار ایتمك ، اقسام آراسندەکی روابط ومناسباتك تعدیل وتغییریله وصف اساسی‌یی ابراز ایلمکدر. » ادعاسنه منجر اولان نظریەسنك نەقدر یاکلیش، نەقدر مجروح اولدیغنی کوستررر. حقیقت بودرکه بداعتکار روح اشیایی‌اصلا دوشونمز. باشقه هیچ برشیله مشغول اولمایەرق یالکز کندی‌تأثرشخصیسنی اظهار ایدر . تەن تخیل یرینه منطقی اقامه ایدرك بداعتله علمی بربرینه قاریشدیرمش وایکنجیسنك خاطری ایچون برنجی‌یی سادەجەفدا ایتمشدر. برشیئك روحی، « اوصاف‌سائرەیه روابط ثابته ایله مصدر انبعاث اولان » وصف اساسیسی بالضروره دائما بردر. اکر بداعتده غایه ، فی‌الحقیقه ، بو وصف یکانەنك اظهارندن عبارت اولسەیدی ، اك بویوك بداعتکارلر اونی ساحهٔبروزه قویمقده اك زیاده موفق اولانلردن عبارت بولونمق لازم کلیر و اوحالده بداعتدەکی غایەنك ونتایج مستحصلەنك عینیتی اثرلری آراسندەده او درجەده برعینیت تولید ایلردی . بناءً علیه دهاة بداعتکارانك یکدیکرینه تماميله مشابه اولماسی ،

بالعکس محررین عادیه بیننده درین تفاوتلر کورولمسی ضروری اولوردی. حالبوکه حقیقت بونك ضدکاملیدر؛ چونکه بداعتکار ـ اشیانك روحنی ، وصف اساسیسنی اظهار ایله اشتغال ایتمیه‌رك ـ علی‌الفور وبغیر علم کندی شخصیت مخصوصه‌سنك روحنی ، وصف اساسیسنی ابراز ایدر ؛ وقدرت دهاسی نه‌قدر واسع ایسه کندی شخصیتی‌ده اونسبتده قوی وخصوصی بر وصف کوستر.]

اوژه‌ن وه‌رونك ته‌ن نظریه‌سی حقنده‌کی صورت تلقیسنی مناقشه ، ذهانی تصحیح ایتمك بزه‌تعلق ایدر بروظیفه‌دکلسه‌ده بوکتابده ـ ایضاح مقصدایچون ـ اونظریه‌خلاصةً سرد ایدلمش اولدیغندن برقاچ کلمه ایله تنویر بحثه لزوم کورولدی .

اولا شونی سویلیه‌لم‌که اکر ته‌ن ، بداعت نقطهٔ نظریله ، « وصف اساسی » یی اوژه‌ن وه‌رونك تأویلی کبی آکلامش اولسه‌یدی فی‌الحقیقه ـ علم بدایع مؤلفنك ظنی کبی دهایی دکل فقط ـ ابداعی نفی وانکار ایتمش اولوردی . « انکلتره تاریخ ادبیاتی » مؤلفنه، خصوصیله شکسپیرحقنده‌کی تدقیقات عمیقه‌سنی اوقودقدن صوکره ، بویله براسناد بهتان عجیب اولور .

ثانیاً ، کرچه علوم وفنون ایله تعیین اولونان اوصاف اشیادن بری دیکرلرینك روحی ، مصدری اوله‌رق اوشیئك یکانه وصف اساسیسی عد ایدیلیر ؛ واوحالده برشی ایچون وصف اساسی هرزمان بردر ، دینیله‌بیلیر . فقط بو « دائما بروعینی » اولان وصف اساسی ایجاد ایدلمز ، کشف اولونور . نته‌کیم

بوتون حقایق فنیه‌ده کشفدن باشقه برشی یوقدر . آنجق بو کشفه موصل اولان طریق اقسام اشیا آراسنده‌کی روابط ومناسباتی تعدیل وتغییر دکل ، بالعکس اولدیغی کبی حفظ وتدقیقدر . هیچ برقانون فنی طبیعت اشیانك خیالاً تعدیل وتغییری اوزرینه استناد ایده‌مز . شو معلومهٔ بسیطه‌یه وته‌نك تعدیل روابط ومناسبات قیدینی صریحاً سویلمکده‌کی اصرارینه نظراً کشف علمی ایله ابداعی بربرینه قاریشدیرمش اولدیغنه قائل اولمق ساده‌جه قصر نظره دلالت ایدر .

فقط ته‌نك تعریفنه ـ کشفیات علمیه دکل ـ آنجق مخترعات فنیه ، تصورات حکمیه ، ترتیبات حربیه وسیاسیه کبی ایجاد ایله حاصل اولان شیلرده داخل اوله‌بیلیر ؛ ظن ایدیورز . حتی بوندن طولایی « شعر » فصلنده « وصف اساسی » تعبیرینه « تأثردن منبعث ومولد تأثرات » صفتنی علاوه ایتمك لازم کله‌جکنی سویلمشدك . بو حالده « حکمت بدایع » مؤلفی ، اوژه‌ن‌وه‌رونك ظنی کبی ، حقیقتك خلافنی سویلمامش ؛ طوغرو دوشونمش ، طوغری‌یی سویلمش ، آنجق اکسیك افاده ایتمش اولویور .

ثالثاً ، ته‌ن اورته‌یه برقوری تعریف آتمقله اکتفا ایتمامش ؛ برچوق ایضاحات ویرمش وحساسیت شاعرانه‌نك روح بداعت اولدیغنی صراحةً سویلمشدر . حکمت بدایعك اوقسمنی ، حتی ساده‌جه کوچوك براجمالی محتوی اولان بو کتابك فصل مخصوصنی اوقومق بیله اوژه‌ن‌وه‌رونك خفت ادعاسنی اکلامق ایچون کافیدر ؛ اوسبیله بوراده دها زیاده اصرار ایتمیه‌جکم .

رابعاً ، اشیاده‌کی وصف اساسینك دائماً « بر » اوله‌جغنی ادعا ایدن اوژه‌ن وه‌رون « بداعتکار کندی شخصیت مخصوصه‌سنك روحنی ، وصف اساسیسنی ابراز ایدر » دییور. اشیاده یالکز بر وصف اساسی بولوندیغی ایچون بوتون آثار بداعتده عینیت حاصل اولورسه ؛ یعنی صاحب دهاء اولان مؤلفلرك آثاری هپ بر برینه بکزه‌مك لازم کلیرسه بداعتکار دائماً شخصیت مخصوصه‌سنك وصف اساسیسنی ابراز ایتدکجه – چونکه بو وصف اساسیسنك‌ده بالضروره « بر » اولماسنی قبول ایتمك ایجاب ایده‌جکندن – هر بداعتکارك کافهٔ آثاری بر برینك عینی اولمق اقتضا ایدر . دیمك که اوژه‌ن وه‌رون کندی ادعاسنی ینه کندی جرح ایتمش ، الزام نفس ایلمش اولویور .

حالبوکه وصف اساسیده « برلك » قبول ایدیلنجه اوژه‌ن وه‌رونك قولنه کوره هر بداعتکار داهینك یالکز براثر وجوده کتیره‌بیله‌جکی نتیجه‌سندن قورتولمق ممکن اوله‌مدیغی حالده بوتون آثار بداعتده « عینیت » حصولی – اوقولك مقبولیتی فرضیله‌ده – ینه منطقاً ثابت دکلدر. چونکه بداعتکارك ، هرشیده یکانه‌اولان بر وصفی ابراز ایله ، مقید اولدیغی ادعای تفسیریسی مصدق اولسه بیله اشیادن هر برنده موجود اولان وصف اساسی ، آیری آیری هرشی ایچون یکانه اولمقله برابر ، یکدیکرینه نسبتله متفاوت بولونه‌جغندن مختلف شیلری موضوع تصویر اتخاذ ایدن آثار بداعتده عینیت بر نتیجهٔ ضروریه اوله‌ماز . نته‌کیم بو اساسه مبتنی

اولان علوم وفنون مختلفه ، حتی هرعلم وفنك مباحث متعدده‌سی آراسنده عینیت یوقدر .

ایضاحات آنفه اعتراض واقعك ماهیتنی تعیینه کافیدر . حقیقت حال بو کتابك بدیع فصلنی مطالعه ایله اکلاشیلیرسه‌ده خلاصةً دیه‌جکزکه: هراثر ابداع ، کائنات وحادثات موجوده‌یه ملحق یکی بر وجوددر . اشیای طبیعیه‌ده بوتون اوصاف بر وصف اساسی اطرافنده طوپلاندیغی کبی هراثر بداعتك‌ده بویله برلبی ، اونکله دیکرلرینی ربط ایدن بر شیرازه‌سی بولونمق ضروریدر . مبدعاتك قیمتی وصف اساسی اوله‌رق تعین ایدن بولبك عمق ودوامیله برابر اوشیرازه‌نك متانت ومکملیتنه کوره تقدیر اولونور . بوتون بداعاتده طبیعت خارجه (اوبژه) ایله طبیعت حساسه (سوژه) ایکی عامل ضروریدر . و ، ته‌نك دیدیکی کبی ، حقیقی بداعتکارلر اشیا وحادثات قارشیسنده صرف کندیلرینه خاص طرز تأثری اولانلردرکه طبیعتله نظرلری آراسنده‌کی تصادمك نتیجه‌سی قوی وشخصی برطویغودر .

صوك